

15DE ZITTING. — 2 JANUARIJ.

*Mededeeling van ingekomen stukken.*15de ZITTING.

ZITTING VAN MAANDAG 2 JANUARIJ.

(GEOPEND TEN 3 URE.)

Ingekomen: 1°. missive van den Minister van Finantien; 2°. bericht van een lid dat verhinderd wordt de zitting bij te wonen. — Verslagen uitgebragt over de wets-ontwerpen tot vaststelling der Staatsbegrooting voor 1865; bepaling van den dag der beraadslaging over die wets-ontwerpen en over het wets-ontwerp tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor den aanleg van Staatsspoorwegen, dienst 1865.

Voorzitter: de heer **Philipse**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 25 leden, te weten de heeren:

van Swinderen, Hengst, Tonckens, van Vollenhoven, Taets van Amerongen, van Rhemen van Rhemenshuizen, van Nispen van Pannerden, Michiels van Kessenich, Cost Jordens, Smit, van Sasse van Ysselt, Fransen van de Putte, Huydecoper van Maarsseveen, van Eysinga, Blankenheym, van Aylva van Palandt, van der Heim van Duyvendijk, Hartsen, van Beeck Vollenhoven, Schimmelpenninck van der Oije, Messchert van Vollenhoven, Verschoor, Boreel van Hogelanden en van der Lek de Clercq.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede:

A. dat is ingekomen:

eene missive van den Minister van Finantien, ten geleide van een exemplaar der statistiek van handel en scheepvaart van het Koninkrijk over 1863.

Dit stuk zal worden geplaatst in de boekery der Kamer.

2°. een bericht van den heer van Andringa de Kempnaer, houdende dat hij wegens ongesteldheid zich uit de residentie heeft moeten verwijderen en dus de vergadering niet zal kunnen bijwonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. dat de Commissien van Rapporteurs gereed zijn met hare *Verslagen* omtrent de begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1865.

Deze stukken zullen gedrukt en rondgedeeld en de openbare beraadslagingen over de wets-ontwerpen gehouden worden op aanstaanden Woensdag, des voormiddags ten 11 ure, terwijl de beraadslaging over het wets-ontwerp tot vaststelling der begrooting voor de Staatsspoorwegen, dienst 1865, zal gehouden worden na afloop der behandeling van hoofdstuk V der Staatsbegrooting.

Niets meer voor heden aan de orde zijnde, wordt de Vergadering gescheiden.

VERSLAGEN, UITGEBRAGT IN DE ZITTING VAN 2 JANUARIJ.

VERSLAGEN DER ONDERSCHIEDENE COMMISSIEN VAN RAPPORTEURS omtrent de begrooting van Staatsuitgaven en Middelen voor het dienstjaar 1865.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Het onderzoek in de afdeelingen der Eerste Kamer van de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1865 heeft, behalve tot de opmerkingen, welke bij ieder hoofdstuk afzonderlijk worden medege-deeld, aanleiding gegeven tot eenige algemeene beschouwingen, welke hoofdzakelijk tot onderwerp hadden, vooreerst enkele punten van algemeen regeringsbeleid, ten andere den toestand en het beheer onzer finantien.

§ 1. Sommige leden vestigden de aandacht op de nadeelen, welke uit eene te ver gedreven zucht tot centralisatie kunnen voortvloeijen. Zij waren van oordeel, dat deze Regering somtijds haar gezag te sterk deed gevoelen, en dat, hoe prijsselijk het stelsel ook zij, dat bij de Regering klem en gezag moet wezen, ook dat stelsel zóó verre kan worden doorgedreven, dat dien ten gevolge mindere besturen, die in hun kring ook gezag uitoefenen, krachtens het door de bevolking uitgedrukt verlangen, in hunne zelfstandigheid worden verzwakt. Die leden ontveinsden niet dat daaruit gevaaren voor de vrije ontwikkeling der constitutionele begrippen kunnen ontstaan, wanneer zelfstandigheid en gepaste zucht tot zelfregering door een te zwaar gewigt van het centraal bestuur onderdrukt worden. Andere leden evenwel stelden daartegen over de opmerking, dat geest van centralisatie bij eene Regering, voor zooverre deze niet treedt buiten de bepalingen of den zin van bestaande wetten, niet is te misprijzen of te berispen, want dat het ook tot de pligten der Regering behoort, dat zij met gezag de hand houde aan de voorschriften van de wet.

§ 2. Met betrekking tot de verwezenlijking van het beginsel van scheiding van Kerk en Staat, waartoe deze Regering meende eene schrede nader bij te zijn gekomen door de opheffing van afzonderlijke Departementen van Eeredienst, gaven vele leden te kennen, dat de thans verkregen ondervinding op nieuw heeft aangetoond, hoe vele punten van aanraking nog tusschen Kerk en Staat bestaan en in welk een ver verschiët het zelf standig voortleven althans van het Hervormd kerkgenootschap nog te zoeken is. Door dat kerkgenootschap ontijdig los te laten zou het, naar het

getuigenis der Regering zelve, een toestand van wanorde te gemoet gaan, die aan den Staat, niet aan de Kerk zou te wijten zijn. Maar daardoor verviel, naar het oordeel der leden, ook veel van hetgeen is aangevoerd ten voordeele van de opheffing der afzonderlijke Departementen van Eeredienst, terwijl de bezwaren tegen die opheffing in stand blijven. De tegenwoordige inrigting beantwoordt niet ten volle aan de verwachting; doch bij de zamenstelling van elk Kabinet is daardoor de benoeming van twee Ministers afhankelijk gemaakt van hunne kerkelijke gezindte en inmiddels blijft de Ministerraad verstoken van twee leden, die juist door den minder grooten omvang hunner werkzaamheden meer tijd beschikbaar zouden hebben om in en voor dien Raad van Ministers met vrucht werkzaam te zijn.

§ 3. Sommige leden gaven hunne teleurstelling te kennen, dat dit Kabinet na een bijna driejarig bestuur nog in gebreke was gebleven met de indiening van die wets-ontwerpen, welke door de Grondwet geboden zijn. Men had daarbij het oog op de wet tot regeling der waterstaatsbelangen in het algemeen, die op het hooger onderwijs en die tot regeling van 's Rijks comptabiliteit. Ten opzichte van deze laatste wet wees men op de toezeggingen der Regering, onder andere op die, welke zij in hare Memorie van Antwoord op het Verslag der Eerste Kamer voor het wetsontwerp tot regeling der wijze van beheer en verantwoording der geldmiddelen van Neerlandsch Indie heeft gegeven. Aldaar toch heeft de Regering erkend, doordrongen te zijn van de wenschelijkheid, dat 's Rijks comptabiliteit geregeld worde, en heeft zij het vooruitzicht geopend dat een daartoe strekkend wetsvoorstel althans in het nu loopende zittingjaar zou worden aangeboden. Het in werking treden der Indische comptabiliteitswet in 1867 maakt het bovendien dubbel wenschelijk, dat daarmede in overeenstemming 's Rijks comptabiliteit vooraf zij geregeld.

§ 4. De toestand onzer finantien en de voorgedragen begrooting zelve gaven tot veelzijdige beschouwingen aanleiding.

In de eerste plaats zij voorop gesteld, dat verschillende leden, in meerder of minder mate, hunne stem verhieven tegen de voortgaande uitzetting van de staatsuitgaven. Voor openbare werken van algemeen nut en voor de werken onzer defensie worden aanzienlijke sommen uitgetrokken, terwijl voor het onderwijs belangrijke offers worden geëischt. Men erkende volgaarne het nut dat daarmede gesticht of bedoeld wordt, en daarom wenschten die leden dan ook hierover geen bepaald verwijt tot de Regering te richten; zij meenden toch, met het oog op Neerlands finantieele krachten, te moeten waarschuwen tegen overprikkelde krachtsinspanning op het gebied van materiele ontwikkeling. Wat nu de offers betreft, welke het onderwijs in de laatste jaren geëischt heeft, die leden stelden zeer zeker hoogen prijs op de intellectuele ontwikkeling welke daarmede bedoeld wordt, doch zij wilden ook niet uit het oog verliezen, dat indien men die intellectuele ontwikkeling te snel zal willen bereiken, de kosten, die het onderwijs eischt, niet altijd in verhouding zullen staan tot het geldelijk vermogen. Meer bijzonder bedoelde men hier de finantien der gemeenten, van welke er zijn die ter bevordering van het openbaar onderwijs in dit tijdsgewricht boven hare krachten worden bezwaard.

§ 5. De opname der beide koloniale batige sloten van de jaren 1864 en 1865 op deze begrooting werd door sommige leden goedgekeurd, door andere werd daarin berust, hoewel zij hunne onverdeelde goedkeuring daaraan niet gaven; terwijl eenige anderen weder hunne afkeuring daarover deden hooren. De vraag werd te dezer gelegenheid gedaan, of men, in het brengen op de begrooting voor 1865 van het koloniaal batig slot van datzelfde dienstjaar, het bewijs moest zien dat zonder die opname het eindcijfer der middelen de uitgaven niet zoude hebben gedekt, en is de Regering huiverig geweest het woord tekort uit te spreken; dan wel is de bedoeling daarmede alleen geweest om van de groote sommen, in de schatkist aanwezig, door amortisatie een nuttig gebruik te maken? Is dit laatste het geval, dan werd die bedoeling goedgekeurd, hoewel het middel daartoe door de Regering gebezigd den bijval van vele leden niet mogt ondervinden. Eenige leden zagen daarin evenwel niets dan het noodzakelijk gevolg van den maatregel van 1861, waarbij men de denkbeeldige schatkistbiljetten, die ten allen tijde een crediet aan de Regering openden, had vervangen door geld, dat nu ten bedrage van bijkans 10 miljoen renteloos in de schatkist ligt.

Er waren intusschen ook leden, die van gevoelen bleven, dat indien de beide koloniale batige sloten en de buitengewone ontvangst van de afkoopsom van den Scheldetol niet op de begrooting waren gebragt, ook na aftrek daartegen van de buitengewone uitgaven voor spoorwegen en amortisatie, deze begrooting met een deficit

zou sluiten. Verschillende anderen deelden evenwel in dat gevoelen niet, en een lid zelfs, hoewel ook hij de opname der twee batige sloten, doch op andere gronden, niet goedkeurde, legde eene berekening over, die naar zijn oordeel eene meer juiste voorstelling van onzen finantielen toestand moest leveren, dan hetgeen daaromtrent door de Regering was medegedeeld, en die bovendien zou aantoonen dat de begrooting voor 1865, wel verre van met een tekort, met eene bate sluiten moet. Zijn oordeel rustte op de navolgende gronden.

Het totaal der uitgaven voor de dienst van 1865 bedraagt f 104 138 720

Wanneer men hiervan aftrekt hetgeen niet bij de wet gevorderd wordt, als:

1°. de buitengewone uitgaven der Staatsspoorwegen. f 4 500 000

2°. de buitengewone amortisatie, ad 6 195 746

10 695 746

dan wordt het normaal cijfer der uitgaven voor de dienst van 1865 f 93 442 974

Dit lid stelde daar tegenover de navolgende ontvangsten:

beschikbaar van 1863. 8 657 721

beschikbaar van 1864. 5 252 594

de gewone middelen van 1865. 63 958 751

3den termijn Scheldetol 3 809 254

restant koloniale bate van 1864 7 825 000

koloniale bate 1865 *pro memorie*

den rentepost voor 1865 van f 9 800 000 9 800 000

de sommen, vroeger op de Indische, thans op de Nederlandsche begrooting uitgetrokken. 2 253 497

Ontvangsten totaal f 101 556 817

Hiervan afgetrokken de uitgaven voor 1865 als boven 93 442 974

Blijft saldo f 8 113 843

De Regering had dus nog de vrijheid gehad om bijv. het beschikbaar saldo van 1864, ad f 5 252 594, van de begrooting van ontvangsten weg te laten, want alsdan had zij nog een overschot gehad van f 2 861 249, die als buitengewoon aan de Staatsspoorwegen hadden kunnen worden toegevoegd, waardoor voor die wegen, in plaats van 14½ miljoen, toch altijd nog pl. m. 13 miljoen beschikbaar bleven; en eindelijk voor de buitengewone amortisatie zouden alsdan nog ongeveer 5 miljoen kunnen worden aangewezen.

Indien echter de 14½ miljoen voor de spoorwegen onvermijdelijk noodig werden geacht, dan meende dat lid, dat ook daartoe de weg ware geopend langs de navolgende berekening.

Volgens bovenstaande raming zoude men voor het dienstjaar 1865 een saldo hebben verkregen tot een bedrag van f 8 113 843

Trekt men hiervan af het saldo van 1864, ten bedrage van. 5 252 594

dan houdt men op het dienstjaar 1865 over een saldo, groot. f 2 861 249

Telt men hierbij, tot aanvulling van het verlangde

cijfer voor de Staatsspoorwegen, uit het saldo van 1864 de som van. 1 638 751

dan verkrijgt men voor de spoorwegen de verlangde buitengewone som van f 4 500 000

Ook indien men nu tot aanvulling der 5 miljoen amortisatie van het saldo van 1864 nog f 190 746 afneemt, dan behoudt men nog een overschot voor de dienst van 1865, ten bedrage van f 3 423,097; terwijl inmiddels door den Minister van Finantien is medegedeeld, dat de afrekening der ontvangsten en uitgaven voor

het Indische muntwezen nog een batig slot van plus minus 31½ miljoen zal opleveren.

Met een en ander meende dit lid het betoog te hebben geleverd, dat de Minister in geen geval noodig had gehad om de bijdragen uit Oost-Indie voor 1865 reeds op de begroting van datzelfde dienstjaar te brengen.

§ 6. Doch afgescheiden van bovenstaande redenering en becijfering, waren er andere leden, die, na in aanmerking te hebben genomen dat de Regering, ten einde de dienst van 1865 te doen sluiten, beschikt heeft over het overschot der dienst van 1863, ten bedrage van 8½ miljoen, en bovendien over de koloniale batige sloten der beide jaren 1864 en 1865, de vrees te kennen gaven, dat in volgende jaren, wanneer over zoodanige buitengewone ontvangsten niet meer te beschikken zal zijn, zich al spoedig een tekort zou openbaren. Die leden konden toch niet met de Regering instemmen, dat de gelden jaarlijks benoodigd voor den aanleg van spoor- en waterwegen als buitengewone uitgaven moesten beschouwd worden, daar zij nog gedurende ettelijke jaren op de begroting zullen moeten worden gebragt. Hierop werd door andere leden geantwoord, dat zij de toekomst nog zoo duister niet inzagen, en dat men niet buiten aanmerking mag laten, dat de groote overschotten, welke men van de dienstjaren 1863 en 1864 heeft verkregen, met eenigen grond doen vooruitzien, dat ook het dienstjaar 1865 een aanzienlijk saldo zal aanbieden.

§ 7. De vorm, waarin de bijdragen van Neerlandsch Indie aan de middelen tot dekking der uitgaven voor 1865 zijn toegevoegd en meer bijzonder de weglating van de rentepost van f 9 800 000 gaf mede aanleiding tot uiteenlopende gedachtenwisseling. Aan verschillende leden kwam die vorm als niet van overwegend gewigt voor, te minder de weglating van den rentepost, omdat zij meenden dat de grondslag waarop die post rustte moeilijk meer als een geheel zuivere en juiste grondslag was aan te merken. Anderen evenwel hechtten meer gewigt aan het behoud onder de middelen van eene gevestigde schuld ten laste van Indie. Zij meenden, tegenover hetgeen ten voordeele der weglating door de Regering is medegedeeld, te mogen aanvoeren de woorden van art. 1 van de wet van 24 April 1836, (*Staatsblad* n°. 11), alwaar men leest dat: als vergoeding van een gedeelte der lasten, vroeger voor de overzeesche bezittingen gedragen, eene schuld wordt gevestigd, welke in de boeken en registers op Java zal worden ingeschreven als eene wettige schuld aan Nederland, met het vereischte verband en hypotheek op alle territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in Oost-Indie. De nuttelooze omslag, welke beweerd wordt voort te komen uit het behoud van dien rentepost, scheen aan die leden geene afdoende reden om eene schuld prijs te geven, welke wel naar het gevoelen der Regering thans eene fictie zou geworden zijn, maar waarvan het fictieve door velen nog niet als bewezen wordt aangenomen, en die, bij eventualiteiten van later tijd, eenen geschikten maatstaf kan opleveren ter bepaling van de verpligte bijdragen van Indie aan Nederland.

§ 8. Het beheer onzer finantien en daarmee in verband de plannen der Regering tot wijziging van het belastingstelsel was nagenoeg in al de afdeelingen een punt van overweging. Van verschillende zijden werd met eenigen nadruk het gevoelen geuit, dat ten opzichte van dit belangrijk punt door de Regering zeker gemis aan vastheid van beginselen is aan den dag gelegd, hetgeen des te minder had mogen verwacht worden, na de met zoo veel kracht afgelegde betuigingen door den Minister van Finantien, toen hij nog lid der Vertegenwoordiging was. Tot staving van het gevoelen dergenen, die der Regering gemis aan vastheid in zake der belastingen toeschreven, werd vooreerst gewezen op het luid verkondigde stelsel dat de finantien van Nederland onafhankelijk moeten worden van Oost-Indie, terwijl thans door de Regering eene begroting wordt aangeboden, die niet sluit dan door twee batigesloten. Ten andere was, naar het oordeel dier leden, wankelmoedigheid in het beheer onzer finantien, blijkbaar uit hetgeen is voorgevallen met het aangeboden wetsvoorstel tot regeling van de grondbelasting in Limburg, en niet minder blijkbaar uit de gedurige veranderingen, welke de plannen van den Minister van Finantien met de herziening van ons belastingstelsel hebben ondergaan. De daartoe strekkende wetsvoorstellen zijn beurtelings ingediend, ingetrokken, op nieuw ingediend, weder gewijzigd en thans nog onafgedaan. Andere leden voegden daarbij, dat zij voor zich in die wisseling van voornemens een nieuw en klaar bewijs zagen, dat de onafhankelijkheid onzer finantien van de Oost-Indische baten een droombeeld is, waaruit, naar zij hoopten, wij niet al te onverwacht mogen worden wakker geschrikt; en ten andere dat de met zooveel nadruk verkondigde stelling, dat niet sommige be-

lastingwetten gewijzigd en verbeterd, maar geheel het belastingstelsel moet herzien en hervormd worden, berust heeft op eene dwaling, want dat de Regering thans zelve ondervindt, dat zoodanige hervorming schier onmogelijk is tot stand te brengen.

In afwachting van de opzettelijke behandeling van de voordragten der Regering tot wijziging van sommige belastingen, zoowel voor het Rijk als ten behoeve der gemeenten, wilden sommige leden over dat onderwerp zich voor alsnog niet uitlaten. Door anderen werden echter nu reeds bij deze algemeene beschouwing bezwaren ingebracht tegen de voortgaande uitbreiding, welke de Regering aan hoofdelijke omslagen en soortgelijke directe belastingen wenscht te geven, ten gevolge waarvan men, in een niet ver verwijderd tijdstip, tot eene zoogenaamde income-tax zal geraken. Tot staving dezer bezwaren werd gewezen op het wetsvoorstel tot wijziging der gemeentewet, waar onder andere in art. 1 bepalingen voorkomen, door welke het inkomen der belastingsschuldigen gezegd kan worden vijf malen te zijn getroffen.

De grondbelasting, de personele belasting, de opcenten op beide, doch op de personele belasting eerst als die op de grondbelasting tot het in art. 242 genoemd cijfer zullen zijn opgevoerd en een hoofdelijke omslag is geheven, en eindelijk de hoofdelijke omslag zelf, zijn zoovele verschillende vormen, onder welke dezelfde soort van contribuabelen zullen moeten betalen. Ook de wet op de patenten werd hierbij ter sprake gebragt, welke door die leden wel niet in bescherming genomen werd, doch waaromtrent zij de inzichten der Regering wenschten te vernemen.

Eenige leden wilden dan ook nu reeds den afkeer te kennen geven, dien zij gevoelden van de strekking der Regering naar eene belasting op de inkomsten. Zij beschouwden die strekking meer als een gevolg van zekere zucht tot hervorming volgens eens aangenomen theorien, die den toets der praktijk bezwaarlijk zouden doorstaan, dan wel het onvermijdelijk gevolg van eene algemeen gevoelde behoefte. Zij bragten in herinnering, dat, indien men de verbruiksbelasting, zoo als die hier te lande veelal bestaat, wilde gelijk stellen met de verbruiksbelastingen, zoo als die in de groote gemeenten van Frankrijk in werking zijn of zoo als zij in België vroeger waren opgevoerd, men dan uit het oog verloor dat hier te lande de verbruiksbelastingen niet zoovele voorwerpen en behoeften treffen, en dan ook verreweg niet zoo drukkend en belemmerend zijn als die elders zijn of waren.

Intusschen wilden die leden wel erkennen, dat tegen de verbruiksbelastingen, in het afgetrokken beschouwd, veel kon worden aangevoerd; maar even groote, zoo niet grootere bezwaren zijn bij te brengen tegen eene inkomstenbelasting; en eenmaal aangenomen, dat alle belastingen drukkend maar noodzakelijk zijn, dan leerde de ondervinding toch, dat bestaande belastingen, waaraan de bevolking gewoon is, minder knellen dan elke andere belasting, welke nieuw wordt ingevoerd.

Die leden waren daarom niet afkeerig van verbeteringen, zij waren evenmin blind voor de bestaande gebreken; doch van de noodzakelijkheid eener geheele omkeering van ons belastingstelsel waren zij niet overtuigd, omdat jaarlijks de opbrengst onzer belastingen vermeerderd, zonder dat van vermeerdering der armoede of vermindering van de welvaart vernomen wordt.

Mogt de Regering er toe overgaan om eenige belastingen in dien geest te herzien, dan zeker was, naar het oordeel van sommigen, vooral wenschelijk eene algemeene herziening van het kadaster. In het lange tijdsverloop sedert hare instelling is geene belasting zoo ongelijkmatig geworden als die welke berust op de kadastrale waardering, want niets is zoo zeer in waarde gewijzigd als de gebouwde en ongebouwde eigendommen, ten gevolge zoowel van de hoogere opbrengsten, als de uitbreiding der steden en den aanleg van spoorwegen.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend, aan het einde van haar verslag te moeten mededeelen, dat de algemeene beschouwingen over de Staatsbegroting reeds in de afdeelingen der Kamer ware behandeld, alvorens de openbare beraadslaging over de Wet op de Middelen had plaats gehad. Zij achtte zich echter niet bevoegd eenige der bovenstaande beschouwingen om die reden achterwege te laten.

Iste HOOFDSTUK.

Huis des Konings.

Op dit hoofdstuk zijn geene bedenkingen gemaakt.

Nadat deze beschouwingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» De Regering heeft ontvangen de algemeene beschouwingen door de afdeelingen der Eerste Kamer voorgedragen nopens de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865, en heeft de eer daarop het volgende te antwoorden:

1. Gaarne zal de Regering zien aanwijzen, uit welke handelingen eene met de wotten strijdige centralisatie geacht wordt te blijken. Zij vermoedt dat hierbij een misverstand ten gronde ligt, dat zij gaarne zou opheffen.

2. De Regering refereert zich, ten aanzien van het hier besproken beginsel van scheiding van Kerk en Staat, aan hetgeen voorkomt in de reeds vroeger ingezonden Memorie van Beantwoording op het Verslag der Kamer betreffende hoofdstuk III B en IV B.

3. Ten aanzien van het indienen van wets-ontwerpen, welke van het Departement van Binnenlandsche Zaken worden verlangd, zij het geoorloofd te verwijzen naar de beantwoording der bedenkingen, waartoe het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal aanleiding heeft gegeven.

De wets-ontwerpen tot regeling van 's Rijks comptabiliteit en van de zamenstelling en taak van de Algemeene Rekenkamer zijn gereed en zullen spoedig bij den Raad van State worden overgebracht. Aan de verwezenlijking van het vooruitzicht omtrent de indiening dier wets-ontwerpen, bij de behandeling van dat nopens de wijze van beheer en verantwoording der geldmiddelen van Nederlandsch Indie geopend, valt dus niet te twifelen.

4. Gelijke verwijzing zij vergund zooveel betreft hetgeen in deze paragraaf voorkomt betreffende de uitgaven voor openbare werken en die voor onderwijs.

Wat deze laatste betreft, gelieve men te overwegen, dat hetgeen in de laatste jaren aan intellectuele ontwikkeling is besteed, hoofdzakelijk een gevolg was der nieuwe wetten tot regeling van het lager en middelbaar onderwijs. Aan die voorschriften is de vereischte uitvoering gegeven, en voor zooverre de Regering daartoe had mede te werken, geloofde zij, uitkomsten, die niet dan langzaam rijpen, krachtig voorbereidende, haren pligt te doen. Dat onderscheidene gemeenten ten gevolge der nieuwe regeling, vooral vergeleken met vroeger, aanzienlijke uitgaven voor haar onderwijs hebben moeten doen, is niet te ontkennen, maar dit was een natuurlijk gevolg der wet en kan dus niet aan de Regering worden toegeschreven. Deze heeft daarentegen zooveel mogelijk bijgedragen om dien last te verlichten.

5. Na de beraadslagingen, die bij de Wet op de Middelen gehouden zijn over de opname in deze begroting van de beide koloniale batige sloten van 1864 en 1865, schijnt eene breedvoerige behandeling van dit punt hier te kunnen achterwege blijven. De Indische comptabiliteitswet — het kan op geene goede gronden worden tegengesproken — heeft het pleit beslist; en aan het verlangen van die leden, welke den maatregel blijven afkeuren, zou niet anders kunnen worden voldaan dan door eene wijziging van de zoo even genoemde wet, waartoe echter het initiatief van de Regering wel niet zal kunnen worden gewacht.

Dat de maatregel — en dit strekke tot antwoord op de vragen in het verslag gedaan — reeds nu wordt in toepassing gebracht, is enkel toe te schrijven aan het verlangen, om van de groote sommen, in de schatkist aanwezig, door amortisatie een nuttig gebruik te maken; geenszins omdat de Regering huiverig zou geweest zijn het woord *tekort* uit te spreken. Bij de openbaarheid onzer finantien, zou een tekort, indien het aanwezig ware, zich wel van zelf openbaren, ook al sprak de Regering het niet uit. En dat hier van geen tekort kan sprake zijn, blijkt zoowel uit de beschouwingen die de Regering bij de andere Kamer over dat punt heeft in het midden gebracht en waarnaar de ondergeteekende de vrijheid neemt te verwijzen, als uit de becijferingen, die een lid der Kamer in deze paragraaf van het Verslag heeft geleverd.

Die becijferingen hadden een tweeledig doel. In de eerste plaats, om te geven eene meer juiste voorstelling van onzen finantielen toestand dan hetgeen daaromtrent door de Regering was medegedeeld; en in de tweede plaats, om te doen uitkomen, dat, ook zonder de bijdragen uit Oost-Indie voor 1865, de begroting, wel verre van met een tekort, met eene bate sluiten moet.

Of door de geleverde becijferingen het eerste doel is bereikt, moet aan het oordeel der Kamer worden overgelaten. En wat het tweede punt betreft, uit de geleverde schets blijkt duidelijk, wat ook de ondergeteekende herhaaldelijk heeft te kennen gegeven, dat hij die buitengewone bijdrage van Indie niet noodig had om

de dienst van 1865 te doen sluiten, nadat in alle behoeften was voorzien. De zaak is hoogst eenvoudig en komt, ook bij de becijfering van het bedoelde lid, hierop neder, dat in plaats van f 8 396 503, die nu meer dan op de gewone wijze als koloniale bijdrage worden uitgetrokken, onder de Middelen ware opgenomen het vermoedelijk overschot van de dienst van 1864 ten bedrage van f 5 252 594. In dat geval zou uit den aard der zaak ruim 3 miljoen minder voor amortisatie hebben kunnen worden aangewezen, omdat de som van 14½ miljoen voor de spoorwegen voor geene vermindering vatbaar was zonder de geregelde voortzetting daarvan te belemmeren. Maar het zou nog een ander gevolg gehad hebben, namelijk dit: dat nu over het overschot van 1864, aanvankelijk geraamd op ruim 5½ miljoen, nog kan worden beschikt, terwijl volgens de becijferingen van het Verslag dat overschot reeds eene bestemming ontving. In het stelsel dus van het hier bedoelde lid, dat aan het vermoedelijk overschot van 1864 reeds nu eene bestemming wil geven, zou de Regering thans bij magte zijn om, in den loop van 1865, nog eene amortisatiewet voor te dragen tot een bedrag van ruim 5½ miljoen. Hoewel dus de becijferingen van het Verslag volkomen juist zijn, voor zoover daarmede wordt aangetoond dat de buitengewone bijdrage van Indie niet noodig was om behoorlijk in de dienst van 1865 te voorzien, blijft toch altijd dit groote onderscheid bestaan, dat, volgens het voorstel der Regering, ruim 8 miljoen meer kan worden geamortiseerd dan volgens de denkbeelden in dit gedeelte van het Verslag ontwikkeld.

6. Het is niet wel mogelijk met zekerheid te zeggen wat de toekomst zal opleveren, en of de vrees zal bewaarheid worden van die leden, welke al spoedig een tekort te gemoet zagen, of wel van die andere leden, die de toekomst niet zoo duister inzagen. De Regering deelt in dit laatste gevoelen. Sedert jaren is telkens dezelfde vrees geuit, die ook thans in het verslag wordt uitgesproken. En wat is de toekomst geweest? Een en zestig miljoen hebben binnen enkele jaren kunnen worden aangewezen voor den aanleg van spoorwegen; nog andere groote werken van publiek nut hebben kunnen worden ondernomen of tot stand gebracht; de kostbare maatregel van de emancipatie der slaven is, zonder eenige buitengewone inspanning, tot stand gekomen; terwijl eindelijk bij dat alles, tal van miljoenen hebben kunnen worden aangewend tot het amortiseren van schuld. Zou men nu uit dat verledene niet eenigermate tot de toekomst kunnen besluiten? Maar al wil men dat niet, dan verlieze men toch niet uit het oog, dat binnen zeer korte jaren, de uitgaven voor de spoorwegen zullen ophouden en onze begroting daardoor zal worden ontlast met een minimum van 10 miljoen gulden; dan bedenke men voorts dat de gelden, besteed voor den aanleg der spoorwegen, langzamerhand renten gaan geven, die in het vervolg onze middelen belangrijk kunnen stijven; en dan vergeet men eindelijk niet, dat al de uitgaven, die gedaan worden om de intellectuele en materiele welvaart der natie te bevorderen, op eene steeds toenemende opbrengst onzer belastingen moeten uitloopen.

In het Verslag wordt gewezen op het overschot van 8½ miljoen van 1863 en op twee batige sloten, die men dit jaar te zijner beschikking heeft. Wat het eerste betreft, zoo wordt herinnerd: 1°. dat onder die 8½ miljoen begrepen is 2½ miljoen voor de emancipatie der slaven, die over 1865 weder onder de uitgaven voorkomen, zoodat het overschot eigenlijk slechts is 6 miljoen; en 2°. dat voor 1864 een overschot te verwachten is van 9 à 10 miljoen, die geheel en al aan de Middelen van 1866 zouden kunnen worden toegevoegd, ten ware een deel daarvan nog werd bestemd tot amortisatie van schuld in 1865. En met betrekking tot die twee batige sloten mag niet worden voorbijgezien, dat ook sedert 1859 uit twee batige sloten werd geput, zoodat dan ook, door den nu genomen maatregel, slechts ruim 8 miljoen meer onder de Middelen wordt gebracht dan naar de gewone wijze van handelen het geval zou geweest zijn.

7. Nadat de Wet op de Middelen is vastgesteld, heeft eene bespreking over den vorm waarin de bijdragen van Nederlandsch Indie aldaar voorkomen en meer bijzonder de weglating van den rentepost van f 9 800 000 grootendeels zijn praktisch belang verloren, en dat te meer, nu bij de openbare beraadslagingen de zaak breedvoerig behandeld is. De ondergeteekende wil dan ook nog maar enkel leveren het advies van een man, bij de Kamer zeer gezien en naar waarde geschat, namelijk haar voormalig medelid van RIJCKEVORSEL. In de zitting van 24 December 1859 zeide de heer VAN RIJCKEVORSEL, met betrekking tot dien zoogenaamden rentepost:

» Ik houd het er voor, dat het eene fictieve schuld is, die al niet meer is in denzelfden toestand van vroeger. Het is eene willekeurige

15DE ZITTING. — 2 JANUARIJ.

splitsing van het zoogenaamd batig slot der remiserekening. Vroeger was die zoogenaamde Oost-Indische schuld, eerst 5, nu 4 percents, ook gelegd op Indie, later is zij overgebracht op onze Staatsbegroting en nu heeft men die f 9 800 000 rente quasi als eene schuld laten kleven op Oost-Indie. Mijns erachtens is het echter niet anders dan een onderdeel van het batig slot. Het wordt niet geremitteerd uit de Oost, maar afgetrokken van de producten hier, en, tot bewijs voor hetgeen ik aanvoer, zal ik herinneren, dat in het jaar 1848 die f 9 800 000 niet geheel in de staatskas zijn gekomen; dat toen het provenu van de producten niet voldoende was om dat gedeelte van het batig slot ten volle in de schatkist te storten, maar, zoo ik meen, slechts 7 miljoen en eenige honderd duizenden guldens."

Dit advies getuigt zoowel van eene praktische opvatting der zaak, als van den weinigen waarborg dien men heeft in het afzonderlijk uittrekken van eene som van f 9 800 000 voor rente. Werkelijk bedroeg in 1848 het koloniaal batig slot slechts f 7 720 194,43⁵ en bleef dus ruim 2 miljoen beneden dien vasten rentepost. Thans vooral, nu de wetgever in Nederland het bedrag der koloniale bijdragen zal bepalen, kan men gerust zijn, dat Indie voortaan zal bijdragen wat Indie in redelijkheid ten behoeve van het moederland bijdragen moet. En het schijnt dus noch eigenaardig, noch noodzakelijk om deze bijdragen in twee afzonderlijke posten te splitsen.

8. Van verschillende zijden werd, blijkens het Verslag, het gevoelen geuit, dat de Minister van Finantiën gemis aan vastheid van beginselen aan den dag legde met betrekking tot de herziening van het belastingstelsel. Twee gronden werden daarvoor opgegeven:

Vooreerst het stelsel der onafhankelijkheid van de koloniale baten, terwijl thans, zegt men, eene begroting wordt aangeboden, die niet sluit dan door twee batige sloten.

De ondergeteekende meent te mogen vragen, of dit nu een bewijs is dat hij een door hem gehuldigd beginsel heeft laten varen. Zoo wel in het Verslag der Kamer, als in dit antwoord is duidelijk aangetoond, dat de Regering geen twee koloniale batige sloten noodig had om de begroting te doen sluiten, maar dat het enkel is geschied om zooveel geld als mogelijk was aan te wenden tot amortisatie van schuld. De Regering heeft werkelijk het evenwigt tusschen gewone ontvangsten en uitgaven eene belangrijke schrede vooruitgezet, en neemt de vrijheid te verwijzen naar hetgeen de ondergeteekende daaromtrent, zoowel in dit als in het vorig jaar bij de indiening der Staatsbegroting heeft te kennen gegeven.

En wil men nu de uitgaven voor spoorwegen en waterwegen niet als buitengewone uitgaven toelaten, waaromtrent de ondergeteekende echter in gevoelen meent te moeten verschillen, dan mag toch niet worden uit het oog verloren, dat de spoorwegwet voor het geheel, en die voor de waterwegen voor een deel, reeds waren tot stand gekomen onder een vorig Gouvernement. De tegenwoordige Regering was verplicht uit te voeren wat de wetgever haar ter uitvoering opdroeg, en men kan daaruit niet ontleenen een argument om den Minister van onvastheid van beginselen te beschuldigen.

Een tweede grond was hetgeen is voorgevallen met betrekking tot de grondbelasting in Limburg en de wijzigingen die de belastingplannen ondergaan hadden.

Na de herhaalde verklaringen omtrent de regeling van de grondbelasting in Limburg, schijnt het eerste bezwaar te vervallen; terwijl mag worden gevraagd, of de wijziging die de belastingplannen hebben ondergaan niet het gevolg is van een samenloop van omstandigheden, en of werkelijk daarbij zijn prijs gegeven de beginselen die in den beginne zijn vooropgesteld. Afschaffing van accijnsen op eerste levensbehoeften of die de nijverheid drukken was een der verkondigde beginselen. Is dat beginsel gewijzigd, of is niet integendeel aan dat beginsel toepassing gegeven door de afschaffing van den accijns op de brandstoffen? Afschaffing van de plaatselijke accijnsen was een ander beginsel. Is daar niet voortdurend naar gestreefd, langs den weg dien men zich van den beginne af aan had voorgesteld? 't Is waar, eerst wilde de Regering langzamerhand dat doel bereiken, ten einde te trachten daartoe te geraken zonder te veel opofferingen voor den Staat. Maar mogt de Regering langer aarzelen op eenmaal den stap te doen, nadat uit bijna alle gemeenten stemmen opgingen, die de wenschelijkheid uitspraken eener volledige afschaffing van de plaatselijke accijnsen? Het was een nationale wensch en eene nationale behoefte geworden, waaraan de Regering geen weerstand mogt bieden, te minder, omdat de mogelijkheid ontstond, dat daarmede in verband kon worden gebracht het sluiten van een handelstractaat met Frankrijk.

Van deze overwegingen nu zijn de voorstellen het gevolg, die

thans aan de beslissing der Vertegenwoordiging zijn onderworpen. En wel verre dat daarbij beginselen zouden zijn prijs gegeven, meent de Regering, dat, overeenkomstig de beginselen van den beginne af aan vooropgezet, ten deze is gehandeld in het waarachtig belang der natie.

Intusschen vernam de Regering met genoegen, dat de herziening van het belastingstelsel, zoo als dit thans geschiedt, niet aandruischt tegen de denkbeelden die sommige leden zich daarvan hebben voorgesteld. Eene totale omkeering heeft de Regering nooit beoogd en met eene herziening en wijziging van belastingwetten kan zeer goed gepaard gaan eene herziening van het belastingstelsel.

De ondergeteekende meent ook dat eene opzettelijke behandeling van voordragten der Regering tot wijziging van sommige belastingen op dit oogenblik niet wenschelijk is. Alleen mag worden opgemerkt, dat de thans aanhangige plannen in geenerlei verband hoegenaamd staan tot eene income-tax. Eene zoodanige belasting schijnt dus thans buiten beschouwing te kunnen blijven, evenzeer als de patentbelasting, waarvan de herziening op zich zelve behoort te staan. Het hoofdbeginsel waarop de voorgestelde afschaffing der plaatselijke accijnsen steunt is het overlaten van een deel der rijksdirecte belastingen aan de gemeenten, ten einde deze in staat te stellen hare accijnsen los te laten. Van daar dan ook dat alle elementen van belasting, die in het Verslag worden aangevoerd als het gevolg zullende zijn van de voorgestelde wijziging in de gemeentewet, ook thans bestaan. Ook thans maakt grondbelasting, personele belasting, opcenten op beide en hoofdelijke aanslagen deel uit van het rijks- of plaatselijk belastingstelsel.

Ten slotte, naar aanleiding van het Verslag, nog twee punten.

Eenige leden waren van meening dat de plaatselijke belastingen hier niet zoo drukkend en belemmerend zouden zijn, als die waren bijv. in België, omdat daar veel meer voorwerpen dan hier door accijnsen getroffen werden. Het feit is juist; maar is dit wel evenzeer het geval met de gevolgtrekking die daaruit wordt afgeleid? Tegenover de vele voorwerpen, die in België aan accijns onderhevig waren, staat het hooge bedrag van den plaatselijken accijns hier. En wat de belemmering betreft, men bedenke, dat die nagenoeg even groot blijft, hetzij er veel, hetzij er weinig voorwerpen door plaatselijken accijns getroffen worden, terwijl in Nederland oneindig meer gemeenten zijn, die accijns heffen, dan vroeger in België het geval was.

Met betrekking tot eene algemeene herziening van het kadaster meent de ondergeteekende er op te mogen wijzen, dat hij aan de Tweede Kamer heeft toegezegd de indiening van een ontwerp van wet betreffende de grondbelasting in het algemeen, ter vervanging van al de wetten en bepalingen, thans hieromtrent bestaande en in verband met de regeling der administratieve regtspraak in contentieuse belastingzaken.

's Gravenhage, den 31sten December 1864.

De Minister van Finantiën,
BETZ."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de algemeene beschouwingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 1sten Januarij 1865.

TONCKENS.
COST JORDENS.
BOREEL VAN HOGELANDEN.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.

HOOFDSTUK II.

Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

IIde AFDEELING.

Door eenige leden werd de samenstelling van den Raad van State ter sprake gebracht. Zij verklaarden, onder betuiging van hunnen eerbied voor de praerogativen van de Kroon met betrekking tot het doen van benoemingen, dat zij het zeer wenschelijk en nuttig oordeelden, dat opengevallen plaatsen in dit hooge Staatscollegie niet langer onvervuld wierden gelaten, dan met redelijkheid volstrekt noodig mag geacht worden tot het vestigen eener goede keuze. Zij gaven tevens als hun gevoelen te kennen, dat zij van de onpartijdigheid der Regering willen verwach-

ten, dat deze er prijs op zal stellen, om den Raad van State zoodanig te zien zamengesteld, dat van dat collegie adviezen over koloniale aangelegenheden te verwachten zijn, in welke het gevoelen van meer dan ééne rigting zal zijn vertegenwoordigd.

Ook in verband met bovenstaand oordeel en opdat voor later de gelegenheid niet afgesneden ware geweest om het advies in den Raad te vernemen van verdienstelijke en geschikte personen, welke zich later daartoe kunnen opdoen, keurden sommige leden de vervulling op éénmaal van al de bij de wet als maximum bepaalde plaatsen van Staatsraad in buitengewone dienst minder goed.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

IIde AFDEELING.

» De opmerking van eenige leden, die het zeer wenschelijk en nuttig oordeelden, dat opengevallen plaatsen in den Raad van State niet langer onvervuld wierden gelaten, dan met redelijkheid volstrekt noodig mag geacht worden tot het vestigen eener goede keuze, wordt door de Regering beaamd. De voordragt tot zulk een ambt eischt echter soms langer tijd dan men zoude wenschen.

De Regering meent bij de benoeming van leden van den Raad van State voortdurend blijk te geven van groote onpartijdigheid. Kunde en geschiktheid staan daarbij alleen op den voorgrond. Zij mag van dezen regel niet afwijken.

Naar de meening der Regering lag het in den geest der wet, om de benoeming van de Staatsraden in buitengewone dienst op éénmaal te doen plaats hebben. Zij heeft daarbij mede enkel gelet op kunde en geschiktheid en gelooft daaromtrent geslaagd te zijn.

De Minister van Financien,
G. H. BETZ."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 27sten December 1864.

TONCKENS.
DE VOS VAN STEENWIJK.
VAN AYLVA VAN PALLANDT.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.

HOOFDSTUK IIIA.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

1. Vele leden, na kennis genomen te hebben van hetgeen door den Minister van Buitenlandsche Zaken in het aanhangig vraagstuk der Nederlandsche beurzenstichtingen in België is verrikt, hadden het vaste vertrouwen, dat de Nederlandsche Regering, ook nu nadat het wets-ontwerp tot regeling van dat onderwerp in België door de Vertegenwoordiging is aangenomen, zal blijven voortgaan met het aanwenden van pogingen tot handhaving van het goed regt der daarbij betrokken Nederlandsche onderdanen.

2. Onderscheidene leden betuigden dat zij met genoeg kennis hadden genomen van de algemeene instructie aan de consuls-generaal en consuls, dd. 10 Augustus jl. door den Minister vastgesteld. Meer bijzonder was het hun aangenaam geweest in die instructie de voorschriften omtrent de niet periodieke en periodieke mededeelingen op te merken.

Intusschen werd er op aangedrongen, dat de Regering niet zou aarzelen om telkens, wanneer zulks nuttig en gepast mogt schijnen, van het aangenomen stelsel van onbezoldigde consuls af te wijken. Dat de betrekking van consul in den regel als een eerepost werd aangemerkt keurde men niet af; doch men zou het betreuren, indien, door te ver gedreven zucht tot zuinigheid, de achtbaarheid der betrekking, de belangen van handel en scheepvaart en de rigtige naleving der nieuw vastgestelde instructie in de waagschaal konden geraten.

3. In de verschillende afdeelingen werd ook thans weder de hoegrootheid der bezoldigingen voor de gezanten en andere diplomatieke ambtenaren besproken. Vele leden waren van oordeel dat in het algemeen die bezoldigingen te laag bleven gesteld en niet in verhouding waren tot de uitgaven waartoe de leden der diplomatie, dikwijls huns ondanks, verplicht worden. Maar niet alleen werd te veel uit het oog verloren de levenswijze aan eene diplomatieke betrekking verbonden, ook de hoogere prijzen van de onmisbare behoeften in de groote hoofdsteden van Europa werden over het hoofd gezien. In het algemeen hadden die leden met leedwezen zekere strekking bij den Minister meenen te bespeuren tot inkrimping van de bezoldigingen der diplomatie. Zij vreesden dat, in het einde, de Regering langs dien weg tot de ondervinding zou geraten, dat bij benoemingen van gezanten en andere leden onzer diplomatie meer, zoo niet uitsluitend, de vraag zal moeten gelden, niet wie de kundigste en meest geschikte, maar wie de meest vermogende persoon is.

4. Eenige leden bragten op nieuw ter sprake de bezoldiging van de missien te Parijs en te Brussel, die voor hooger op de begroting blijven uitgetrokken dan zij worden uitbetaald: zij vertrouwden dat de Minister, gevolg gevende aan zijne toezegging, in het vervolg die sommen of zou doen uitbetalen zoo als zij waren uitgetrokken, of, zoo hij eene verhooging onnoodig oordeelde, die verhooging dan ook van de begroting zou doen verdwijnen.

5. Hoewel reeds met genoeg vernomen is, dat onze gezant bij de hoven van Zweden en Denemarken gedurende een geruimen tijd te Stockholm verblijven zal, zoude het aan sommige leden nog aangenamer zijn, indien de Regering nog een stap verder ging en ten minste Stockholm als het vaste en meest langdurige verblijf van dien gezant wierd aangewezen.

6. Naar aanleiding van hetgeen door de Regering is medegedeeld bij de tractementsverhoging van den eersten tolk van het gezantschap in Turkije, dat genoemde ambtenaar als raad van legatie het hoofd van dat gezantschap bij afwezigheid kan vervangen, werd door eenige leden gevraagd, of een tolk de waardigheid van gezantschapshoofd wel behoorlijk in Turkije kan waarnemen. In vroegere jaren toch kon, meende men, in dat Rijk geen tolk met het Gouvernement aldaar in aanraking komen; men vroeg, of sedert de daaromtrent bestaande gebruiken in Turkije genoegzaam zijn gewijzigd, dat daaruit eventueel geene bezwaren kunnen ontstaan.

7. Het weder aanknoopen van onderhandelingen over een handels-tractaat met Zwitserland was met genoeg vernomen.

8. Door sommige leden werd eindelijk de vraag gedaan, of er uitzigt bestaat dat, ten gevolge van hetgeen omtrent de betaling der kosten van de Bondsexecutie door Holstein bepaald schijnt te zijn, Nederland zijn aandeel in de bijdragen, voortvloeiende uit de betrekking van Limburg tot den Duitschen Bond, terug zal bekomen, dan wel of uit die zaak nog meerdere uitgaven voor Nederland te vreezen zijn.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

» Op hetgeen in het Verslag der Commissie van Rapporteurs voorkomt ten aanzien van het wets-ontwerp tot vaststelling van hoofdstuk III A der Staatsbegroting voor 1865 meent de Regering het volgende te moeten antwoorden.

1. De Regering gaat voort met het aanwenden van pogingen, ten einde ook, nadat de wet tot regeling van de beurzenstichtingen in België is aangenomen, zooveel mogelijk de belangen der Nederlandsche onderdanen voor te staan.

2. Terwijl het der Regering aangenaam is te vernemen, dat onderscheidene leden met genoeg kennis genomen van de algemeene instructie aan de consuls-generaal, consuls enz. gegeven, geeft zij tevens gaarne de verzekering, dat zij niet zal aarzelen om telkens wanneer zulks nuttig en gepast mogt zijn, van het aangenomen stelsel van onbezoldigde consuls af te wijken. Ook zij is van meening dat de achtbaarheid der betrekking en de belangen van handel en scheepvaart niet door eene te ver gedreven zucht tot

zuinigheid in de waagschaal mogen worden gesteld. Zij gelooft echter voor die belangen en de achtbaarheid der betrekking het best te kunnen waken, door er voor zorg te dragen, dat de meest geschikte en achtswaardige personen voor de opengevallen consulaten worden benoemd.

3. De Regering meent te mogen verzekeren dat ten onregte door vele leden eene strekking tot inkrimping van de bezoldigingen der diplomatieke agenten bij den Minister is bespeurd. De Minister was in de maand Julij, toen de begroting gereed moest zijn, niet in staat om reeds een volledig oordeel over het al of niet toereikende der bezoldigingen en al hetgeen daarmee in verband staat te kunnen vellen. Het eenige feit, waaruit die leden dan ook deze gevolgtrekking hebben kunnen maken, is dat aan den tegenwoordigen minister-resident te Hannover f 1000 minder is toegelegd dan aan zijn voorganger, die den rang van buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister had. Hieromtrent meent de Regering echter te mogen verwijzen naar hetgeen over dit bijzonder punt gezegd is bij de behandeling van de begroting in de Tweede Kamer in de zitting van 28 November jl.

4. Hoewel de Minister zich niet kan herinneren de toezegging te hebben gegeven, waarvan in deze paragraaf wordt gewaagd, ziet hij echter geen bezwaar dit thans te doen.

5. In de zitting van de Tweede Kamer van 29 November jl. heeft de ondergeteekende reeds medegedeeld dat Zr. Ms. minister-resident bij het hof van Zweden reeds dezen zomer in last heeft gehad te verklaren, dat zijne hoofresidentie in het vervolg te Stockholm zou zijn. De Regering gelooft dat hierdoor aan het verlangen, door sommige leden in deze paragraaf geuit, reeds is te gemoet gekomen.

6. De Regering kan de verzekering geven dat geen bezwaren kunnen ontstaan daaruit, dat de heer KEUN als raad van legatie het hoofd van het gezantschap te Konstantinopel bij afwezigheid vervange. Reeds meermalen en zelfs gedurende geruimen tijd is de heer KEUN, ofschoon tevens 1ste tolk, in zijne hoedanigheid van raad van legatie opgetreden, en er is nooit gebleken dat daaruit eenige ongelegenheid is geboren. Integendeel, de benoeming is geschied op voordragt van Zr. Ms. gezant te Konstantinopel, juist om ongelegenheid bij ontstentenis van het hoofd van het gezantschap te voorkomen.

8. Hetgeen tot nog toe door Nederland aan de Bondsexecutie is betaald, is slechts te beschouwen als een voorschot. De Regering meent daaromtrent te mogen verwijzen naar hetgeen daarover gezegd is in de Memorie van Toelichting op het wets-ontwerp, hetwelk den 3den Januarij 1864 aan de Tweede Kamer is ingezonden en strekte tot voorloopige vaststelling van het IIIde hoofdstuk A der begroting voor 1864.

Uit de Bondsexecutie in Holstein, die geëindigd is, kunnen geen meerdere kosten dan thans gemaakt zijn voortvloeijen, terwijl de teruggave van de reeds gedane uitgaven verwacht mag worden.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. CREMERS."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 27sten December 1864.

TONCKENS.
SCHIMMELPENNINGK VAN DER OIJDE.
VAN AYLVA VAN PALLANDT.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.

HOOFDSTUK III B en IV B.

Administratie voor de zaken der Roomsch-katholieke Eeredienst en Departement van Justitie, afdeeling Hervormde en andere Eerediensten behalve die der Roomsch-katholieke.

1 Bij het onderzoek der Staatsbegroting heeft men in de afdeelingen gemeend de beide hoofdstukken III B en IV B, als uit

hunnen aard naauw aan elkander verwant, gezamenlijk te kunnen behandelen.

2. Het bleek na de gedachtenwisseling welke over deze beide hoofdstukken plaats had, dat de tegenwoordige wijze van beheer der zaken van de Eerediensten tot uiteenlopende beschouwingen aanleiding gaf. De bedenkingen, die werden aangevoerd, waren echter reeds meermalen hier en elders medegedeeld. Men meende om die reden dat het overbodig zou zijn, de denkbeelden wijdloopig te ontwikkelen en dat men zou kunnen volstaan met de vermelding van die punten, waarover hoofdzakelijk het debat in de afdeelingen gevoerd was.

Terwijl zeer vele leden van oordeel waren, dat de tegenwoordige toestand niet door de verkregen ondervinding werd geregtvaardigd en eene herstelling van afzonderlijke Departementen van Eeredienst wenschelijk achtten, waren er eenige anderen, die een tegenovergesteld gevoelen aankleefden. Van deze laatsten waren er enkelen, die eene geheele zamensmelting der bestaande Administraties van Eeredienst met andere departementen voorstonden en als einddoel, waarnaar gestreefd moet worden, voor oogen hadden, om de afscheiding van Kerk en Staat tot eene volledige waarheid, ook in de praktijk, te maken, door de banden die Kerk en Staat thans nog samenbinden allengs tot zuiver finantiele punten terug te brengen. Hiertegen werd door vele anderen aangevoerd, dat het steeds gemakkelijker zou zijn om dat beginsel te verkondigen, dan wel om het in praktijk te brengen. De ondervinding toch leerde, volgens deze leden, dat juist sedert de laatste jaren de punten van aanraking tusschen Kerk en Staat, althans op finantieel terrein, in dienzelfden tijd grooter zijn geworden, en dat, zoo al naar het oordeel van sommigen het Roomsch-katholieke kerkgenootschap thans op zich zelf kon staan, hetgeen door anderen evenwel weersproken en bestreden is, het Hervormde kerkgenootschap zeer zeker dat niet zou kunnen. Men vergat de menigte bezwaren die zich zonden opdoen, onder andere den langen tijd die verlopen zal, eer het Hervormd kerkgenootschap geheel zal zijn georganiseerd, en hoe moeilijk het zijn zou om de middelen te verzekeren aan vele kerkelijke gemeenten, opdat haar bestaan niet in gevaar wierd gebracht.

Intusschen werd toegegeven dat eene afscheiding van Kerk en Staat thans niet gezegd kan worden volkomen te bestaan, en juist daarom, dat de bestaande toestand niet beantwoordt, noch aan de verwachting, noch aan de bedoeling; maar bovendien de zamensmelting van elk Kabinet zal belemmeren, omdat dien ten gevolge de benoeming van twee Ministers afhankelijk wordt van hunne kerkelijke gezindheid, zoo herhaalden vele leden hun reeds geuit gevoelen, dat tot de herstelling van afzonderlijke departementen moet worden overgegaan.

3. Ten slotte werd door zeer enkele leden de vraag gedaan, of alinea 1 van art. 5 der wet van 10 September 1853 (*Staatsblad* n°. 102), door de aldaar bedoelde hoofden die kerkgenootschappen vertegenwoordigen of besturen, behoorlijk wordt nageleefd.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. De ondergeteekenden maken volgaarne gebruik van de gelegenheid die hun gegeven is, om in gemeenschappelijke memorie de bedenkingen en opmerkingen te beantwoorden, waartoe de begrotingen voor de beide Administraties van Eeredienst aanleiding hebben gegeven.

2. Evenzoo volgen zij gaarne het gegeven voorbeeld, om niet uit te weiden over de uiteenlopende beschouwingen omtrent de tegenwoordige wijze van beheer der zaken van Eeredienst, doch zich uitsluitend te bepalen tot de hoofdpunten waarover het debat tusschen de leden gevoerd is.

Zeër vele leden achtten het herstel van afzonderlijke Departementen van Eeredienst wenschelijk. De Regering blijft eene andere meening voorstaan en gelooft nog altijd, dat, wanneer alle inmenging van den Staat in zuiver kerkelijke zaken zal opgehouden hebben, ook alle grond voor het bestaan van Departementen van Eeredienst zal vervallen zijn. Dat de opheffing dier departementen niet op eens heeft kunnen geschieden, zonder op bedenkelijke wijze in bestaande kerkelijke toestanden in te grijpen, is te dikwijls gezegd, om hier herinnering te behoeven. Maar wel moge hier de opmerking eene plaats vinden, dat er bij het optreden van deze Regering nog veel te veel van vroegere inmen-

ging van den Staat in kerkelijke zaken was overgebleven, en dat de Administratie van Hervormde Eeredienst, bij welke deze inneming, om wel bekende redenen, het grootst geweest is, ernstig en ijverig er naar streeft, om weg te ruimen al wat aan de vrijheid der kerkgenootschappen nog in den weg staat. Dat het met beleid moet geschieden, zal er geen aanleiding worden gegeven voor altijd bedenkelijke botsingen, heeft de ondervinding overvloedig geleerd. Aan de Hervormde Kerk vooral moest gelegenheid en tijd gelaten worden, om uit hare reglementen weg te nemen al wat zich met den nieuw te scheppen toestand van vrijheid niet verdroeg. De Kerk zelve moest, door de tijdelijke optreding der Administratie van Eeredienst, geleid worden tot het vertrouwen, dat hare zelfstandigheid voortaan op geenerlei wijze door het staatsgezag zal worden belemmerd. De bestaande wijze van toezigt op het beheer der goederen van de Hervormde gemeenten, ten eenen male in strijd met hare vrijheid, moet nog door een zuiver kerkelijk beheer worden vervangen.

Zegt iemand, dat ook de afzonderlijke departementen zoolang hadden moeten in stand gehouden worden, hij bedenke dat daarmee alligt de neiging van sommigen om op den Staat te leunen te veel aangekweekt zou zijn.

Het heeft den ondergeteekenden niet mogen gelukken den zin en de bedoeling te verstaan van hetgeen gezegd is, dat de punten van aanraking tusschen Kerk en Staat op finantieel terrein juist sedert de laatste jaren grooter geworden zijn. Hiermede toch kan niet bedoeld zijn het voornemen der Regering om enkele finantieel onderwerpen, zoo als bijv. de pensioenen der predikanten, aan vaste en onveranderlijke regelen te onderwerpen; want daardoor wordt de aanraking van Kerk en Staat geenszins vermeerderd, maar integendeel vereenvoudigd.

Het is reeds op eene andere plaats gezegd en het wordt hier ten overvloede herhaald, dat de overgangstoestand, waarin het beheer van de zaken van Eeredienst thans nog verkeert, op verre na niet zoo langdurig zal zijn als velen, ook blijkens het Verslag van deze Kamer, onderstellen.

Tot hiertoe heeft de Regering geen de minste aanleiding gegeven tot de vrees, dat aan de kerkelijke gemeenten het staatssubsidie, tot haar voortdurend bestaan vereischt, zou worden onthouden. Wel beijvert zij zich om de overtuiging bij allen te vestigen dat het de pligt der gemeenten is, voor de instandhouding van hare eeredienst te zorgen, en dat alleen bij onvermogen de bijstand van den Staat mag worden ingeroepen. Door dit beginsel steeds voorop te zetten, is werkelijk reeds in deze jaren het besef van den pligt der gemeenten in dezen bij velen verlevendigd en gezuiverd, zoodat ook van die zijde het streven der Regering, om langs den weg van bedachtzame hervorming een beteren toestand voor te bereiden, niet zonder gevolg gebleven is.

3. De vraag door zeer enkele leden gedaan, of alinea 1 art. 5 der wet van den 10den September 1853 (*Staatsblad* n°. 102) door de aldaar bedoelde hoofden behoorlijk wordt nageleefd, kan bevestigend worden beantwoord.

E. CREMERS.
OLIVIER."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 28sten December 1864.

TONCKENS.
CREMERS.
VAN MEEUWEN.
VIRULY.

IVde hoofdstuk A.

Departement van Justitie.

1. Terwijl verscheidene leden geene aanmerking wenschten te maken op den gang der werkzaamheden van het Departement van Justitie op wetgevend gebied, vermits zij dien beschouwden te verkeeren in een staat van overgang, waarvan zij weldra de oplossing hoopen te mogen verwachten, gaven anderen hunne tevredenheid te kennen over de indiening van een nieuw Wetboek van Strafvordering en verlangden, dat de Regering op dien weg van her-

ziening onzer wetgeving op regterlijk gebied gestadig voortgaan mogt. In eene afdeeling had men liever gezien, dat de wet op de nieuwe regterlijke inrigting in haar geheel ware tot stand gekomen vóór dat door de Regering werd overgegaan tot eene herziening van de Wetboeken van Strafvordering en van Burgerlijke Regtsvordering.

2. Onderscheidene leden wenschten aan de Regering aan te bevelen om, bij de behandeling der aanvragen van goedkeuring der statuten van naamlooze vennootschappen, gestreng te handhaven de bepalingen van het Wetboek van Koophandel, die daarop betrekking hebben. Er ontstaan toch meermalen zeer insolide credietvereenigingen, op wier inrigting de Regering met de noodige waakzaamheid in het belang van het publiek dient toe te zien. Ook de onzekere regts-toestand van buitenlandsche assurantie-maatschappijen, die hier te lande niet erkend zijn als *personae civiles*, verdient voorziening. Men wilde daarom aan de Regering in overweging geven om deze beide zoo belangrijke aangelegenheden aan eene meer bepaalde wettelijke regeling te onderwerpen, daar het schijnt dat onze tegenwoordige wetgeving aan de eischen van den tijd niet genoegzaam beantwoordt.

3. In twee afdeelingen zijn de bedenkingen weder te berde gebracht, die ten aanzien van de bestaande wetsbepalingen omtrent het hypotheekstelsel en meer bijzonder de roijementen krachtens mondelinge volmagt reeds in de verslagen van deze Kamer over de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1858 en voor het loopende jaar zijn aangeduid. De Regering heeft nu een jaar geleden daarop geantwoord, dat » zij op het herstel der gebreken onzer hypothecaire wetgeving bedacht blijft. » De leden dezer beide afdeelingen wenschten op nieuw de aandacht der Regering op dit belangrijk punt te vestigen, en te vernemen hoe ver zij reeds gevorderd is met het voorbereiden eener herziening van de hypothecaire wetgeving.

4. Ook werd in eene afdeeling aangedrongen op herziening van de wet op het notariaat. De leden dezer afdeeling waren van oordeel, dat de examens, die aan candidaat-notarissen worden afgenomen, niet te ligt behooren gesteld te worden en dat de Regering bij het benoemen van notarissen wel mag toezien, dat geene personen worden aangesteld, die zich soms gedurende langen tijd met de notariële praktijk in 't geheel niet bezig gehouden hebben.

5. Verscheiden leden hebben verklaard dat zij gaarne de Regering eene nieuwe poging tot regeling van de opheffing der tienden zouden zien aanwenden. Uit de afkeuring van vroegere wetsontwerpen door deze Kamer moest, huns inziens, niet worden afgeleid, dat de Kamer tegen elke afschaffing der tienden gekant was.

IIde AFDEELING.

Verscheidene leden hebben het denkbeeld toegejuicht, 't welk aanleiding gaf tot het toevoegen aan dit wets-ontwerp van een nieuw artikel 10a, voor tegemoetkoming aan de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de kantongeregten. Zij gaven den wensch te kennen, dat de Regering ook van hare zijde daaraan gevolg zal geven door bij nadere voordragten eene genoegzame vervulling van deze behoefte te verzekeren.

Vde AFDEELING.

In twee afdeelingen heeft men zich gunstig verklaard voor de instelling der rijksveldwacht, waarvan sommige leden zelfs gaarne eenige meerdere uitbreiding zouden zien, in dien zin althans, dat de opgevallen posten eenigzins spoediger vervuld wierden. Sommige andere leden waren van oordeel dat de rijksveldwachters niet te veel bezwaard moeten worden met werkzaamheden, waaronder het politietoezicht, tot hetwelk deze instelling vooral dienen moet, niet zelden al te zeer lijdt. In eene afdeeling verklaarde men geenszins in de klagen te deelen, die door sommige tegen de rijksveldwacht gemaakt worden. In die afdeeling zoude men gaarne zien dat aan de rijksveldwachters, die meer bijzonder belast zijn met het toezigt op de jagt en visscherij, een hooger tractement werd toegekend, in dier voege dat zij met de andere rijksveldwachters gelijkgesteld wierden.

Art. 29. In eene afdeeling werd het bedrag voor premien op het vangen en dooden van schadelijk gedierte eer te laag dan te hoog geraamd geacht. De winsten, die uit den verkoop van huiden te behalen zijn, blijven zeer gering, wanneer dit gedierte wordt gedood op het tijdstip, 't welk voor het uitroeijen daarvan het voordeeligst gehouden wordt.

15DE ZITTING. — 2 JANUARIJ.

Vide AFDEELING.

Door de leden eener afdeeling werd aan de Regering aanbevolen, dat er in alle huizen van verzekering gelegenheid tot cellulaire opsluiting zij. Men wenschte althans dat met zorg gewaakt zoude worden voor eene behoorlijke afzondering van jeugdige of minder diep gevallen overtreders van de zoodanigen, die als doortrapte boosdoeners moeten worden aangemerkt. Uit dit oogpunt wenschte men in die afdeeling geenszins eene vereeniging van het verbeterhuis te Alkmaar met het in aanbouw zijnde gesticht op het landgoed de Kruisberg. Men verlangde zeer dat de splitsing van deze beide gestichten gehandhaafd zoude blijven.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld is van haar ontvangen de navolgende:

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. Het was der Regering aangenaam te ontwaren dat eenige leden over de indiening van het ontwerp van een nieuw Wetboek van Strafvordering hunne tevredenheid hebben willen betuigen. De Regering geeft harerzijds gaarne de verzekering, dat op den ingeslagen weg van hervorming van het regtswezen gestadig zal worden voortgegaan. Daar overigens de invoering der wet op de regterlijke indeeling met die der nieuwe wetboeken van Straf- en Regtsvordering zal moeten zamengaan, kan het geen bezwaar hebben, dat genoemde wetboeken vóór de regterlijke indeeling worden behandeld. Die wijze van behandeling schijnt integendeel de voorkeur te verdienen bij de tegenwoordige ontwikkeling en uitbreiding der communicatiemiddelen, die bij de vaststelling der indeeling in hooge mate in aanmerking dienen te komen.

2. De meest stellige verzekering kan worden gegeven, dat bij de behandeling van aanvragen tot goedkeuring der statuten van naamlooze vennootschappen de bepalingen van het Wetboek van Koophandel streng worden gehandhaafd. Tot dusver is het bewijs van het tegendeel dan ook niet geleverd. Intusschen worde in het oog gehouden, dat de Regering niet bij magte is de soliditeit van elke vennootschap, wier statuten worden goedgekeurd, te waarborgen. Zoodra toch wordt aangetoond dat een vijfde van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst, is, bijaldien de vennootschap niet strijdt met de goede zeden, met de openbare orde of met hetgeen bij de artt. 38 tot en met 55 van het Wetboek van Koophandel is voorgeschreven, is de goedkeuring volgens de artt. 37 en 50 verplichtend. Over de vraag, of het wenschelijk ware, dat bij de wet aan de Regering een meer krachtig toezigt wierd verzekerd, kan verschillend worden gedacht. Maar in ieder geval schijnt het tijdstip voor eene geheele of partiele herziening van het Wetboek van Koophandel niet aangebroken. Aangaande de buitenlandsche maatschappijen werd reeds bij de behandeling der begroting in de Tweede Kamer van wege de Regering medegedeeld, dat omtrent de regeling van haren regtstoestand hier te lande een overleg tusschen de Departementen van Justitie en van Buitenlandsche Zaken aanhangig is.

3. Gelijk bij het verslag te regt is herinnerd, werd ten vorigen jare door de Regering verklaard, dat zij op het herstel der gebreken onzer hypothecaire wetgeving bedacht blijft. Te gelijker tijd werd echter toen gewezen op den omvang van den arbeid, die tot de voorbereiding der invoering van de nieuwe regterlijke inrigting wordt gevorderd, waardoor andere onderwerpen over wetgeving — hoezeer zij dan ook niet uit het oog worden verloren — minder op den voorgrond kunnen komen.

4. De Regering wil niet tegenspreken, dat de wet op het notariaat gebreken heeft, maar zij gelooft toch dat die gebreken veelal niet zonder overdrijving worden voorgesteld. De wenschelijkheid, dat bij het afnemen der examens met de noodige gestrengheid worde te werk gegaan, werd reeds bij den anderen tak der Vertegenwoordiging door haar volkomen erkend. Voor het overige kan de verzekering worden gegeven, dat bij de benoemingen in den regel aan zoodanige kandidaten de voorkeur wordt gegeven, die zich onafgebroken aan het notariële vak hebben gewijd.

5. Met genoegen vernam de Regering, dat ook de Eerste Kamer de afschaffing der tienden als eene gewenschte zaak blijft beschouwen. Maar ieder zal, met het oog op het reeds meer dan eenmaal geopenbaard verschil van gevoelen omtrent de hoofdpunten, de moeilijkheid erkennen van zoodanige regeling, die, strookende met de overtuiging der Regering, tevens de goedkeuring van beide

takken der Vertegenwoordiging zou kunnen verwerven. Intusschen blijft ook op dit onderwerp van wetgeving de aandacht bij voortdurend gevestigd.

Iide AFDEELING.

De Regering zal niet in gebreke blijven om aan het bij art. 10a uitgetrokken bedrag, naar een billijken maatstaf, zijne bestemming te verzekeren. Omtrent het al dan niet voldoende der tegemoetkoming zal echter eerst na verkregen ondervinding kunnen worden geoordeeld.

Vde AFDEELING.

Van de gunstige beoordeeling der rijksveldwacht heeft de Regering met genoegen kennis genomen. Zij heeft, naar aanleiding van hetgeen het Verslag daaromtrent inhoudt, alleen op te merken, dat de vervulling van vacaturen bij de rijksveldwacht geene verdraging pleegt te ondervinden; dat, ook naar hare zienswijze, de rijksveldwacht van haren eigenlijken werkkring door andere werkzaamheden niet behoort te worden afgetrokken, maar dat er niettemin werkzaamheden zijn, die, zonder nadeel voor de dienst, haar tot besparing van kosten kunnen worden opgedragen; dat eindelijk de rijksveldwachters, meer bijzonder belast met het toezigt op de jagt en visscherij, voor hetgeen hunne bezoldiging minder bedraagt dan die der overige rijksveldwachters, eene vergoeding vinden in de gelegenheid, die zij meer dan de overigen hebben, om bekeuringen te doen, waaraan het genot van premie is verbonden.

Art. 29. Onder herinnering, dat de hier bedoelde premien alleen worden uitgekeerd voor het dooden van vossen, meent men met de opmerking te kunnen volstaan, dat van de ongenoegzaamheid van het daarvoor uitgetrokken bedrag, eerst dan zou blijken, wanneer uit dat bedrag de verdiende premien over het loopende jaar niet konden worden voldaan. Dit is echter het geval niet en voor verhooging van dat bedrag zou dus geene aanleiding bestaan.

Vide AFDEELING.

Reeds in onderscheidene huizen van verzekering worden cellen voor eenzame opsluiting aangetroffen. Zoo dit nog niet allerwege het geval is, dan is dit alleen toe te schrijven aan bezwaren van lokalen aard. Ook de Regering is voorts overtuigd van de wenschelijkheid, dat jeugdige gevangenen zooveel mogelijk van de overigen worden afgezonderd, hetgeen dan ook, zoowel bij de algemeene bepalingen omtrent de organisatie der gevangenen, als bij de bijzondere reglementen van elke gevangenis, is voorgeschreven. Eene vereeniging eindelijk van het verbeterhuis te Alkmaar met het in aanbouw zijnde gesticht op het landgoed de Kruisberg ligt in geen deele in de bedoeling. Ook aan de Regering toch zou zoodanige vereeniging bedenkelijk voorkomen.

De Minister van Justitie,

OLIVIER."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 28sten December 1864.

TONCKENS.
NOBEL
VAN MEEUWEN.
VIRULY.

Vde HOOFDSTUK.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

Het onderzoek van dit wets-ontwerp, betreffende de begroting van het Departement van Binnenlandsche Zaken, hetwelk op den 15den en 16den December heeft plaats gehad, heeft tot de volgende meer algemeene aanmerkingen geleid.

1. In drie afdeelingen der Kamer werden met meer of minder aandrang bedenkingen medegedeeld ten aanzien van het gebrek aan

inlichtingen, waardoor het onderzoek van dit wets-ontwerp aan onderscheidene leden voorkwam zeer bemoeijelijk te worden. Men betuigde leedwezen over het ontbreken van de meeste antwoorden, die door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij de beraadslagingen in de Tweede Kamer zijn gegeven, en meende dat eene behoorlijke waardering van de bedenkingen, in die Kamer te berde gebragt, daardoor bijna onmogelijk wordt. Men vreesde dat die omstandigheid aanleiding zou moeten geven tot het doen van vragen, die anders hadden kunnen worden ter zijde gelaten. In elk geval stelde men er prijs op, dat de Kamer nog vóór de beraadslagingen over dit wets-ontwerp te voeren, door de Regering, hetzij bij haar antwoord op de bedenkingen in dit verslag aan te voeren, hetzij door mededeeling in het *Bijblad* der redevoeringen van den Minister, in staat gesteld zoude worden het geheel der overwegingen, waartoe dit belangrijk onderwerp aanleiding gaf, volledig te kunnen overzien.

2. Aangaande de hoogte van het cijfer der uitgaven, voor het Departement van Binnenlandsche Zaken uitgetrokken, werden door verscheidene leden bedenkingen in het midden gebragt. Sommigen toonden zich deswege bezorgd te zijn, en gaven te kennen dat al hetgeen nuttig is te achten, daarom nog niet altijd onverwijd moet worden gevergd. Anderen meenden dat men niet in de eerste plaats behoorde te vragen: zijn de sommen hoog; maar: zijn de werken, waarvoor uitgegeven wordt, nuttigen noodzakelijk? Immers in dat geval dienen deze, om de zijdelingsche voordeelen die zij opleveren te kunnen genieten, zoo spoedig mogelijk uitgevoerd te worden. Dat wij ons thans in dien toestand bevinden, werd door hen een gelukkig verschijnsel geacht te zijn. In ééne afdeeling werd meer bijzonder op de hoogte van het cijfer gewezen. Men kon het aan de Regering niet toegeven, dat het thans zoo bij uitstek een tijd van handelen zoude zijn, met het vooruitzicht dat daarop later een tijd van gedwongen rust zoude moeten volgen. Door deze leden werd, onder meerdere uitgaven, in het bijzonder gewezen op het zoo zeer uitgebreide subsidie-stelsel en op de te ruime schaal naar welke het middelbaar onderwijs wordt ingerigt. Deze groote vermeerdering van uitgaven bij het Departement van Binnenlandsche Zaken wekt te meer zorg, wanneer men het oog vestigt op de vermindering onzer inkomsten, die wellicht het gevolg zal zijn van de plannen van den Minister van Financien met betrekking tot de wijziging van het belastingstelsel, en van het koloniaal stelsel, door den Minister van Kolonien aangenomen. Immers heeft men nu reeds breedvoerig de vraag behandeld, of de Staatsbegroting voor 1865 al dan niet met een tekort sluit. Men kon niet anders dan goedkeuren, wanneer gelden voor nuttige werken van rijkswege worden bijgedragen, mits zulks met voorzigtigheid en zonder overhaasting geschiede. Nu schijnt er daarentegen in het toekennen van subsidien eene zekere mate van overspanning te heerschen.

Ten betooge hiervan wees men op een aantal posten, die slechts *pro memorie* zijn uitgetrokken voor den aanleg van toekomstige werken, of op de zoodanige, die nog vele jaren achtereen groote opofferingen zullen kosten. Te veel wordt steeds van werken van algemeen nut gesproken. De Regering wordt van alle zijden door aanvragen overstelpt en daardoor niet zelden medegesleept, wanneer zij aan dezen aandrang geen weêrstand weet te bieden. Daarvan is het gevolg, dat bijna alle werken te gelijk en niet opvolgenderwijze worden aangevangen. De beide havens, die voor Rotterdam en Amsterdam beraamd werden, zijn vooreerst nog niet voldoende: ook Harlingen en Scheveningen en de waterweg naar Zwolle liggen, niet later, maar terstond, in het verschiët. Er schijnt mitsdien allezins tempering in de toepassing van het subsidie-stelsel noodig te zijn.

3. Onderscheidene leden hebben zich verklaard voor eene splitsing van de Binnenlandsche Zaken in twee departementen van algemeen bestuur, waarvan het eene den waterstaat en de openbare werken zoude bevatten. Zij achtten die raadzaam met het oog op den al te zeer uitgebreiden werkkring van het tegenwoordig departement en het oponthoud in de afdoening van zaken, hetwelk daarvan het gevolg moet zijn. Een persoon vermag niet alles te gelijk te verrigten, en zijne aandacht kan niet op alle regeringsbelangen te gelijk gevestigd blijven. Zij hielden zich overtuigd dat dit gevoelen bij den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche Zaken geen ingang zoude vinden, doch wilden het daarom niet terughouden, in de hoop dat dit belangrijk punt later in ernstige overweging zoude genomen worden, ook met het oog op eene zeer wenschelijke vermeerdering van het personeel van den Ministerraad, waartoe de opheffing der beide Departementen voor de Eeredienst te meer aanleiding geeft. — Andere leden hebben zich tegen de aanbevolen splitsing uitgesproken. Zij

verwachtten daarvan weinig nut en konden te eer in de tegenwoordige regeling berusten, daar zij meenden dat er alle reden bestaat om beducht te zijn dat deze verandering tot meerdere uitbreiding van uitgaven aanleiding zoude geven.

4. Naar aanleiding van hetgeen door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij de algemeene beraadslagingen over dit hoofdstuk aan de andere Kamer is medegedeeld ten aanzien van een groot aantal wets-ontwerpen, wier bearbeiding nog gevorderd wordt, hebben enkele leden verlangd dat de opvolgende indiening daarvan niet achterwege zoude blijven. Zij waren echter van oordeel, dat die, waarvan de aanbieding door de Grondwet geboden is, daartoe het eerst in behandeling zouden dienen te komen.

Op sommige afdeelingen en artikelen van het wets-ontwerp zijn de volgende aanmerkingen en vragen opgegeven.

IIde AFDEELING.

Enkele leden kwamen naar aanleiding der vermeerdering van bezoldiging, welke sommige ambtenaren bij het Departement van Binnenlandsche Zaken krachtens deze voordragt zullen erlangen, terug op vroegeren aandrang om lotsverbetering ook van de ambtenaren bij de provinciale griffien. Zij zouden het nog meer goedkeuren, indien zoodanige lotsverbetering door vermindering van het personeel bij die griffien kon verkregen worden. Volgens hen kan de omstandigheid, dat in 1859 een nieuw ambtenaar op een vast tractement aan die griffien voor een nieuw vak is toegevoegd, niet aangemerkt worden als eene tegemoetkoming ten behoeve van de overige ambtenaren. Andere leden gaven te kennen met genoegen te hebben gezien, dat de bedoelde tractementsverhooging door de Regering nog niet wordt voorgesteld, daar de bezoldigingen der ambtenaren bij de provinciale griffien voor korten tijd op nieuw zijn geregeld geworden. — Verschillende leden waren van oordeel dat in de bezoldiging der leden van Gedeputeerde Staten in de onderscheidene gewesten geene billijke verhouding bestaat, vooral met het oog op de noodzakelijkheid van herhaalde verplaatsing der leden van dit collegie. Zij zouden wenschen dat aan hen naar gelang van den afstand hunner woonplaats van de hoofdstad der provincie eene verhoogde toelage wierd verleend, daar zij het zeer in het belang van het provinciaal bestuur achten te zijn, om voor deze gewichtige betrekking de meest geschikte en kundige leden te kunnen verkrijgen.

IIIde AFDEELING.

Op deze afdeeling, gelijk ook op de volgende, heeft men zich in eene afdeeling der Kamer vooral daarom onthouden aanmerkingen te maken, omdat tot regeling van de schutterijen en van de medische politie nieuwe wets-ontwerpen aan de Vertegenwoordiging aangeboden zijn.

IVde AFDEELING.

Sommige leden gaven den wensch te kennen, dat bij eene wet meer eenparig worde geregeld wat te doen zij bij het uitbreken van ziekten onder het vee. Dat onderwerp is nu alleen bij de provinciale verordeningen geregeld, die, wat den inhoud betreft, nog al uiteenlopende zijn. Men zou in deze materie meerdere eenheid verlangen.

Vide AFDEELING.

Het denkbeeld der Regering om ten aanzien der ambtenaren van den waterstaat eene scheiding tusschen de rijks- en provinciale dienst tot stand te brengen, vond bij de overweging daarvan in de afdeelingen schier algemeen afkeuring. Sommige leden waren van oordeel dat eene reorganisatie van den waterstaat in de provincien niet mag geschieden bij Koninklijk besluit. Kan men daarmee niet wachten tot dat de wet, regelende het algemeen en het bijzonder bestuur van den waterstaat, naar den eisch van art. 191 der Grondwet, zal zijn tot stand gebragt, dan behoort volgens hen dit onderwerp bij afzonderlijke wet geregeld te worden. Men wees op de vermeerdering van kosten, welke deze maatregel te weeg brengen zal, en op de daaruit zoo ligt voortvloeiende botsingen tusschen ambtenaren tot hetzelfde vak van wetenschap behorende, die nu in twee takken zullen worden verdeeld, ja van de autoriteiten zelve, die wellicht den invloed der aan hen ondergeschikte ambtenaren van den waterstaat zullen ondergaan. Men was bevreesd dat daaruit voor de provincien geene geringe moeilijkheid zal ontstaan om een geschikt personeel van ambtenaren te verkrijgen, voor welke geen vooruitzicht op bevordering

in rang kan worden geopend. Met leedwezen had men gezien dat de hervorming, in de troonrede aangekondigd, zich in eenen maatregel oploste, die reeds in twee provincies is toegepast, zoodat het te duchten is dat de wetgevende magt ten deze reeds op een voldongen feit zal stuiten. Men vroeg van welke zijde toch de aandrang tot deze afscheiding, waarvan zoovele meerdere uitgaven het gevolg moeten zijn, gekomen is. Men betwijfelde, of de Staten der provincies wel zoo geheel vrij in hunne beslissing zullen worden gelaten, indien de Regering een denkbeeld doordrijft, 't welk veel eer door haar bestreden moest worden. Is de taak van den hoofdingenieur te veel omvattend, dan kunnen hem ingenieurs en opzichters worden toegevoegd. Het zal altijd moeilijk zijn eenmaal aangestelde provinciale ingenieurs te verwijderen. Men ondervindt geene zoo groote nadeelen van de bestaande regeling. In enkele provincies is men uit eigen beweging tot verandering overgegaan, omdat men meer op den persoon dan op het beginsel gelet heeft, en de tijdelijke hoofdingenieurs aan het provinciaal bestuur minder schenen te voldoen: juist daar zullen oneenigheden ontstaan, ook door uitoefening van controle door den minder over den meer geschikten ambtenaar. In de provincie Noordholland, die, waar het waterstaatsbelangen betreft, wel genoemd mag worden, wordt het voorstel tot de bedoelde splitsing bestreden en met nadruk te keer gegaan. — Enkele leden meenden echter, dat men de Staten in de beoordeeling van deze zaak geheel vrij laten moest. Omtrent de verwisseling van de standplaatsen der hoofdingenieurs waren de gevoelens van leden, die zich daarover uitlieten, verdeeld. Sommige ondersteunden die uit hoofde van de daardoor te verwerven vermeerdering van praktische kennis; andere bestreden haar, omdat ambtenaren van den waterstaat gewoonlijk door bedrevenheid in speciale vakken uitmunten, zoodat hij die in Zeeland zich door kennis van zeewerken onderscheidt, bij rivierwerken dikwijls minder zal voldoen, en omgekeerd. Ten slotte gaf men te kennen, dat men gaarne zoude zien, dat de Regering deze belangrijke zaak in nadere overweging zoude nemen.

Voorts werd in eene afdeeling te kennen gegeven dat, terwijl de Minister van Binnenlandsche Zaken vroeger zeer veel aan particuliere krachten wenschte over te laten, de Regering thans van alle zijden op 's Rijks hulp en bijstand laat steunen. Op deze afdeeling der begroting zijn vooral toepasselijk de algemeene aanmerkingen ten aanzien der uitzetting van de uitgaven gemaakt. Men zou het beter achten indien met gepasten spoed de Staatsspoorwegen voltooid en eerst daarna nieuwe groote werken in het leven geroepen wierden.

Artt. 72—74. Terwijl eenige leden hunne tevredenheid te kennen gaven over de werken die ter verbetering der rivieren worden uitgevoerd, waaraan zij meenden dat met vrucht gearbeid wordt, zoodat aanzienlijke sommen daaraan nuttig besteed worden, maakten enkele andere leden aanmerkingen op die werken. Deze betroffen:

1°. de doorsnijding van den Roodvoet (Lek) en de verwijding van de rivier te Wijk bij Duurstede. Zij vreesden dat deze ongunstig zullen werken: de doorsnijding, door het ijs te spoedig heen te voeren tegen de ontworpen brug te Kuilenburg; de verwijding, door den stroom plaatselijk te verlammen.

2°. Wanneer de militaire inundatiesluis aan het Spoel, welke niet in het belang van den polder maar uitsluitend in dat der verdediging is aangelegd, water doorlaat en aldus de belangen van den polder benadeelt, dan vermeent men in eene afdeeling, dat het Rijk niet ter voorziening in dit kwaad een subsidie verleen, maar zoodanige voorziening zelf daarstellen moet.

3°. De aanleg der sluizen te Dalem, reeds zoo lang als noodzakelijk bekend, behoort naar het oordeel van eenige leden niet langer uitgesteld te worden met het doel om de begroting niet te bezwaren. Die sluizen zijn noodzakelijk geworden door de daarstelling van den Diefdijk en de Zuider-Lingedijken alleen in het belang van Zuidholland. Bij het openen der overlaten vloeit het geloosde water dikwijls terug, of kan men, bij eenen korten gunstigen rivierstand te Dalem, daarvan niet tijdig gebruik maken.

Eenige leden gaven ook het verlangen te kennen, dat met meer kracht gewerkt zoude worden aan de verbetering van de Maas in Limburg.

Art. 81. Verscheidene leden hebben het zeer wenschelijk geacht, dat men spoedig door eene billijke regeling, zoowel in het belang van het Rijk als in dat der provincie Zeeland, tot eene definitieve schikking gerake ten aanzien van het vraagstuk der calamiteuse polders. Sommige leden stelden daarbij op den voor-

grond, dat men moet letten op de regten, die Zeeland kan laten gelden op eene dekking van het tekort op de werken tot voorziening in den toestand der polders, en dat het dus hier geene gift betreft, zoo als men vroeger, zelfs in Zeeland, meende. Men mag daarbij ook niet uit het oog verliezen, dat behoud van het grondgebied der provincie in het belang is van 't geheele vaderland. Met verwijzing naar de bewijsgronden door de Staten van Zeeland in hun adres aan den Koning uiteengezet voerde men aan, dat sedert onheugelijke tijden aan Zeeland subsidien zijn verleend ter tegemoetkoming in den nood der calamiteuse polders. Het Koninklijk besluit van 1822 bewijst duidelijk, dat men die polders niet aan eigen krachten mag overlaten. Alle vroegere resoluties zijn van gelijke strekking. Slechts onder het Fransche Bestuur riep het decreet van 1811 andere bepalingen in het leven: daarop is echter terstond daarna teruggekomen en de wettelijke verplichting tot bijstand erkend. Men vroeg, of er niet nog een bijzonder fonds voor de calamiteuse polders bestaat. Ten onrechte wil de Regering eene transactie sluiten, om door eene gift in eens het Rijk van verdere verplichtingen te ontheffen. Dit acht men even verderfelijk voor het Rijk als voor de provincie Zeeland. Immers kent men de toekomst niet, en wanneer stormen het gewest teisteren en Zeeland zich niet meer redden kan, dan zal het Rijk toch moeten bijstaan wanneer de gift zal blijken ontoereikende te zijn geweest. Enkele leden gaven in overweging, dat men de zaak zou trachten te schikken op den voet der regeling, die voor de Noorder IJ- en Zeedijken in Noordholland getroffen is.

Andere leden beweerden, dat uit al deze beschouwingen nog geen *regtsgrond* of *regtsitel* blijkt te bestaan, maar alleen billijke aanspraak op hulp, ook tot behoud van het vaderland, voortvloeit. Nog werd door andere leden medegedeeld dat onder de bijdragen tot onderhoud der calamiteuse polders behooren de opbrengsten der geschoten van die polders zelve. Deze geschoten worden jaarlijks door den Koning vastgesteld. De Regering heeft de calamiteuse polders doen waarderen, met het doel om naar die taxatie de geschoten te regelen en te doen verhoogen. Zij zouden gaarne van de Regering vernemen, waardoor zij de bevoegdheid tot deze handeling kan wettigen. Wat die waardering zelve betreft, deze is geschied op het tegenwoordig standpunt der waarde van het grondeigendom en van de daaraan verbonden huur of opbrengst. Nu zou de billijkheid een gemiddelden standaard gevorderd hebben, niet dien van een hoogste of laagste cijfer. Bij aanzienlijke daling van de waarde der hoofdvoortbrengselen van den grond vervalt reeds de deugdelijkheid der schatting. Vermindering der huurwaarden moet daarvan het gevolg worden, zoowel als reclames tot vermindering van geschoten der calamiteuse polders. De met f 100 000 verhoogde aanslag is dus niet vol te houden, en de vermindering wordt dan een last te meer voor het Rijk. Men vroeg: wat beteekent dan die onbillijke verhooging voor een luttel tijds? Men kan daarvan niet dan teleurstelling in de gevolgen verwachten, en verlangde daaromtrent het gevoelen van de Regering te mogen vernemen. Eindelijk verlangde men ook nog van de Regering mededeeling te mogen ontvangen van de beschikking, door den Koning genomen op het adres der Staten van Zeeland, waarbij zij Hoogstdezelve hebben verzocht eene billijke regeling van de zaak der calamiteuse polders te willen bevorderen.

Art. 83. In eene afdeeling heeft men zeer betreurd dat de aanleg van het kanaal van Apeldoorn naar Dieren zulk een langzamen voortgang heeft. Men drong met nadruk op de voltooiing van dit werk, ook in het belang van de scheepvaart en van 's Rijks schatkist, aan.

Art. 91. Met betrekking tot de zoo netelige zaak der doorgraving van Holland op zijn smalst heeft men inzonderheid ook het gemis gevoeld aan de inlichtingen der Regering, welke alleen in staat kunnen stellen om deze zaak in haar geheel te overzien. Vrij algemeen was men van oordeel dat het Gouvernement wel toe te zien heeft, dat de aandeelhouders niet bedrogen worden, en op hetzelfde de verplichting rust om deze zaak grondig te onderzoeken. Sommige leden beweerden, dat het altijd zeer bezwarend is, dat aannemers tevens aandeelhouders zijn. Als deelnemer zal men behooren te vragen, of het uitgeschreven fournissement ook door de aannemers zal worden betaald. Deze leden wenschten de volgende vragen door de Regering beantwoord te zien:

1°. Is er voldaan aan alle vereischten bij de wet voorgescreven bij het verstrijken der concessie op 28 November 1864?

2°. Heeft de Kanaalmaatschappij het regt, met het oog op art. 24 der concessie, bekrachtigd bij de wet van 11 Junij 1864

(Staatsblad n°. 72), gelden op te vragen tot deze uitgeschreven storting, zonder magtiging van de Regering?

3°. Heeft de Minister de bezwaren, die ten aanzien van deze belangrijke zaak zijn geopperd, reeds onderzocht en, zoo ja, welke zijn de uitkomsten van dat onderzoek?

In eene andere afdeeling zijn omtrent dezelfde zaak ook eenige vragen gedaan. Daar de Kanaalmaatschappij niet in werking kan treden zonder de eerste storting op het ingeschreven kapitaal en er aangaande die storting bezwaren zijn gerezen, verlangt men te weten:

1°. Heeft de Regering tot die storting magtiging verleend, of is het haar voornemen dit nog te doen?

2°. Zal art. 51 van het Wetboek van Koophandel ook toegepast worden op de aannemers, die tevens aandeelhouders zijn voor tien millioen? en

3°. In het prospectus is vermeld dat, onder korting van 4 per cent, de aandelen ten volle kunnen worden gefourneerd. Hoe is dit mogelijk, indien voor elke storting de autorisatie der Regering vereischt wordt?

Art. 95. In eene afdeeling werd de aanmerking gemaakt, dat men door toestemming van de globale som, die voor den aanleg van spoorwegen over 1865 geraamd is, geen afstand doet van de bevoegdheid om bij de behandeling der begroting voor de Staatspoorwegen de regeling van het gebruik dier som goed te keuren of te verwerpen.

VIIde AFDEELING.

Door eene afdeeling werd aangedrongen op de indiening eener wet op het hooger onderwijs, als behoorende tot die wetten, welke door de Grondwet geboden en door het staatsbelang geëischt worden. In eene andere afdeeling werd betoond, dat de Minister tot geene partiele regeling van het hooger onderwijs kan besluiten, terwijl een algeheele regeling nog ver in het verschiet ligt. Naar het gevoelen dier leden werkt de afschaffing van het staatsexamen tot toelating aan de akademien niet gunstig. De onzekere toestand der Latijnsche scholen en de greep, welke de voorgedragen geneeskundige wetten in het hooger onderwijs doen door daaraan een goed deel te onttrekken, maken eene partiele regeling van dit onderwerp alleziens noodig. Met leedwezen merkte men op dat de Minister, van wien men dit allerminst had kunnen verwachten, de hoogere wetenschappen thans minder schijnt te waarderen, en de materiele belangen bij hem op den voorgrond treden. In Frankrijk daarentegen komt de tegenwoordige minister van binnenlandsche zaken, ook een liberaal man, van die denkbeelden meer en meer terug.

Verscheidene leden hebben zich bezwaard getoond wegens den in hunne schatting overdreven ijver, welke bij de invoering van het middelbaar onderwijs aan den dag gelegd wordt, ook omdat daaraan niet geringe finantiele bezwaren verbonden zijn. Door die wijze van invoering is een kostbare wedstrijd tusschen de gemeentebesturen in het leven geroepen en niet weinig rivaliteit ten aanzien van de oprigting van rijks-burgerscholen ontstaan, die te weeg zal brengen dat zoowel het getal als de geschiktheid van de voor al die middelbare scholen vereischte onderwijzers onvoldoende zal worden bevonden. De bezoldiging der docenten moet daardoor opgedreven worden. Uit de mededeeling van den Minister van Marine aan de Tweede Kamer (*Bijblad* bladz. 393) blijkt, dat er zelfs reeds te dien aanzien een wedstrijd tusschen de departementen van algemeen bestuur is ontstaan. — Andere leden hebben daartegen opgemerkt, dat de oprigting van rijks-burgerscholen een gevolg is van den vrijen wil der gemeentebesturen, en dat het gebrek aan onderwijzers even als bij het lager onderwijs spoedig zal ophouden. Zij meenden dat, nu reeds zoo veel voor de lagere klassen des volks gedaan is, het meer dan tijd is dat er ook voor de behoeften van den burgerstand billijke zorg worde gedragen.

Enkele leden hebben verklaard, dat zij de meening der Regering met betrekking tot de bevoegdheid van burgemeester en wethouders bij het opmaken der voordragt aan den gemeenteraad van hoofdonderwijzer voor openbare lagere scholen in strijd achten te zijn met art. 22 der wet op het lager onderwijs.

IXde AFDEELING.

In eene afdeeling werd door eenige leden sterk aangedrongen op eene algeheele herziening der wet op het armwezen, waaraan volgens algemeen getuigenis zulke groote gebreken kleven.

Anderen gaven den wensch te kennen dat er meer onmiddellijk eene partiele herziening tot stand mogt komen, waarbij ontheffing van restitutie van verplegingskosten in geval van ziekte werd bepaald.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende:

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. De redevoeringen des Ministers, in de Tweede Kamer gehouden bij de behandeling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting en van de begroting der Staatsspoorwegen, hebben thans alle het licht gezien.

Bij den dagelijkschen drang der werkzaamheden is het den Minister niet zeldzaam onmogelijk, het nazien der proeven zijner redevoeringen terstond nadat zij zijn uitgesproken ter hand te nemen. Hij heeft de opteekeningen nu laten afdrukken, zonder ze te hebben nagezien.

2. » Men kan het » volgens het Verslag » niet anders dan goed keuren, wanneer gelden voor nuttige werken van Rijkswegen worden bijgedragen, mits zulks met voorzigtigheid en zonder overhaasting geschiede.

De Minister meent, dat de voorgedragen begroting alleziens blijken draagt, dat matiging door hem is betracht. Toetst men de uitgaven, die de Regering voorstelt, aan den algemeenen toestand der geldmiddelen, dan blijkt dat de middelen tot bestrijding dier uitgaven voorhanden zijn. Toetst men ze aan het algemeen belang, dan zal de nuttigheid, ja de noodzakelijkheid der werken, waarvoor gelden moeten dienen, niet wel in twijfel kunnen worden getrokken.

» In het toekennen van subsidien zou zekere mate van overspanning heerschen. » De ondergeteekende veroorlooft zich te vragen, of in zijne begroting daarvan wel eenig spoor is te vinden. Is dan niet het gezamenlijk bedrag der subsidien, die voor 1865 worden voorgedragen, geringer dan het bedrag voor 1864 toegestaan, en is daarvan niet het grootste gedeelte bestemd, niet voor nieuwe subsidien, maar voor kwijting van bijdragen, waarvan de eerste termijnen reeds door de wetgevende magt zijn toegestaan?

» Dat de Regering van alle zijden door aanvragen wordt overstelpt, » moge waar zijn, maar dat zij aan dezen aandrang, waar het noodig is, geen weerstand weet te bieden, moet ontkend worden. Dit blijkt, meent de ondergeteekende, uit de inlichtingen, welke de Memorie van Toelichting bevat, zoo ten aanzien van de subsidien, welke de Regering voor toekenning vatbaar acht, als ten aanzien van die waarvan de aanvragen, naar hare meening, nog niet kunnen worden ingewilligd.

Overigens zij, in verband hiermede, opgemerkt, dat er in het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1865 wel eenige posten voor *memorie* zijn uitgetrokken, maar niet, zoo als in het Verslag wordt ondersteld, voor toekomstige werken.

» Het middelbaar onderwijs wordt op te ruime schaal ingerigt. » Kan die te ruim zijn? Er geschiedt niet, dan hetgeen eene behoorlijke uitvoering der wet eischt, zoo als uit de beantwoording der bedenkingen, waartoe de VIIde afdeeling der begroting aanleiding gaf, nader zal blijken.

Waterwegen en havens dienen wel met de uitbreiding van ons spoorwegnet gelijken tred te houden, zal het verkeer op deze de gewenschte vruchten dragen. De wetgever, die wil dat de aanleg van spoorwegen op zoo vele punten te gelijk wierd aangevangen, kan niet anders dan ook eene verbetering van waterwegen willen, gepaard aan de verbetering der middelen van gemeenschap te land.

3. De Minister heeft bij deze discussie niets te voegen.

4. De ondergeteekende wenscht niet achterlijk te blijven in het voorstellen der wets-ontwerpen, die van hem kunnen worden gewacht, in die opvolging en met die verdeling van tijd, welke eene taak van zoo grooten omvang gebiedt in acht te nemen.

IIde AFDEELING.

In verscheidene provincien heeft men reeds, te verbetering van het lot der ambtenaren van de provinciale griffien, hun getal door niet-vervulling van opengevallen plaatsen ingekrompen. Het is te verwachten, dat op dezen weg zal worden voortgegaan, ook al wordt de post voor hunne jaarwedden later verhoogd. Voor de instelling van afzonderlijke statistische bureaux werden de werk-

15DE ZITTING. — 2 JANUARIJ.

zaamheden van de statistiek door de overige ambtenaren der provinciale griffie verricht. Hun werkkring werd dus door de aanstelling van een bijzonderen ambtenaar verligt en daardoor de mogelijkheid geboren om door nieuwe regeling van werkzaamheden opgevallen plaatsen niet te vervullen en de vrijgevallen tractementen te verdeelen.

Stroomt verleening van toelagen aan de leden van Gedeputeerde Staten, welke niet in de hoofdplaats der provincie gevestigd zijn, wel met de provinciale wet? Zij kent in art. 27 aan de leden der Staten, welke niet in de hoofdplaats der provincie wonen, reis- en verblijfskosten toe, doch aan de leden van Gedeputeerde Staten, onverschillig of zij al dan niet in de hoofdplaats gevestigd zijn, eene jaarwedde, op de wijze, in art. 62 bepaald, te verdeelen. Zoo hieruit volgt, dat de wetgever aan de leden van Gedeputeerde Staten geen reis- en verblijfskosten wil toegekend hebben, kan hetgeen ten behoeve dezer leden gedaan zou moeten worden, alleen in eene verhooging hunner jaarwedde bestaan.

IVDE AFDEELING.

Is het wel juist, te zeggen dat wat bij het uitbreken van ziekte onder het vee te doen zij, alleen bij provinciale verordeningen is geregeld? Men zie art. 459 van het Wetboek van Strafrecht en art. 69 en volg. van de wet van ontginning.

VIDE AFDEELING.

Ook de Eerste Kamer zal wel gelieven goed te vinden, dat de raadzaamheid eener reorganisatie van het corps van den waterstaat meer opzettelijk worde overwogen, wanneer op eene volgende begroting de vereischte sommen voor personeel en werken zullen zijn aangevraagd.

Een paar punten echter uit het Verslag moet de Minister hier behandelen.

Volkomen juist is door sommige leden opgemerkt, dat eene reorganisatie van den waterstaat in de provincien niet mag geschieden bij Koninklijk besluit; daarom heeft ook in Gelderland en Groningen die reorganisatie onder 's Konings goedkeuring plaats gehad bij provinciale verordening. In Gelderland is daartoe zelfs overgegaan, nadat Gedeputeerde Staten bekend waren gemaakt met het voornemen van den Minister om de afscheiding tusschen de Rijks- en provinciale waterstaatsdienst voorloopig uit te stellen; dit zal wel het beste bewijs wezen van de onjuistheid der meening van enkele leden, als of de Staten niet zoo geheel vrij in hunne beslissing waren geweest.

In dit gedeelte van het verslag worden tevens omtrent de verwisseling van de standplaatsen der hoofdingenieurs tegenovergestelde gevoels gemit. Die verwisseling kan in sommige gevallen in het belang van de dienst worden gevorderd; het spreekt van zelf dat, indien de Minister tot verplaatsing van hoofdingenieurs besluit, hij vooraf heeft na te gaan, of die ambtenaren de nodige bekwaamheid en geschiktheid hebben voor het beheer van den waterstaat der provincien waarin zij gesteld worden. Een hoofdingenieur mag niet uitsluitend met ééne provincie bekend zijn, en afwisseling van inzicht en bekwaamheid is ook op dit gebied heilzaam.

In eene afdeeling werd te kennen gegeven, dat de Minister, die vroeger zeer veel aan particuliere krachten wenschte over te laten, thans van alle zijden op 's Rijks hulp en bijstand laat steunen. De Minister acht dit verwijt ongegrond. Hij laat aan particuliere krachten over wat mogelijk is; doch waar deze te kort schieten, kan het de plicht van het Gouvernement in het algemeen belang zijn hulp te verleenen.

Den spoorwegbouw te voltooijen en eerst daarna nieuwe groote werken in het leven te roepen, ware in strijd met de eischen der tegenwoordige ontwikkeling. Het is juist de groote, snelle ontwikkeling der spoorwegen, die andere groote werken vordert.

Art. 72. Eenige leden gaven hunne tevredenheid te kennen over de werken, die ter verbetering der rivieren worden uitgevoerd, waaraan naar hunne meening met vrucht gearbeid wordt. Door sommige leden zijn aanmerkingen betreffende enkele onderdeelen gemaakt.

De afsnijding van den Roodvoet. Reeds sedert verscheidene jaren heeft de toestand van den Neder-Rhijn boven Wijk bij Duurstede de aandacht getrokken. De buitengewoon sterke krommingen der rivier aldaar leveren voor de scheepvaart een groot bezwaar op; bovendien wordt, ten gevolge van het voortdurend inscharen van den zuidelijken oever, eene verlegging van het bed der rivier naar de zijde van dien oever op een niet ver verwijderd tijdstip te gemoet gezien, zeer ten nadeele der scheepvaart van Wijk bij Duurstede.

Op verlangen van den ondergeteekende werd reeds in 1852 een plan tot verbetering ontworpen; destijds scheen het echter niet raadzaam tot de uitvoering over te gaan, zoolang de rivier benedenwaarts niet voldoende verbeterd zou wezen om, zonder nadeel voor de lager gelegen landen en dijken, den ten gevolge der doorsnijding van den Roodvoet versnelden toevoer van water en ijs te ontvangen en verder af te voeren.

Nu echter die verbetering benedenwaarts in de laatste jaren zoo krachtig werd voortgezet, is, volgens het oordeel der deskundigen, de tijd gekomen om met de doorsnijding een begin te maken; zal het water en het ijs daardoor eenigzins sneller naar de ontworpen spoorwegbrug te Kuilenburg worden gevoerd, het zal benedenwaarts eene betere rivier vinden en daar evenzeer sneller kunnen afstroomen.

Aan de nieuwe rivier zal geen grootere breedte worden gegeven dan van 150 el, hetgeen in overeenstemming is met de voor den Neder-Rhijn aangenomen normaalbreedte. Verlamming van den stroom is dan ook niet te vreezen.

Een wetsontwerp tot ontginning der benoodigde gronden, waarin de details worden omschreven, is bij den Raad van State aangehangig.

Wanneer de *militaire inundatiesluis* aan het Spoel water doorlaat, en dus de belangen van den polder benadeelt, dan moest, zoo meende men, het Rijk niet ter voorziening in dit kwaad een subsidie aanbieden, maar zelf zoodanige voorziening aanbrengen. Bij onderzoek bleek, dat de klagen over het doorlaten van water overdreven waren, en tevens dat de voorgestelde middelen ter voorziening niet baten zouden. De Regering heeft voorgesteld, de sluis af te dammen, waardoor de ongelegenheid voor goed zou zijn weggenomen. Deze afdamming zou geschieden in het belang van het polderdistrict; het scheen dus niet onbillijk voor dat werk eene bijdrage van de belanghebbenden te vragen. Dat de Regering verplicht zou zijn deze voorziening geheel voor hare rekening te nemen, is niet wel toe te geven. De sluis is in het algemeen belang aangelegd, en de doorlekking van water niet te wijten aan een gebrek in de constructie, noch aan achter- of onderloopsheld van het sluisgebouw. Het ongerief is niet anders weg te nemen dan door afdamming: een middel waardoor de sluis, althans tijdelijk, aan hare bestemming als inundatiesluis wordt onttrokken. Door die afdamming te vergunnen en zelf een deel der kosten te dragen, meent de ondergeteekende, dat de Regering genoeg hare bereidwilligheid om te helpen had getoond, en nu ook van de regstreeks belanghebbenden een gering offer mogt vragen.

De aanleg der sluizen te Dalem behoort, naar het oordeel van eenige leden, niet langer uitgesteld te worden met het doel om de begroting niet te bezwaren. Intusschen schijnt het onvermijdelijk, dat ook hier het een op het ander wacht.

Eenige leden gaven ook het verlangen te kennen, dat met meer kracht zou worden gewerkt aan de verbetering van de Maas in Limburg. Tot verbetering dier rivier tusschen Maastricht en Venlo worden de werken uitgevoerd bij het tractaat tot regeling der Maasquaestie omschreven; het is bekend dat daarvoor door België en Nederland gezamenlijk 'sjaars f 100 000 wordt besteed.

Aan de Maas beneden Venlo wordt de verbetering met die kracht voortgezet, welke de beschikbare middelen gedoogen; meer bepaaldelijk heeft de verbetering plaats onder de gemeenten Bergen en Warssom, aan de uitmonding van het Gelderkanaal, en nabij den Kaldenbroekerwaard onder Grubbenvorst.

Art. 81. Kan Zeeland »regten laten gelden op eene dekking van Rijkswege van het tekort op de werken der calamiteuse polders"? Die leden beroepen zich, gelijk men dit in Zeeland doet, op hetgeen sinds jaren hier is geschied; werkelijk heeft het Rijk aan de bescherming van de calamiteuse polders meer deel genomen dan aan de bescherming van eenig ander werk in ons land. Maar dit geeft daarom geen regt op hulp; thans heeft men te toetsen aan de Grondwet en aan de provinciale wet. De calamiteuse polders zijn *waterschappen* en worden noch in de Grondwet, noch in de provinciale wet uitgezonderd, waar het toezigt op alle waterschappen aan de Staten wordt opgedragen. Al heeft het Rijk, door toekenning van aanzienlijke subsidien, feitelijk de kosten der oeververdediging gedragen, de verplichting daartoe bestaat niet. In het decreet van 1811 wordt niets van dien aard gevonden; en nu Grondwet en provinciale wet daarenboven de waterschappen in de eerste plaats onder het toezigt van de gewestelijke besturen stellen, kan en mag de Minister hier alleen aan eene provinciale zaak denken.

Men vraagt, of er niet nog een bijzonder fonds voor de calamiteuse polders bestaat. Hier wordt waarschijnlijk gedoeld op

het fonds zamengesteld uit het batig overschot der middelen van de calamiteuse polders in Zeeland.

Vroeger werden uit 's Rijks kas de noodige geraamde subsidien ten behoeve der polders uitbetaald, zonder dat men zich vooraf had verzekerd, dat het bedrag daarvan niet hooger was dan het werkelijk tekort op de gewone uitgaven bedroeg.

Bij Koninklijk besluit van 17 Maart 1822, n°. 42, werd, in verband daarmee, bepaald, dat het jaarlijks ter beschikking overblijvende bedrag van de geraamde eigen middelen der polders in de schatkist overgestort en daarmee het geregistreerde op den post der Staatsbegroting, waaruit de subsidien aan de calamiteuse polders werden betaald, verminderd moest worden.

Aan die bepaling schijnt echter niet de hand gehouden.

Bij een Koninklijk besluit van 7 Julij 1834, n°. 40, is voorgescreven, dat, in plaats van terugbrenging op de Staatsbegroting, het overschot der eigen middelen van de calamiteuse polders zou worden aangelegd tot een bijzonder fonds, waarvan het beschikbaar beloop bij de zamenstelling der Staatsbegroting in aanmerking moest worden genomen, en waarover alleen dan zou worden beschikt, wanneer de toegestane Rijkssubsidien geene genoegzame ruimte aanboden.

Met 1 Januarij 1842, toen de nieuwe instructie voor de Algemeene Rekenkamer in werking trad, behoefde dit fonds wettelijke regeling of opheffing.

Op het laatste was men meer dan eens bedacht; het Departement van Financien schijnt echter op vele bezwaren te stuiten, vooral doordien de boekhouding van het fonds in vroegere jaren niet met naauwkeurigheid schijnt gevoerd te zijn.

„Ten onregte wil de Regering”, zoo wordt in het Verslag gezegd, eene »transactie sluiten om door eene gift in eens het Rijk van verdere verplichting te ontheffen.” Dit heeft de Regering niet verlangd en kan het ook niet verlangen; er is hier hetzelfde misverstand als de Minister bij eene Commissie uit Gedeputeerde Staten heeft ontmoet; een misverstand dat door hetgeen hij den 7den December jl. (*Bijblad* 316⁴) daarover in de Tweede Kamer heeft te kennen gegeven, opgelost moet zijn.

In hoever het goed ware dat men, zoo als enkele leden in overweging gaven, de zaak trachtte te schikken op den voet der regeling die voor de Noorder IJ- en Zeedijken in Noordholland getroffen is, dit is een punt ter beslissing in de eerste plaats van het gewestelijk bestuur, dat het initiatief tot regeling heeft te nemen.

In geen geval zou echter een Rijkssubsidie bij provinciale verordening kunnen bepaald worden.

Eenige leden wenschten te vernemen, waardoor de Regering hare bevoegdheid tot taxatie kan wettigen. Het reglement legt eene verbindtenis op tot eene zekere praestatie en deze wordt afgemeten naar de opbrengst der landerijen. Het is, zoo als het Verslag zelf opmerkt, de Koning, die het bedrag van die praestatie binnen de grenzen door het reglement aangewezen bepaald. En nu zou de Koning niet kunnen voorschrijven dat de opbrengst wierd geconstateerd?

Wat de waardering zelve betreft, de uitslag daarvan is aan de betrokken polderbesturen medegedeeld, en de bedenkingen van hunnentwege ingebragt zijn door Gedeputeerde Staten overwogen. Dit collegie kon zich daarop in het algemeen met de wijze waarop de taxatie is geschied vereenigen; over een paar punten is nog eene briefwisseling aanhangig. Blijkt na eenige jaren, zoo als het Verslag onderstelt, dat de verhooging der dijkgeschoten niet is vol te houden, en blijkt dit op goede gronden, dan zal men natuurlijk weder verminderen. Zoo als het reglement thans luidt, wordt telken jare het bedrag van het dijkgeschot bepaald. Intusschen gelieve men niet uit het oog te verliezen, dat het reglement de bevoegdheid geeft om het dijkgeschot tot $\frac{3}{4}$ der opbrengst op te voeren.

Op het adres der Staten van Zeeland, van den 4den November 1864, is van wege den Koning te kennen gegeven: dat het aan de Staten is, het initiatief eener nieuwe regeling van het beheer der calamiteuse polders, onder 's Konings goedkeuring, te nemen, waarbij zij op de gronden, welke tot niet-goedkeuring van hun besluit van 29 Mei 1863 hebben geleid, zullen hebben te letten.

Art. 83. In eene afdeeling heeft men den langzamen voortgang van het kanaal van Apeldoorn naar Dieren betreurd. Op de voltooiing van dit werk werd in het belang der scheepvaart en van 's Rijks schatkist aangedrongen. Ook de Minister betreurt het, dat bij den aanleg van dat kanaal op zoo vele onvoorziene zwarigheden is gestuit; eensdeels is men welligt van den aanvang af niet op alle voorwaarden genoegzaam bedacht geweest; anderen-deels heeft de onwil der eigenaren van beken of sprengen, om over den afstand van dat water tot voeding van het kanaal in eene minnelijke schikking te treden, tegengehouden. De deswege

gevoerde onderhandelingen zijn mislukt; om een einde aan de zaak te maken zal men een anderen weg moeten inslaan. Een onderzoek is aanhangig. De Minister hoopt dat dit spoedig genoeg zal zijn afgelopen, om nog in den loop van het volgende jaar de op de begroting uitgetrokken gelden te verwerken en het kanaal zoo mogelijk voor de scheepvaart open te stellen.

Art. 91. De Minister wil gaarne, zooveel hij daartoe in staat is, de vragen beantwoorden ten aanzien van de zaak der doorgraving van Holland.

Na het verstrijken van den 28sten November 1864 zijn een tweetal wijzigingen der statuten door den Koning goedgekeurd, de eene strekkende om het maatschappelijk kapitaal op 15 miljoen te bepalen in plaats van op 18 miljoen, zoo als aanvankelijk in de statuten was voorgeschreven; de andere tot verlaging der census van het stemregt in overeenstemming met het van wege de Maatschappij uitgegeven prospectus. Die goedkeuringen zouden niet hebben plaats gehad, wanneer naar het oordeel van het Gou-vernement niet aan de vereischten, bij de wet voorgeschreven, was voldaan.

Het is naar de meening van den Minister de bedoeling van art. 24 der concessie, in verband met de bepalingen der statuten, dat de storting zelve niet mag plaats hebben zonder vergunning der beide Ministers. Volgens de statuten moest zelfs de eerste storting reeds binnen ééne maand na de dagteekening der acte van oprigting zijn voldaan. Daar die storting nu tusschen 10 en 15 Januarij moet geschieden, en de oproeping daartoe eene maand te voren moet gedaan worden, heeft de Directie der Maatschappij, in afwachting der vergunning op de storting zelve, gemeend intusschen tot de oproeping te moeten overgaan.

De Regering zal, gelijk zij ook in de andere Kamer heeft toegezegd, geene vergunning tot storting geven, dan wanneer zij zich overtuigd zal hebben dat de Maatschappij volkomen bij magte is te handelen, dat zij niet alleen geconstitueerd is, maar op het volle kapitaal, behoorlijk gewaarborgd, gevestigd. Het onderzoek hieromtrent is nog in gang.

De Kanaalmaatschappij is, uit den aard der zaak, onderworpen aan de naleving der bepalingen van het Wetboek van Koophandel en dus ook van art. 51 van dat wetboek.

Indien in het prospectus is vermeld, hetgeen overigens de Regering niet aangaat, dat de aandeelen ten volle kunnen worden gefourneerd, zoo kan dit niet anders dan op eene vrijwillige storting slaan. Alleen de vergunning des Ministers op de storting kan regt geven op het van Rijkswegen gewaarborgde rentebedrag.

VIIde AFDEELING.

De onderwerpen, hier ter sprake gebragt, maakten ook bij den anderen tak der Vertegenwoordiging een punt van behandeling uit en de ondergeteekende zou niet weten wat aan hetgeen hij dien-aangaande in de zitting van den 8sten dezer mededeelde, toe te voegen. Waaruit blijkt, dat de Minister de hoogere wetenschappen thans minder zou waarderen en de materiele belangen bij hem op den voorgrond treden? Geen zijner handelingen schijnt aan dit beweren voedsel te geven. De door hem krachtig aangegrepen uitvoering der wet, regelende het middelbaar onderwijs, zal toch niet als zoodanig kunnen gelden. Daarentegen levert de voor 1865 voorgedragen begroting, naar de Minister meent, meer dan één blijk, zoo in het vermeerderen van het onderwijzend personeel als in het verhoogen en uitbreiden der hulpmiddelen voor het onderwijs, hoe zeer de hoogere studien den Minister voortdurend ter harte gaan.

Na de mededeelingen, door den ondergeteekende bij de algemeene discussien in de Tweede Kamer over het middelbaar onderwijs gedaan, had hij de hier terugkomende opmerkingen over den overdreven ijver bij de invoering der wet, over den kostbaren wedstrijd tusschen de gemeentebesturen, niet verwacht. Hij zou in herhalingen moeten komen, zoo hij andermaal wilde betoogen, dat van overdreven ijver geen sprake kan zijn, evenmin van »wedstrijd tusschen de gemeentebesturen.” De wet wordt met die mate van voortvarendheid, welke het belang van het zoo lang verwaarloosde onderwijs dringend vordert, ingevoerd. De Regering ondervindt daarbij van de zijde der meeste gemeentebesturen krachtige en gewaardeerde medewerking en ondersteuning. Gebrek aan geschikt onderwijzend personeel deed zich nog niet gevoelen en schijnt ook nog zoo spoedig niet te vreezen. Zoo als de ondergeteekende reeds elders te kennen gaf, zal, naar gelang der behoeften, het getal der beschikbare personen toenemen en is, zoo als hij nu reeds zag, het personeel inderdaad grooter dan men kon verwachten. Opdrijving van bezoldiging heeft geenszins plaats. Hetgeen aan de docenten dusverre werd toegekend mag in verband

met hunnen werkring niet anders dan als eene billijke belooning worden aangemerkt. Overigens acht de ondergeteekende de opmerkingen der leden, wier gevoelen in de tweede plaats is vermeld, allezijs juist.

Daar de enkele leden, van welke aan het slot dezer afdeeling gesproken wordt, de gronden voor hunne meening niet hebben doen kennen, is de ondergeteekende niet in de gelegenheid die te toetsen en meent hij dus bij zijn gevoelen, waarvoor hij de gronden opgaf, te mogen blijven.

IXde AFDEELING.

De ondergeteekende neemt de vrijheid zich, wat de verlangde herziening der armenwet betreft, te gedragen aan hetgeen dienaangaande door hem, zoo in de Memorie van Antwoord van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer, als bij de openbare beradslagingen aldaar, is medegedeeld.

's Gravenhage, den 24sten December 1864.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
THORBECKE."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen, aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 27sten December 1864.

JOOST VAN VOLLENHOVEN.
VAN RHENEN VAN RHEMENSHUIZEN.
VAN MEEUWEN.
VAN SWINDEREN.

Vide HOOFDSTUK.

Departement van Marine.

Het onderzoek in de afdeelingen van het Vide hoofdstuk der Staatsbegroting, betreffende de uitgaven voor de Nederlandsche marine, wier trouwe en moeilijke diensten, voortdurend in Indie vervuld, en het manmoedig gedrag nog onlangs in de wateren van Japan betoond, bij hernieuwing de bijzondere belangstelling opwekken, gaf aanleiding tot de navolgende beschouwingen.

1. Naar aanleiding van hetgeen in het vorige jaar door den Minister in zijne Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer verklaard was, dat: » hoewel het denkbeeld bij hem veld won, dat Nederland geen gepantserde schepen maar kuilkorvetten en fregatten behoefde, hij echter nog niet genoeg zekerheid dienaangaande had, om nu reeds tot den bouw van zoodanige schepen over te gaan, » werd door eenige leden de vraag gedaan, of thans die zekerheid bij den Minister bestaat. Zij meenden immers uit den voorgenomen aanbouw van het schroefstoomschip 1ste klasse van *Galen*, van een schip van soortgelijk charter, uit het geheel gereed maken van de *Willem* en de *Curaçao*, van den aanbouw van een schroefstoomer 2de klasse, *Watergeus* n°. 2, te moeten opmaken, dat het bij den Minister thans uitgemakt is, dat houten ongepantserde schepen van groote snelheid en stoomkracht voor onze marine behoefte zijn. Ook de voorgenomen aanbouw van een ijzeren stormrambatterij, alsmede van eene kanonneerboot voor de boven-rivieren, vóór nog de Commissie voor de Kustverdediging haar verslag had uitgebragt, had de aandacht dier leden getrokken. Met het oog op de nog zoo kort geleden bestaande onzekerheid; op de dagelijks toenemende ondervinding in het buitenland; op onze finantieele krachten, drongen deze leden er op aan, dat de Minister vooral zich mogt onthouden van kostbare proeven; dat er niet met overijling, maar met bedaard overleg mogt gehandeld worden; dat men niet met te veel spoed schepen bouwe, opdat het niet later blijke, dat de thans aangenomen schepen, ten gevolge der uitvindingen, waarvan schier elke dag eene nieuwe aanbrenge, weder moeten verlaten worden en plaats maken voor een ander model; want op die wijze zou nooit het uitzigt geopend worden, om eenmaal van die al te rijke verscheidenheid in onze marine, waaraan zij nu lijdende is, verlost te worden.

2. Ten aanzien van het eindeijfer werd, in verband met den voorgenomen aanbouw van schepen in Oost-Indie, door enkele

leden eener afdeeling de vraag gesteld, of de begroting van dit hoofdstuk, zoo al niet thans, dan in het vervolg met zooveel zal verminderd worden, als de begroting der Marine in de kolonien bezwaard zal worden met de kosten, benoodigd voor den aanbouw in Oost-Indie van schepen voor de dienst in Oost-Indie bestemd.

IIde AFDEELING.

3. Door enkele leden werd op nieuw de wenschelijkheid betoogd eener afzonderlijke begroting van het loodswezen, onder andere ook op grond, dat indien men een juisten en zuiveren staat van uitgaven en inkomsten bezat, de Regering daaruit de overtuiging zou putten, dat het voordeelig slot, hetwelk zoodanige begroting vermoedelijk zou aanwijzen, middelen zou geven tot uitbreiding van het personeel voor de loodsdienst, waaraan naar het gevoelen van meerderen alsnog behoefte bestaat.

4. Naar het oordeel van sommige leden was, bij de vermeerderde stoomvaart, de kustverlichting voor de haven van Harlingen niet geheel voldoende.

5. Onderscheidene leden gaven als hun gevoelen te kennen, dat de afschaffing van de publicatie van 10 Januarij 1805 over de quarantaine hoogst wenschelijk is, mits zoodanige afschaffing gelijktijdig plaats vinde met eene wettelijke regeling van dat onderwerp.

IIIde AFDEELING.

6. Verschillende leden betreurden hetgeen met het fregat met stoomvermogen de *Adolf van Nassau* in het Kanaal is voorgevallen, en zouden, zoo mogelijk, gaarne opheldering van de zijde des Ministers ontvangen omtrent de oorzaak van dit ongeluk, dat tot belangrijk nadeel van het land strekken zal, zonder dat de omstandigheden, naar zij meenden, ongunstig genoeg zijn geweest om als reden van dit voorval te kunnen gelden.

7. Door eenige leden zou gaarne vernomen worden het aantal getrokken kanonnen, hetwelk zich aan boord der schepen in activiteit bevindt, en ook in welke verhouding, ten opzichte van soort en kaliber van het ver dragend geschut, de schepen van onze zeemagt staan tot gelijksoortige schepen bij andere zeemogendheden. Uit de staat A kon alleen worden opgemaakt het aantal der stukken, zonder vermelding van den aard van het geschut, en uit staat C alleen het getal stukken in de magazijnen aanwezig.

IVde AFDEELING.

8. Sommige leden herhaalden hun gevoelen, dat in den regel van de officieren een te langdurig verblijf in tropische gewesten wordt gevorderd; zij hoopten dat daarop bij de geleidelijke aanvulling van het getal luitenants ter zee 2de klasse acht zou worden geslagen.

9. Ten slotte werd door enkele leden de wensch geuit, dat voor zooverre de dienst en de regten van burgerlijke ambtenaren daardoor niet worden benadeeld, de officieren der zeemagt in Oost-Indie aldaar, even als de officieren van de landmagt, voor enkele betrekkingen aan land in aanmerking mogten genomen worden.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. De vraag, of thans bij den Minister zekerheid bestaat dat Nederland niet eenmaal verplicht zal zijn tot het bouwen van gepantserde zeeschepen over te gaan, is zeer moeilijk te beantwoorden. Wie toch kan voorzeggén wat in de toekomst voor ons is weggelegd? Voor het oogenblik echter heeft hij de zekerheid niet, dat men daartoe moet overgaan, en dáár komt het op aan om zoodanig beluit te nemen.

Bij de groote kosten, welke tot den bouw van die schepen worden vereischt, is hij van gevoelen, dat het oogenblik daartoe niet is gekomen, zoolang men niet met zekerheid kan zeggen, dat die schepen aan het doel zullen beantwoorden.

Houten schepen, met eene groote snelheid, zullen voor de diensten, welke wij van onze oorlogsschepen verlangen, in alle opzichten geschikt worden bevonden en gaan niet boven onze krachten, en zoolang wij kolonien hebben en eene aanzienlijke handelsvloot, zullen wij verplicht zijn de bescherming van onze regten te

handhaven door eene zeemagt, gelijk onlangs nog is gebleken in Japan. Daartoe worden schepen als de *van Galen* en de *Watergeus* gebouwd. Voor de binnenlandsche verdediging zijn houten schepen en batterijen onvoldoende. Om die reden is op de begrooting eene som uitgetrokken voor eene gepantserde batterij, daar het niet aan den minsten twijfel onderhevig was, dat de Commissie voor de Kustverdediging dergelijke batterijen zoude aanbevelen. De uitkomst heeft dit bewezen. De nieuwe kanonneerboot is reeds gebouwd, en daar zij bestemd is voor de bovenrivieren, behoefde men met het ontwerpen der boot het rapport dier Commissie niet af te wachten. Dit is eene proef, maar geene zeer kostbare, en daar wij met betrekking tot onze rivieren in een exceptionelen toestand verkeeren, zoude het niet raadzaam zijn geweest, daarvoor de proeven van het buitenland af te wachten, daar men dan lang zoude hebben kunnen wachten. Het stoomschip zal vermoedelijk gebouwd worden naar het model van dergelijke schepen, welke de Minister in Engeland heeft gezien en die daar algemeen bijval hebben gevonden.

De Eerste Kamer kan zich verzekerd houden, dat het in geen deelen in de bedoeling ligt om kostbare proeven te nemen, waartoe onze beperkte middelen geene vrijheid geven. De Minister meent, dat al wat hij tot dusverre gedaan heeft, getuigt van zijne zucht om met 's lands penningen zeer spaarzaam te werk te gaan, waarom hij sedert bijna drie jaren eene afwachtende houding heeft aangenomen, doch waaraan nu een einde dient te komen, omdat hij ten aanzien der middelen tot binnenlandsche verdediging genoegzame zekerheid heeft gekregen.

De vrees, dat wij niet verlost zullen worden van die verscheidenheid van schepen, waaraan onze marine steeds lijdende was, kan niet geheel worden weggenomen, omdat de wetenschap steeds vooruitgaat, en het niet anders kan, of de vorderingen, daarin gemaakt, zullen op de nieuwe schepen moeten worden toegepast, zoodat de schepen niet volmaakt aan elkander gelijk zullen kunnen zijn. De Minister wenscht echter zich bij den aanbouw van zeeschepen te bepalen tot twee hoofdtypen: de *van Galen* en *Watergeus*, beide voldoende aan de vereischten van groote snelheid en eene krachtige wapening; en voorts voor de binnenlandsche verdediging stoombatterijen en kanonneerbooten, en voor de Indische dienst grotere en kleinere stoomvaartuigen voor de vaart op de rivieren en in den Archipel. Het zal niet mogelijk zijn, door de verscheidenheid der diensten, welke van de marine worden gevergd, minder verscheidenheid van schepen en vaartuigen dan de bovengenoemde te verkrijgen.

2. Wat betreft de vraag, of het eindcijfer der Marine-begrooting in dezelfde mate zal kunnen worden verminderd als het eindcijfer der Indische begrooting voor Marine zal moeten worden bezwaard, hierop moet men vooreerst niet rekenen. Het is niet wel mogelijk in cijfers aan te geven hoe veel de verhooging in Oost-Indie moet bedragen, omdat men moeilijk kan zeggen hoe veel de kosten van aanbouw aldaar zullen zijn. De Minister vertrouwt evenwel, en dit was de groote beweegreden, waarom hij den aanbouw in Oost-Indie aanbeval, dat wanneer men in Oost-Indie vaartuigen bouwt van djattihout, deze niet zoo veel aan uitrusting en reparaties zullen kosten als de vaartuigen, welke in Nederland voor Oost-Indie worden gebouwd; dat zij langer dienst zullen doen, en vooral, dat zij doelmatiger voor de dienst zullen worden bevonden. De reparaties, thans aan de vaartuigen in Oost-Indie verrigt, loopen buitengewoon hoog; zij duren echter niet lang, en men mag billijk vertrouwen, dat wanneer die kosten zullen verminderen, deze grootendeels in compensatie zullen komen van het meerdere, hetwelk aan nieuwen aanbouw zal worden besteed. Daarbij moet men niet vergeten, dat, naar het tot dusverre gevolgde stelsel, het materieel der eigenlijke Nederlandsche marine dreigde te zullen verdwijnen en worden opgelost in eene buitengewoon kostbare en toch niet zeer doelmatige koloniale marine; en het behoefte geen betoog, dat, bijaldien men ware voortgegaan met den aanbouw van kleine vaartuigen in Nederland, zoo als in de laatste jaren het geval is geweest, het niet mogelijk zoude zijn met het normale budget van $8\frac{1}{2}$ millioen, ook te voorzien in den aanbouw van stoombatterijen, welke voor de binnenlandsche defensie noodzakelijk zijn. Men ziet toch, dat op de begrooting voor 1865, waar, behalve voor den bouw van schepen als *van Galen* en *Watergeus*, *Java* en *Valk*, de laatste voor speciale diensten bestemd, ook de middelen worden aangewezen voor eene gepantserde stoombatterij tot een bedrag van een half millioen. Neemt men daarbij in aanmerking, dat de kosten van het materieel steeds klimmende zijn en door de pantsering tot een verontrustend bedrag zijn gestegen, en men evenwel het budget van Marine niet heeft verhoogd, hoewel men daarmede voorloopig in de behoefte van de binnenlandsche defensie, al is het dan ook langzaam, tracht te voorzien, — dan ligt daarin wel het bewijs, dat door de verligting

van onze begrooting, ten aanzien van den bouw voor Oost-Indie, reeds eene wezenlijke oeconomie is verkregen. Het is dus onwaarschijnlijk dat dit cijfer eenige vermindering zal kunnen ondergaan, en de Minister zal zich zeer gelukkig achten, wanneer hij, hetgeen zijn ernstig streven is, met een normaal budget van minder dan 9 millioen kan voorzien in de behoefte aan oorlogsschepen, stoombatterijen enz.

Op deze wijze de zaak beschouwende, gelooft hij te mogen beweren, dat de maatregelen, door hem voorgesteld, tot werkelijke bezuiniging zullen leiden.

IIde AFDEELING.

3. Het doet den Minister leed, op grond van vroeger gedane mededeelingen, ook thans niet te kunnen toegeven aan den wensch van enkele leden om voor het loodswezen wederom, zoo als vroeger, eene afzonderlijke begrooting in te dienen.

De Regering deelt niet in de overtuiging der leden, dat het loodspersoneel moet worden uitgebreid. Dat in sommige gevallen, wanneer bij voorbeeld eene groote vloot van koopvaarders op denzelfden dag binnenvalt of naar zee gaat, er behoefte bestaat aan loodsen, is waar, en in die gevallen redt men zich, zoo goed mogelijk, met hulploodsen en slampampers; maar wilde men het personeel voor die enkele gevallen uitbreiden, dan zoude dit tot aanzienlijke verhooging van kosten leiden. In gewone omstandigheden is het personeel talrijk genoeg, en de maandgelden, welke de Regering reeds verplicht is aan loodsen in sommige districten te geven, bewijzen dat de vaart daar niet druk genoeg is om het personeel een voldoende bestaan op te leveren. Dat voor de jaren 1863—1864 geene wet is ingediend of zal worden ingediend, om de uitgetrokken som voor loodsaandeelen te verhoogen, is ook een bewijs, dat de vaart niet is toegenomen in die jaren.

4. Dat de verlichting der haven van Harlingen niet voldoende zoude zijn is niet aan de Regering te wijten. Dit gaat het stedelijk bestuur aan. De Regering zorgt voor de verlichting van de vaarwaters voor de algemeene scheepvaart, en dat Harlingen daarbij niet wordt vergeten, blijkt uit de verbetering van de verlichting van het Vlie, het groote vaarwater naar Harlingen, alwaar in 1864 een verbeterd licht is gebragt op den zoogenaamden Brandaris, en een geleide-licht op Vlieland, alsmede het nieuwe licht op Texel. Voor het zeer ondiepe vaarwater naar Harlingen, genaamd de Boontjes, voor binnenschepen, zijn door des Ministers voorganger twee geleide-lichten bij Surig geplaatst.

4. Nu de Tweede Kamer haar verlangen te kennen heeft gegeven, dat de quarantaine wettelijk worde geregeld en de Eerste Kamer denzelfden wensch uitdrukt, mag de Volksvertegenwoordiging met grond verwachten, dat aan dezen wensch gevolg zal worden gegeven door de Regering.

IIIde AFDEELING.

6. Niet minder dan de leden der Eerste Kamer betreurt de Minister het voorgevallene met het fregat *Adolf van Nassau* in het Kanaal. Zoo als uit de rapporten blijkt, komt het voor, dat de schuld daarvan is te wijten aan den gezaghebber of roerganger van het Zweedsche schip, die, in plaats van, zoo als men moest verwachten, door te blijven zeilen, plotseling van koers veranderde toen de beide schepen zeer nabij elkander waren gekomen: hierdoor greep de aanzeiling plaats. De schade, daardoor aan de *Adolf* veroorzaakt, is van weinig belang, en het grootste nadeel mag wel zijn geweest het daardoor veroorzaakte oponthoud van ongeveer drie weken in eene Engelsche haven.

7. Op den staat lit. C komt niet alleen voor de staat van het voornaamste artillerie-materieel op 1 Julij 1864 in de magazijnen voorhanden, maar ook die van het voornaamste geschut op dat tijdstip aan boord aanwezig.

Het getrokken geschut van 16 duim is op de volgende wijze op de schepen en vaartuigen van Oorlog verdeeld, als:

op de <i>Prinses Amelia</i>	4	getrokken kanonnen, korte;
" " <i>Djambi</i>	4	" " "
" " <i>Zoutman</i>	4	" " "
" " <i>het Metalen Kruis</i>	2	" " lange;
" de <i>Watergeus</i>	4	" " "
" " <i>Prinses Marie</i>	2	" " lange;
" " <i>Pallas</i>	2	" " korte;
" " <i>Prins Maurits</i>	2	" " "

30 stuks, waaronder 4 lange.

15DE ZITTING. — 2 JANUARIJ.

Er zijn op dit oogenblik nog in aanmaak elf stuks lange getrokken kanonnen van 16 duim, bestemd om te worden geplaatst op de *Adolf van Nassau* en andere in dienst te stellen schepen, terwijl een soortgelijk kanon, thans in voorraad, zal dienen tot de wapening van de *Cycloop*.

Het voornemen bestaat alle naar zee bestemde bodems te voorzien van eenig getrokken geschut.

Bij vreemde natien is nog geene bepaalde vaste verhouding aangenomen voor het aantal getrokken en gladde vuurmonden, te plaatsen aan boord der schepen en vaartuigen van Oorlog; evenwel bestaat voor het tegenwoordige de wapening vrij algemeen uit een grooter aantal kanonnen met gladde, dan met getrokken ziel.

IVde AFDEELING.

8. Mogten zich thans nog luitenants ter zee 2de klasse in Oost-Indie bevinden, die aldaar, tegen hun verlangen, meer dan drie jaren dienst deden, hetgeen den Minister niet bekend is, daar volgens de laatste berichten 12 luitenants 2de klasse overcompleet zijn bij het eskader, dan zal daarin door de ter aflossing van personeel naar Oost-Indie vertrokken schepen *Adolf Hertog van Nassau*, *Heldin* en *Prins Maurits* binnen zeer korten tijd worden voorzien.

9. De Minister zal gaarne, wanneer zijn ambtgenoot van Kolonien van de diensten der zee-officieren voor burgerlijke betrekkingen tijdelijk in Oost-Indie wenscht gebruik te maken, daartoe medewerken.

De Minister van Marine,

W. J. C. HUYSEN VAN KATTENDIJK.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 29sten December 1864.

MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN.
VAN DER LEK DE CLERCQ.
TAETS VAN AMERONGEN.
FRANSEN VAN DE PUTTE.

HOOFDSTUK VIIA.

Nationale Schuld.

1. Hoewel bij de behandeling van dit hoofdstuk der Staatsbegroting naar aanleiding der voor amortisatie uitgetrokken sommen eene meer breedvoerige gedachtenwisseling in eenige der afdeelingen plaats vond, bepaalde men zich echter tot de vermelding in dit Verslag van slechts twee punten. Vooreerst waren er eenige leden, die hunne goedkeuring schonken aan het voornemen der Regering om tot eene buitengewone amortisatie, boven de gewone of verplichte amortisatie van ruim 5 millioen, over te gaan. Dezen vertrouwden evenwel dat ten gevolge dier buitengewone amortisatie geen vertraging of uitstel aan enig werk van openbaar nut zou worden aangebragt. Ten tweede werd door eenige leden besproken het al of niet wenschelijke van de opname in de begrooting van de geheele som, welke tot amortisatie bestemd werd. Dezen waren over dit punt niet eenstemmig; terwijl sommigen het nuttig oordeelden, dat reeds nu eene som van 11 millioen daartoe op de begrooting werd uitgetrokken, waren anderen van meening, dat het om verschillende redenen beter ware geweest, indien de Regering zich thans bij de begrooting tot een minder bedrag hadde bepaald, om later, naar mate de omstandigheden dat zouden toelaten en de benodigde gelden werkelijk voorhanden zouden zijn, bij afzonderlijke wetsvoordragten magtiging tot grooter amortisatie aan te vragen.

2. Bij het 11de artikel werd door enkele leden gevraagd, of het der Regering niet wenschelijk en mogelijk voorkwam om de kleine schuld aldaar vermeld geheel op te ruimen, hetgeen tot de vereenvoudiging der begrooting zou bijdragen.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. Het was den ondergeteekende hoogst aangenaam de goedkeuring van eenige leden te vernemen omtrent het voornemen der Regering tot eene buitengewone amortisatie. Het cijfer daarvan bedraagt f 6 190 746,67, zoo als blijkt uit den *uitgewerkten en toelichtenden staat* op art. 14. De verzekering kan worden gegeven, dat ten gevolge dier amortisatie geenerlei werk van openbaar nut eenige vertraging behoeft te ondergaan.

De Regering kan niet deelen in de meening dier leden, welke het beter hadden gevonden, zich thans voor amortisatie tot een minder bedrag dan 11 millioen te bepalen. ten einde dan later, naar mate de benodigde gelden werkelijk voorhanden zouden zijn, bij afzonderlijke wetsvoordragten magtiging tot grooter amortisatie aan te vragen.

De ondergeteekende herinnert in de eerste plaats dat zoodanige magtiging niet altijd even gemakkelijk zou kunnen worden aangevraagd. Als in den zomer de Kamers uiteengaan, komt de Eerste Kamer voor de behandeling van wets-ontwerpen in den regel niet bijeen vóór omstreeks de helft van de maand December. In dien tusschentijd zou dus de bedoelde magtiging moeilijk kunnen worden verkregen, ten ware de Eerste Kamer buitengewoon bijeenkwame, hetgeen natuurlijk eigenaardige bezwaren heeft. Maar in de tweede plaats is de Regering overtuigd, dat de gansche som voor amortisatie volkomen uit de begrooting zou kunnen worden bestreden. En al mogt nu eens onverhoopt dit het geval niet zijn, dan kan immers uit de groote overschotten, die op het dienstjaar 1864 zijn te verwachten, aan het bezwaar worden te gemoet gekomen?

2. Ook de ondergeteekende zou wenschen de bij art. 11 bedoelde kleine schuld geheel te kunnen aflossen. Die aflossing kan echter niet plaats hebben dan met toestemming van de schuldeischers; de meesten zijn achtereenvolgens tot eene schikking toegelaten, zoodat dan ook sedert het jaar 1863 het rentebedrag van f 509,02 tot op f 119,28 verminderd is. Het restant-kapitaal, groot f 3976, is in handen van één enkelen schuldeischer, die echter, tot nog toe, omtrent eene aflossing niet heeft verlangd in schikking te treden, hoewel daartoe meermalen aangezocht.

De Minister van Finantien,

G. H. BETZ."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 28sten December 1864.

MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN.
DE VOS VAN STEENWIJK.
MICHIELS VAN KESSENICH.
VAN HEECKEREN VAN WASSENAER.

HOOFDSTUK VII B.

Departement van Finantien.

De overweging van het hoofdstuk VII B der Staatsbegrooting voor 1865 gaf aanleiding tot de navolgende opmerkingen.

IIIde AFDEELING.

1. Verschillende leden wenschten bij voortduring de aandacht der Regering te vestigen op de wenschelijkheid van uitgifte door den Staat van certificaten der nationale schuld. De voordeelen der administratiekantoren zouden dan evenzeer door den Staat genoten worden, terwijl de belastingschuldigen, houders zijnde van coupons dier certificaten, daardoor tevens een gemakkelijk betaalmiddel te meer ter voldoening bij de kantoren van de administratie zouden verkrijgen.

Vde AFDEELING.

2. Hoewel men de moeilijkheid erkende welke er voor de Regering bestaat om door afloende maatregelen den omloop van vreemde muntspécien te beletten, zoo waren toch eenige leden van meening, dat die omloop vrij wat meer zou kunnen belemmerd

worden, indien bij hernieuwing bevelen wierden uitgevaardigd aan alle ambtenaren van den Staat die met den ontvangst van gelden zijn belast, om met de meeste naauwlettendheid zorg te dragen, dat geen vreemd geld in betaling op hunne kantoren worde aangenomen. De leden, welke deze opmerking maakten, waren van oordeel dat op de meeste kantoren hierop met meer gestrengheid kan worden acht gegeven.

Vide AFDEELING.

3. Met het oog op hetgeen door den Minister in zijne redevoering, gehouden bij de aanbidding der begroting voor 1865, is gezegd omtrent de belasting op het gedistilleerd, dat namelijk van de belasting van f 50 per vat, door het Rijk geheven, aan de gemeenten een maximum van f 15 kan worden uitgekeerd, werd door onderscheidene leden gevraagd, welke beteekenis hier aan het woord *kan* mag gegeven worden. Die leden vertrouwden dat daarmede door den Minister bedoeld was, dat met de meeste vrijgevigheid die uitkeering zou worden toegestaan, omdat de ondervinding geleerd heeft dat de belasting op het gedistilleerd, over het algemeen, zeer goed in de gemeenten werkt en het van belang is voor de gemeentebesturen, over dit punt meer zekerheid te verkrijgen omtrent de bedoeling der Regering.

4. De Minister heeft in de Memorie van Toelichting van dit hoofdstuk mededeeling gedaan omtrent eene voorgenomen nieuwe organisatie van het corps hoofd- en andere commiesen, ten gevolge waarvan dit personeel met een getal van 105 personen zal worden vermeerderd, en zulks ook met het doel om aan die ambtenaren eenig vooruitzicht op lotsverbetering te openen. Enkele leden maakten de opmerking, dat blijkens de opgave, voorkomende op bladz. 3 der Memorie van Toelichting, het getal der commiesen 3de klasse van 1200 op 950 zal worden teruggebracht, doch dat der 4de klasse van 242 tot 450 zal worden opgevoerd. De 3de klasse wordt dus met 250 personen verminderd en de 4de klasse met 208 vermeerderd. Die leden vroegen: zullen er nu, dien ten gevolge, commiesen van de 3de naar de 4de klasse worden afgevoerd ten getale van 208, en zal het aantal ambtenaren, hetwelk alsdan zal overblijven, moeten gepensioneerd worden? Indien dit het geval ware, dan kon hier moeilijk sprake zijn van eene lotsverbetering voor het corps der commiesen.

5. Eenige leden drongen op nieuw aan op eene herziening der taxatie van de kadastrale huurwaarden der gebouwde eigendommen, welke steunt op de wet van 3 Frimaire an VII. Zij waren van oordeel dat of zoodanige herziening moet plaats hebben, of de wet waarop zij steunt moet worden ingetrokken; omdat het nimmer is goed te keuren dat nog bestaande wetten buiten uitvoering gelaten worden.

6. Met genoegen werd de geregelde voortzetting van den verkoop van domaniale goederen gadeslagen; enkele leden vroegen echter, waarom men evenwel ook niet overging tot het verkoopen der domaniale overzetveren, die nu op eenige plaatsen slecht verpacht en slecht bediend worden.

VIIIste AFDEELING.

7. De voortgaande verbetering in het postwezen en de geleidelijke afschaffing der bestelloonen was met genoegen opgemerkt. Daarbij werd de wensch te kennen gegeven dat in 1865 de bestelloonen geheel en overal mogten worden afgeschaft, en de nog zoo noodige verbeteringen in de postdienst in Zeeland mogten plaats vinden. Verschillende leden hoopten dat, als de bestelloonen geheel zullen zijn te niet gedaan, alsdan de Regering tot de aanbidding van een nieuw ontwerp van wet tot invoering van een uniformport zal overgaan. Anderen verklaarden evenwel dat het hun nog niet geschikt voorkwam, om zich over het wenschelijke van een uniformport uit te laten. Ten slotte werd door eenige leden het nut betoogd van de uitgifte van postzegels voor gedrukte stukken.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld is van haar ontvangen de volgende:

MEMORIE VAN ANTWOORD.

IIIde AFDEELING.

» 1. Ten opzichte der uitgifte van staatswege van certificaten van nationale schuld kan de Minister slechts herhalen, wat hij

omtrent dit punt in antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer omtrent hoofdstuk VIIA te kennen gaf, namelijk dat de zaak voor uiteenlopende beschouwingen vatbaar is, en dat de vele gewichtige onderwerpen, die zijne aandacht en inspanning vorderen, hem vooreerst nog niet toelaten dit betrekkelijk minder belangrijke punt in gezette overweging te nemen.

Vde AFDEELING.

2. De Regering wil niet ontkennen dat de inachtneming van de herhaaldelijk uitgevaardigde voorschriften tegen de aanneming in 'slands kassen van vreemde geldspecien te wenschen overlaat. Zij is voornemens die voorschriften eerlang in herinnering te brengen, en aan de handhaving van het verbod stipt de hand te houden.

Vide AFDEELING.

3. De hier bedoelde uitkeering voor het gedistilleerd zal geschieden met de grootste vrijgevigheid, en zonder eenigen invloed van het Gouvernement. De gemeenteraad is door de wet aangewezen om de begroting van inkomsten en uitgaven vast te stellen; hij brengt, overeenkomstig de bepalingen der wet, onder de inkomsten het bedrag aan accijns van het gedistilleerd, dat door de behoeften wordt aangewezen; natuurlijk steeds binnen de grenzen van het vastgestelde maximum. De alzoo door den raad vastgestelde begroting wordt aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten onderworpen. En wanneer deze goedkeuring is geschied, wordt door het Gouvernement de som uitgekeerd, die op de plaatselijke begroting is uitgetrokken. Voor zooveel de vaststelling van het bedrag der uitkeering betreft, is dus het Gouvernement geheel en al passief.

Het woordje *kan*, dat tot eene onjuiste opvatting schijnt te hebben aanleiding gegeven, is daarom gebezigd, omdat er waarschijnlijk wel gemeenten zullen zijn, die geene behoeften blijken te hebben aan het maximum der uitkeering, evenzeer als er nu ook gemeenten zijn, die niet het maximum der opcenten heffen. De uitkeering van een maximum kan dus niet *imperatief* worden voorgeschreven. De ondergeteekende herhaalt echter, dat de beoordeeling van de behoeften der gemeenten niet geschiedt door het Gouvernement, maar door de collegien bij de wet aangewezen, namelijk door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

4. Volgens het voorstel zal het getal commiesen van de 2de klasse van 349 op 600 worden gebracht en daartegen dat van de 3de klasse van 1200 tot 950 verminderd. Dien ten gevolge zullen van de 3de tot de 2de klasse overgaan een getal van 251 commiesen, en alzoo van de 3de klasse in dienst blijven 950, onverminderd het getal van 450 commiesen van de 4de klasse.

5. De ondergeteekende vereenigt zich in allen deele met het door eenige leden te dezer plaatse aangegeven alternatief. Hij kan dan ook verklaren dat bij zijn departement de bouwstoffen grootendeels zijn verzameld tot herziening van de wettelijke verordeningen die de grondbelasting hier te lande beheerschen, ten einde die alle, zoowel die van Nederlandschen als van vreemden oorsprong, in ééne wet zamen te vatten.

Het werk is van grooten omvang, doch de ondergeteekende kan de toezegging geven dat de arbeid, éénmaal begonnen, met kracht zal worden voortgezet, ook opdat deze regeling met die der administratieve regtspraak in zake van directe belastingen gepaard ga.

6. Het denkbeeld van verkoop van domaniale veren heeft onlangs het onderwerp uitgemaakt van eene briefwisseling tusschen de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Financien. De slotsom daarvan is geweest dat het in het publiek belang noodzakelijk is dat de Staat eigenaar dier veren blijve, omdat alsdan zekerheid kan bestaan dat de bediening dier veren — bediening waarvan bij ijsgang en hooge vloed enz. zoo veel afhangt — steeds in vertrouwde handen blijve.

Ook het belang van het Departement van Oorlog vordert dat de veren niet geraken in handen van bijzondere personen.

VIIIste AFDEELING.

7. Aan de Kamer kan nagenoeg de stellige verzekering worden gegeven, dat de afschaffing der bestelloonen in het jaar 1865 geheel zal afloopen.

Indien de postdienst in de provincie Zeeland verbetering ver-

eischt, zal men den Minister bereid vinden daartoe de noodige maatregelen te nemen. Het zal echter nader moeten blijken, welke verbeteringen men bepaaldelijk op het oog heeft.

De Regering zal niet verzuimen om, zoodra het gunstige tijdstip daartoe zal zijn aangebroken, eene nieuwe herziening der postwet aan de Kamers voor te dragen. In hoe ver de invoering van het zoogenaamde uniformport, hetzij met of zonder begunstigde frankering, wenschelijk of noodzakelijk is, zal bij die gelegenheid een punt van behandeling kunnen uitmaken.

Aan het verlangen tot invoering van postzegels voor gedrukte stukken zal binnen een niet te ver verwijderd tijdstip worden gevolg gegeven.

De Minister van Financien,
G. H. BETZ."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 28sten December 1864.

VAN SASSE VAN YSSELT.
DE VOS VAN STEENWIJK.
MICHIËLS VAN KESSENICH.
VAN HEECKEREN VAN WASSENAER.

HOOFDSTUK VIII.

Departement van Oorlog.

1. Bij de overweging van dit hoofdstuk in de afdeelingen kwamen inzonderheid twee punten allereerst in aanmerking: 1°. het eindeijfer; 2°. de wijze waarop van de aangevraagde sommen tot defensie en weerbaarmaking des lands wordt gebruik gemaakt.

Tegen het eindeijfer opperde men geene bezwaren; zelfs werd door enkele leden gezegd, dat, hoewel zij voorstanders waren van eene verstandige zuinigheid, zij bezwaar zouden hebben tegen eene vermindering van het eindeijfer, omdat zij vreesden, dat in dat geval ons leger terug zou moeten gebragt worden tot een zoo gering getal troepen, dat het alleen tot bewaring van de rust binnen 's lands zou kunnen dienen.

Het tweede punt werd echter meer breedvoerig behandeld. Daarbij werd in de eerste plaats gesproken over de uitgaven ten behoeve van 's lands defensiestelsel. Men verlangde niet te treden in strategische beschouwingen; doch onderscheidene leden achtten het hunnen plicht met de meeste bescheidenheid, doch met aandrang aan 's Ministers naauwlettende overweging te onderwerpen, of met het oog op onze financiële krachten, zoowel als op de getalsterkte van het leger, dat wij in tijden van gevaar in het veld kunnen brengen, het aantal onzer verdedigingswerken niet te uitgebreid en te groot is. Men bedoelde daarmede de zoogenaamde geïsoleerde vestingen, onder welke er, naar het oordeel dier leden, zouden zijn die in tijd van oorlog moeilijkelijk zullen voldoen aan hetgeen men er van verwacht, en in tijd van vrede een deel onzer geldmiddelen eischen, de uitbreiding der steden en de nijverheid der bevolking belemmeren; maar ten andere bedoelde men vooral de verschillende werken die ten behoeve onzer verdedigingslinie nog noodig zijn. Het hoofddoel, dat men bereiken wil, is ons land in behoorlijken staat van defensie brengen, en nu kwam het aan vele leden voor dat men tot dat einddoel langzamer zal geraken, naar mate de financiële krachten, waarover wij beschikken kunnen, te veel versnipperd, over te veel werken uitgebreid worden. Ware het niet beter, vroeg men, indien niet hier en daar, niet aan deze linie iets, aan gene linie iets anders gemaakt; maar indien eerst ééne linie van defensie geheel werd afgewerkt, om dan eerst tot eene volgende over te gaan? Die leden zouden wenschen, dat men onze werkkrachten concentreerde; dat men een aanvang maakte in het hart des lands; dat men eerst de Hollandsche en Utrechtsche linien voltooide, om eerst dan en van daar uit in ruimer cirkel den kring der werkzaamheden te vervolgen. Doet men het tegendeel, werkt men bijv. aan de IJssellinie, die meerdere werken nog zal eischen en toch niet bestemd is om op den duur tegen den vijand te worden gehouden, dan moeten inmiddels de meest noodwendige eindpunten van ons defensiestelsel, in het hart des lands, onafgewerkt en onvolledig blijven.

Iste AFDEELING.

2. Eenige leden maakten aanmerking over de weelderige wijze waarop de verschillende bureaux van dit departement schijnen ingerigt. Zij waren niet overtuigd van de noodzakelijkheid dat hoofdofficiëren de betrekking van chef de bureau bekleeden. Daaruit vloede voort dat die en eenige der overige bezoldigingen, in vergelijking met andere departementen van algemeen bestuur, op dit departement hooger zijn. Men meende dat de betrekking van chef de bureau in het vervolg zeer gevoeglijk aan een kapitein kan worden opgedragen. De verhouding van dien kapitein tot zijne meerderen in rang buiten het bureau wordt daardoor geenszins bemoeijelikt, omdat alle orders en bevelen welke van het departement uitgaan, geacht moeten worden van den Minister alleen afkomstig te zijn.

3. Enkele leden deden de vraag, of aan de officieren, bij het departement werkzaam in sedentaire betrekking, de fourragegelden worden toegekend, welke zij bij hunne corpsen zouden genieten.

4. Het denkbeeld, elders ontwikkeld, om de miliciens in tijd van vrede langer onder de wapenen te houden dan tot nu toe noodig werd geacht, vond bij verschillende leden geen ondersteuning, op grond dat daardoor de schatkist bezwaard en velen der miliciens in hunne bedrijven zouden worden bemoeijelikt.

Vde AFDEELING.

5. Enkele leden maakten aanmerking op de wijze waarop art. 14 is uitgetrokken. De som, daár gesteld, is die welke netto ten laste blijft des Rijks na aftrek van de bijdragen van het Departement van Kolonien en van de kadets. Men achtte dit eene minder zuivere rekening; het zou naar het oordeel dier leden regelmatigiger zijn en meer overeenkomstig met eene goede comptabiliteit, zoo hier als uitgave de geheele som ware uitgetrokken welke de Militaire Akademie kost, en daartoe, hetzij onder de Middelen, hetzij door middel van een afzonderlijken staat van ontvangsten en uitgaven voor art. 14, werd aangewezen, welke gelden door de kadets, de surnumeraire élèves en het Departement van Kolonien worden te goed gedaan. Nu toch sloot art. 14 in zich het netto bedrag van eene rekening van ontvangsten en uitgaven, waaruit de hoegrootheid der ontvangsten niet blijkt. De leden, welke deze opmerking mededeelden, bedoelden daarmede geenszins bezwaren tegen de Akademie in te brengen; zij hadden alleen de regelmatigheid in de administratie op het oog.

VIde AFDEELING.

6. Door eenige leden werd gevraagd, of de post, uitgetrokken voor drie ambtenaren bij de nieuw opgerigte stoommachine, eene uitgave is van blijvenden aard.

Xide AFDEELING.

7. Zeer enkele leden deden de vraag, of de voorgenomen slooping der vestingen Bergen op Zoom en van het fort Bath geen aanleiding kan geven, dat in tijd van oorlog de provincie Zeeland meer zal bloot staan voor de strooptogten van den vijand. Meerdere leden waren van een tegenovergesteld gevoelen, en wilden den Minister integendeel aanmoedigen tot de uitvoering van dat voor nemen en zoo mogelijk tot het slechten van meerdere vestingen. Deze laatsten waren van oordeel dat de slooiug van vestingen in den regel bezwaarlijk veel geld aan den lande kan kosten, want dat de kosten vermoedelijk gedekt zullen worden door de waarde der vrijvallende gronden.

8. Omtrent de droogmakerijen nabij de linie van de Vecht vroegen eenige leden, of die niet zóó konden worden ingerigt, dat men in tijden van gevaar de droog gemaakte gronden onschadelijk voor de verdediging des lands kan maken. Zij zouden het betreuren indien deze ondernemingen, welke de welvaart en de nijverheid bevorderen, door het Departement van Oorlog wierden tegengehouden.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

1. » Het was den Minister aangenaam te mogen vernemen, dat dat eindeijfer van dit hoofdstuk geene bezwaren heeft opgeleverd en het door sommige leden zelfs is te kennen gegeven dat zij bezwaar

zouden hebben tegen eene vermindering van dat cijfer, omdat zij vreesden dat in dat geval het leger tot een te gering getal troepen zou moeten worden teruggebracht.

De Minister deelt geheel in dat gevoelen, en hoewel hij steeds eene gepaste zuinigheid zal blijven in acht nemen, wil hij gaarne hier herhalen wat reeds vroeger door hem is te kennen gegeven, namelijk dat hij nimmer een minder eindcijfer zal zoeken te verkrijgen door vermindering van de levende strijdkrachten.

Wat betreft het defensiestelsel met opzigt tot de menigvuldigheid onzer verdedigingswerken, acht de Minister zich genoodzaakt te moeten wijzen op de reeds meermalen te dien aanzien gegeven ophelderingen. Om zich te onthouden zoowel van herhalingen als van strategische beschouwingen — zonder welke het toch niet mogelijk is de vraag welke het hier geldt in alle deelen volkomen te beantwoorden, — bepaalt de Minister zich tot het aanvoeren van de volgende grondwaarheden, die als 't ware de basis voor het sinds eenige jaren aangenomen en sedert dat tijdstip steeds gevolgd wordend defensiestelsel uitmaken.

1°. De defensie van een kleinen Staat berust op andere grondbeginselen — althans wat de strategische aangaat — dan die van een magtig rijk.

2°. De staatkundige, aardrijkskundige en topographische gesteldheid, de aard der bevolking, alsmede hare voornamen middeelen van bestaan, hare zeden en gewoonten en wat al meer aan eenig volk in het bijzonder eigen is, zijn alle zaken, die zulk een gewigtigen en beheerschenden invloed op de verdediging van een Staat uitoefenen, dat elk land volstrekt zijn *eigen* verdedigingsstelsel moet hebben, zoodat wat in het eene land goed kan zijn — ongeacht de meest schijnbare gelijkheid van toestanden, — in het andere niet doelmatig zou wezen.

3°. Zal het defensiestelsel van een klein land *goed* zijn, dan moet het de ontwikkeling van alle krachten en middelen, die tot de verdediging nuttig en noodig zijn, niet alleen toelaten, maar die zelfs, zoover het kan, bevorderen.

Naar 's Ministers overtuiging voldoet het verdedigingsstelsel des Rijks aan deze eischen en kan het aantal onzer verdedigingswerken niet te uitgebreid en te groot genoemd worden, als men als hoofdbeginsel onzer wijze van verdediging aanneemt, den vijand te beletten een ongeregelde plotselingen aanval te kunnen volbrengen, en hem te dwingen tot geregelde oorlogsoperaties, waardoor wij den tijd zullen krijgen om ons land als het ware onneembaar te maken.

Daarom zal de Minister op den ingeslagen weg voortgaan, en nimmer kunnen toegeven aan een drang van denkbeelden, die hun ontstaan grootendeels aan eenzijdige beschouwingen ontleenen, en dien ten gevolge in de toepassing voor het land gevaarlijke, soms zelfs heillooze gevolgen zouden kunnen hebben.

Voorzeker is het te bejammeren, dat de belangen van 's lands verdediging vorderen om op eenige gemeenten lasten te doen drukken, welke belemmering voor de ingezetenen veroorzaken in meerdere of mindere mate, al naar gelang van bijzondere omstandigheden. Doch zulks is nimmer te vermijden: de billijkheid vordert echter te erkennen, dat voor zooveel dit kan en mag geschieden, het Bestuur van Oorlog tracht om te dien opzichte in de behoeften van nijverheid en handel te gemoet te komen.

Overigens geldt het in deze zaak het doen van eene opoffering tot het waarborgen van 's lands onafhankelijkheid, dat is: in het algemeen belang, en ten slotte dus ook in dat der betrokken gemeente — welke het ook zij — zelve.

In het Voorloopig Verslag wordt het gevoelen uitgesproken, dat de defensie des te langzamer voltooid zal geraken naar mate de financiële krachten, waarover men kan beschikken, te veel versnipperd, over te veel werken uitgebreid worden. Die aanmerking zou gegrond zijn, indien daarbij tevens betoogd was geworden, dat er nieuwe verdedigingswerken worden daargesteld die *niet* noodig zijn. Zonder toch eene ondoelmatige besteding van gelden aan te nemen, kan er van geene versnippering van financiële krachten sprake zijn. Er worden alleen zoodanige nieuwe werken aangelegd of gebouwd, die naar 's Ministers oordeel niet gemist kunnen worden. Wil men meer spoed met de voltooiing onzer defensie maken, dan is het besteden van grootere sommen, dan tot nu toe plaats vond, eenige jaren achtereenvolgens een volstrekt vereischte.

Ten opzichte van de wijze hoe het afwerken van onze verdedigingsliniën geschiedt, moet de Minister opmerken, dat hierin wel degelijk stelselmatig wordt te werk gegaan; ten andere dat, uit hoofde de Utrechtsche linie — hoezeer nog verbeteringen vereischende — in verdedigbaren toestand verkeert, aangevangen is

geworden met de buitenliniën, waar-aan achtereenvolgens is voortgewerkt. Zoo zullen de eigenlijke *verdedigingswerken* voor de IJssel-linie weldra voltooid zijn, en het is op dien grond, dat de Minister thans met de Grebbe-linie wenscht te beginnen, en voornemens is daarvoor jaarlijks gelden op de begroting te brengen, tot dat die linie voltooid zal zijn. Doch hij heeft gemeend dat hij kon toegeven aan het denkbeeld, om bereids ook een aanvang te maken met hetgeen tot de verbetering der Utrechtsche linie wordt vereischt voor zooveel den wateraanvoer betreft, als zijnde eene zeer belangrijke zaak, die nog voorbereiding vereischt.

Dat de verdediging van de Over-Betuwe nog niet geheel tot stand kan komen betreurt de Minister zeer, doch het is buiten zijne schuld, omdat, ondanks alle aangewende pogingen, het hem nog niet heeft mogen gelukken de bezwaren te overwinnen, dien de bouw van een fort op het separatiepunt bij Pannerden beletten.

Iste AFDEELING.

2. Wat de opmerking van eenige leden betreft omtrent de tegenwoordige inrigting van het departement, hieromtrent moet de Minister te kennen geven, dat te dezen aanzien reeds zóó dikwijls van denkbeelden is gewisseld, dat hij bij al hetgeen over dit onderwerp reeds is aangevoerd, niets nieuws weet te voegen.

Zoo men tot eene andere inrigting wilde overgaan, zouden verschillende onderdeelen van het departement daarvan moeten worden afgezonderd, om als zelfstandige inrigtingen te worden daargesteld. Vereenvoudiging en bezuiniging zouden echter daaruit niet voortvloeijen; integendeel, vermeerdering van kosten en uitbreiding der werkzaamheden zouden daarvan het gevolg wezen.

3. Ter beantwoording van de hier gestelde vraag is dienende, dat de officieren, die tijdelijk in sedentaire betrekkingen bij het departement werkzaam zijn, voor zooverre zij tot het houden van paarden gerechtigd zijn en die in werkelijkheid bezitten, daarvoor de fourrage-gelden genieten. Dit is noodzakelijk, omdat zij ten allen tijde bestemd kunnen worden om weder bij de staven en corpsen, waartoe zij behooren, als werkelijk dienst doende op te treden.

4. Zoo als de Minister reeds bij den anderen tak der Vertegenwoordiging heeft te kennen gegeven, zal hij trachten door vermeerdering der oefeningsuren van den miliciens te beproeven om hen gedurende den tijd van vijf maanden zooveel te oefenen als waarvoor anders zes maanden zouden benodigd zijn. Zoo dit verkregen wordt, dan zal van zelf aan het bezwaar, door enkele eden geopperd, zijn te gemoet gekomen.

Vde AFDEELING.

5. De Minister kan zich niet wel vereenigen met het denkbeeld van enkele leden, in deze paragraaf ontwikkeld, namelijk om de geheele som der kosten van de Akademie als uitgaven onder art. 14 uit te trekken en daarentegen de bijdragen der kadetten, alsmede die van het Departement van Koloniën, onder de Middelen te begripen. Daardoor zouden niet alleen de kosten van het Departement van Oorlog noodeloos worden verhoogd, maar ook de kosten voor de opleiding der kadetten voor de Indiën bestemd twee maal op de Staatsbegroting voorkomen, namelijk op de begroting van Oorlog als kosten voor de opleiding en op die van Koloniën als bijdragen in die kosten.

Uit den toelichtenden staat blijkt ten duidelijkste, welke de kosten zijn, verbonden aan de opleiding der kadetten, en aan den voet van dien staat is afgetrokken, wat voor de opleiding der kadetten, zoo door hunne betrekkingen als door het Departement van Koloniën, wordt bijgedragen.

De Minister vermeent dat hierdoor geheel voldaan is aan hetgeen door die leden wordt bedoeld met het overleggen van eenen afzonderlijken staat van de ontvangsten.

Uit het oogpunt van eene meerdere regelmatigheid in het geldelijk beheer zou eene veranderde inrigting der begroting geene meerdere waarborgen opleveren, dewijl zoowel de uitgaven als de ontvangsten aan de controle van de Algemeene Rekenkamer worden onderworpen.

VIIde AFDEELING.

6. Ter beantwoording van hetgeen bij deze paragraaf door eenige leden is gevraagd, kan worden vermeld, dat de drie ambtenaren bij de nieuw opgerigte stoommachine, in het magazijn van geneesmiddelen aangesteld, daarbij voortdurend in dienst behooren te zijn en de uitgave voor hunne bezoldiging alzoo van blijvenden aard is.

15de ZITTING. — 2 JANUARIJ.

Xide AFDEELING.

7. Enkele leden hebben de vraag gedaan, of de voorgenomen slooping der vesting Bergen op Zoom en van het fort Bath geen aanleiding kan geven dat in tijd van oorlog de provincie Zeeland meer zal blootstaan voor de strooptogten van den vijand.

Het antwoord hierop kan niet anders dan toestemmend zijn, doch vestingen te behouden alleen met het doel om strooptogten te beletten, zou stellig geene algemeene goedkeuring kunnen verkrijgen.

En wat het gevoelen van eenige andere leden betreft, dat namelijk de slooping van vestingen in den regel bezwaarlijk veel geld aan den lande kan kosten, moet de Minister doen opmerken, dat zulks voor sommige vestingen waar zal wezen, maar dat er dan toch ook vestingen zijn, zoo als bijv. Bergen op Zoom, die stellig niet zonder offers van de schatkist te vergen naar behooren zijn te slechten.

Op de vraag omtrent de droogmakerijen op den regter oever van de Vecht moet de Minister tot zijn leedwezen antwoorden, dat zij nimmer tot stand kunnen komen zonder de Utrechtsche linie ten eerste te verzwakken, en dat, hoe men de zaak ook moge inrigten, zij altijd nadeelig voor de defensie zullen zijn. Hij hoopt daarom dat zij, die de concessie voor de droogmakerijen hebben gevraagd, ongenegen zullen blijven om de voorwaarden betrekkelijk de te maken verdedigingswerken, waarop de concessie zou worden verleend, aan te nemen; in welk geval de droogmakerijen achterwege moeten blijven.

's Hage, den 27sten December 1864.

De Minister van Oorlog,

J. W. BLANKEN."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 28sten December 1864.

HENGST.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJDE.

MICHELIS VAN KESSENICH.

BOSCH VAN DRAKESTEIN.

IXde Hoofdstuk.

Departement van Kolonien.

Het onderzoek der begroting van het Departement van Kolonien heeft tot de volgende algemeene beschouwingen aanleiding gegeven.

1. In al de afdeelingen waren er verscheidene leden, die zich in meerdere of in mindere mate bezorgd toonden over den loop der zaken in Nederlandsch Indie en over den weinig geruststellenden aard der berigten, die van daar in den laatsten tijd ontvangen zijn. Zij betreurden dat de onzekerheid, waarin de ambtenaren op Java met betrekking tot de beginselen der Regering verkeerden, noodwendig veroorzaakt, dat zij niet met die kracht kunnen handelen, welke vooral in het Oostersch land, aan het gezag van Nederland onderworpen, zoo onontbeerlijk is te achten. Zoo-danig veerkrachtig gezag kan niet gehandhaafd worden, waar nu in dezen, dan weder in genen zin maatregelen worden genomen en benoemingen geschieden, die eene weifelende staatkunde aan den dag leggen. Niet alleen hogere ambtenaren, die hier te lande op voordragt van den Minister van Kolonien worden benoemd, maar ook de zoodanigen, die in Indie zelf worden aangesteld, geven stof om deze bezorgdheid te voeden. Vooral ook de benoeming van den heer VAN REES, een bekend en verklaard tegenstander van het cultuurstelsel, werd uit dit oogpunt door sommige leden zeer bedenkelijk geacht. Vestigt men voorts zijne aandacht niet alleen op de betoogen van eenige voorstanders der staatkunde van het tegenwoordig Kabinet, maar op de verklaringen van den Minister van Kolonien zelf, dan spruit daaruit maar al te veel onzekerheid voort omtrent de eigenlijke bedoeling en strekking van het thans gevolgde regeringsbeleid. Immers zegt de Minister dat "niet het cultuurstelsel, maar het geheele stelsel van bestuur is vicieus"; op welke verklaring onmiddellijk volgt het beweren "dat hervorming moet gebragt worden in het cultuurstelsel, in

het landelijk stelsel, in het heeredienststelsel en vooral in het binnenlandsch bestuur", zonder dat tot staving van een zoo wijd uitgestrekt en veelbeteekenend voorgeven verder eenige gronden worden aangevoerd. Volgens sommige leden zouden dergelijke verklaringen eerder tot vernietiging, dan tot handhaving van bestaande instellingen en toestanden moeten leiden. Andere leden wezen meer bijzonder op de plaats, welke deze Minister van Kolonien in het tegenwoordig Kabinet vervult. Hij heeft zich vroeger als een voorstander van de denkbeelden van den Minister LOUDON geopenbaard; maar op dezen volgde de Minister UHLENBECK, die zonder tegenspraak kon beweren, dat zijne denkbeelden met die der staatkunde van het geheele Kabinet in overeenstemming waren. Op dien grond is toen ook de tegenwoordige Minister geroepen eene zoo gewichtige taak te aanvaarden: waartoe het hem, dierkenende men gaarne, noch aan talent, noch aan ijver ontbrak. Maar dezelfde onzekerheid blijft bestaan, inzonderheid wat de handhaving van het cultuurstelsel betreft, die toch de hoofdzaak is waaromtrent geen twijfel mag overblijven. Het op Java heerschende *malaise* moge ook uit andere oorzaken zijn geboren, het spruit voornamelijk voort uit de weifelende houding, die voortdurend door de Regering wordt aangenomen. Welk is haar stelsel van bestuur, welke is hare verhouding tot de bestaande zoo zeer uiteenlopende rigtingen? Wil de Regering de Oostersche maatschappij naar Westersche begrippen hervormen, of de Indische toestanden behouden, met bescherming van de Javanen tegen de onderdrukking van hunne hoofden? Wil zij het cultuurstelsel handhaven, laat er door haar dan niet worden te kort gedaan aan hetgeen voor het behoud der bestaande instellingen in Indie vereischt wordt. Wil zij het cultuurstelsel ondermijnen, laat men dan weten, hoe de Regering daarheen voeren zal. Laat zij door daden toonen wat zij wil, en zich verklaren omtrent het einddoel van hare politiek. Tot nog toe is door den Minister niet voldoende op al deze en dergelijke vragen geantwoord geworden. De deswege bestaande onzekerheid werkt in vele opzichten zeer nadeelig. Men wees daarbij in ééne afdeeling op het nog zeer onlangs bekend geworden feit, dat bij de uitbesteding van een contract op twee suikerfabrieken geen enkel inschrijvingsbiljet ontvangen was. — Naar aanleiding van deze onderscheidene bedenkingen heeft men verlangd van de Regering alsnu bepaald te mogen vernemen:

1°. welke de gronden zijn, waarop hare overtuiging steunt dat het geheele stelsel van bestuur vicieus is;

2°. hoe ver de hervorming daarvan volgens de plannen der Regering zal gaan; en

3°. of die hervorming zal blijven binnen de grenzen van het bestaande regeringsreglement.

Verscheidene andere leden hebben of geene, of veel minder bezorgdheid aangaande het regeringsbeleid op koloniaal gebied aan den dag gelegd. Zij verklaarden daaraan hun vertrouwen te kunnen geven en de Regering niet te willen bemoeielijken. Maar zij deelden in den vrij algemeen geuiten wensch, dat met ernst zal worden aangedrongen op de indiening binnen den kortst mogelijken tijd van de wetsvoordragten door den Minister toegezegd, waaruit men eigenlijk de strekking van zijne beginselen het best zal kunnen beoordeelen. En ook onder degenen, die zich geneigd betoonden om deze voordragten af te wachten, waren er die dit wachten niet wilden beschouwd hebben als eene toestemming van al hetgeen er in den laatsten tijd gezegd en gedaan is. Krachtige handhaving van het cultuurstelsel, ontdaan van de daaraan nog klevende misbruiken, moet op den voorgrond staan. Het tegenwoordig Kabinet is opgetreden met het beginsel om vóór alles eene wet op de cultures aan te bieden. Men vroeg, of de Regering daarvan ten minste de hoofdbeginnelsen konde mededeelen, of, zoo zij dit niet kon, dan ten minste den tijd bepalen, wanneer zij dat wets-ontwerp zoude indienen. Naar het oordeel van vele leden scheen het te meer noodzakelijk dat de indiening dier wet niet langer uitbleef, omdat men reeds voor drie jaren gezegd heeft, dat de strijdige beginselen niet in het algemeen, maar bij de overweging van een bepaalden wettelijke maatregel zouden dienen te worden besproken. Intusschen zijn door de Regering reeds onderscheidene ingrijpende maatregelen genomen, bijv. de suikerregeling, die voor tien jaren is vastgesteld; de wijziging van het besluit van 1838, ten gevolge waarvan er nu overeenkomsten met *de ingezetenen* zelf en niet meer met hunne hoofden kunnen worden aangeaan; de intrekking van het specerijmonopolie op de Moluksche eilanden, van welk besluit men gaarne mededeeling zoude ontvangen; en de benoembaarheid van inlanders tot de hoogste betrekkingen. Deze zaken betreffen hoofdbeginnelsen, welke aldus later door voldongen feiten reeds zullen zijn gepraecjudiceerd. — Andere leden zagen in de genomen maatregelen geen overwegend bezwaar, en konden niet inzien dat eene latere wettelijke rege-

ling van de cultures daardoor bemoeijelijkt zoude worden. Zij merkten met genoegen op, dat de houding van den Minister over het algemeen thans meer gematigd is, en dat hij, luidens zijne tegenwoordige verklaringen, minder radicaal dan wel vroeger schijnt te zijn.

2. In verband met den vrij algemeenen aandrang in al de afdeelingen op eene spoedige indienen van de wet op de cultures, werd in eene afdeeling de vraag geopperd, of met den inhoud van de aanschrijving des Ministers aan den Gouverneur-Generaal van Indie, om noch nieuwe suikerondernemingen uit te geven, noch regt van opstal voor particuliere ondernemingen, wel overeen te brengen zijn verschillende aankondigingen van gouvernementswege, onder andere die in de *Staats-courant* van 22 December ll. opgenomen is tot den afstand in huur van woeste gronden. Ook het gebeurde op het landgoed Simbang wijst de noodzakelijkheid aan van het tot stand komen eener wet op de cultures, en van het nadeelige der bestaande onzekerheid, die het gezag in zoo vele opzichten belemmert, waar het noodig is krachtige maatregelen te nemen.

In eene andere afdeeling vroeg men, of de verwijdering van den heer NETSCHER aan de misbruiken, die daar hebben plaats gehad, dan wel aan het tegenwoordig regeringsbeleid is toe te schrijven. In het eerste geval was men in die afdeeling van oordeel, dat deze ambtenaar uit hoofde van zijne gestrengheid niet in het ongelijk gesteld had behooren te worden, vermits hij dan, als hebbende eenvoudig zijne ambtspligten vervuld, veel eer gehandhaafd had moeten zijn. Hoe dit zij, de leden die deze aanmerking maakten, verlangden omtrent de eigenlijke toedragt dier zaak nader ingelicht te worden. Nog werd te dier zake in eene andere afdeeling gevraagd, of het gerucht eenigen grond heeft, dat aan eene industriële onderneming van particulieren te Simbang uit het Indische militaire weduwen- en weezenfonds eene aanzienlijke somme gelds is verstrekt geworden, en of de arbeidsloozen, aldaar aan de bevolking onthouden, later uitbetaald zijn geworden.

3. In eene afdeeling gaf men het verlangen te kennen om te mogen vernemen, of het onderzoek, dat omtrent het behoud der gouvernements-indigocultuur is ingesteld, reeds was afgelopen. Men zoude gaarne onderrigt worden, hoedanig de uitkomst van dat onderzoek is. Mogt die teelt niet behouden kunnen worden, dan wenschte men te weten, of die van gouvernementswege door eene andere zal worden vervangen.

4. Eindelijk werd ook nog, in verband met de overweging van den toestand van onzekerheid waarin de Indische maatschappij zich bevindt, door verschillende leden gewezen op de noodzakelijkheid, om zoo spoedig mogelijk eene doeltreffende regeling van de Indische drukpers bij de wet tot stand te brengen. Sommige leden deden de vraag, of het reglement op de drukpers van 1856, in Indie afgekondigd, kracht van wet heeft. Zij meenden uit de onlangs genomen maatregelen en gedane mededeelingen te moeten afleiden, dat dit reglement sedert 1861 niet meer wordt toegepast, en zij wilden daarom aandringen op de handhaving van deze verordening, tot dat door de wet in eene betere regeling van de drukpers zal zijn voorzien.

5. Met betrekking tot het consignatiestelsel wenscht de Minister »langzaam vooruit te gaan." Uit hetgeen door den Minister op den 20sten December aan deze verklaring is toegevoegd, dat hij 50 000 pikols suiker meer op Java wil doen verkoopen, werd door eenige leden opgemerkt, dat *vooruitgang* derhalve voor de Regering is vermeerderde verkoop van producten op Java. Zij wilden daarom gaarne weten, hoe ver die vooruitgang leiden moet, en welk van de drie stelsels betreffende den verkoop van Indische producten door hem wordt omhelsd. Is de Minister ook van oordeel, dat het consignatiestelsel nadeelig is voor den groothandel en dat het dan beter is *alles* in Indie te verkoopen? Verscheidene andere leden verklaarden deze uitbreiding van den verkoop van producten in Indie voor de belangen van het moederland zeer schadelijk te achten. Ook zij verlangden deswege bepaalde inlichtingen te ontvangen. Eene verplaatsing van de wereldmarkt voor deze producten naar Engeland en vooral naar de Hanzesteden zou daarvan het noodwendig gevolg zijn. Slechts een enkel lid verklaarde zich tegen het denkbeeld van consignatie en zou gaarne zien dat men langzamerhand, ook ten opzichte van deze producten, tot de toepassing van het beginsel van handelsvrijheid overging. In verband daarmee werd ook nog in twee afdeelingen ten aanzien van de vermeerdering der koffijveilingen gevraagd, of het der Regering reeds bekend is, dat die kleinere veilingen gunstige resultaten voor de schatkist hebben opgeleverd, en of de gewijzigde regeling van

die veilingen met de wenschen van den handel in het algemeen overeenstemt.

6. Eindelijk werd nog in eene afdeeling van gedachten gewisseld over het aanzienlijk verschil tusschen de Indische en de Nederlandsche boekhouding, dat nog steeds onopgelost blijft. Men was in die afdeeling van gevoelen dat de eerste oorzaak van eene onregelmatigheid, waarbij zoo vele millioenen zijn betrokken en waarop het eerst door een buitenlandsch werk hier te lande de aandacht is gevestigd geworden, voor de eer van Nederland in het licht behoort te worden gesteld. Bij eene zoo naauwkeurige boekhouding als bij het Departement van Kolonien is ingerigt, zou het, meende men, niet zoo moeilijk zijn de oorzaak van dit verschil op te sporen. Men meende zelfs te mogen vermoeden dat het wellicht eene voldoende verklaring zoude kunnen vinden in het verschil tusschen de factuur-rekening met het werkelijk rendement der producten. Doch hoe dit zij, men was van oordeel dat deze zaak niet langer mag worden gelaten in eene onbestemdheid, die tot verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding geeft.

Op het wets-ontwerp zijn slechts de volgende vragen medegedeeld:

Artt. 22—25. Vrij algemeen heeft men verlangd te weten, of aan den spoorweg van Samarang naar de Vorstenlanden, uit hoofde van bestaande plaatselijke bezwaren, eene andere rigting zal gegeven worden dan de Regering bedoelde, toen het daartoe betrekkelijk wets-ontwerp bij de Staten-Generaal behandeld werd.

In eene afdeeling is ook nog de vraag medegedeeld, op welke gronden er eene concessie zoude zijn verleend tot vestiging van een *tramway* langs de berglinie, in concurrentie met dezen spoorweg. Wat hiervan zij, zouden enkele leden gaarne van de Regering vernemen.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

» 1. Werd over den gang van zaken in Nederlandsch Indie bezordheid aan den dag gelegd, het moest der Regering natuurlijk aangenaam zijn ook de verzekering te ontvangen, dat verscheidene leden zich meer gerust hadden betoond.

Berigten van ongeregelheden, reeds meermalen is dit herinnerd, zijn ten allen tijde uit Indie naar het moederland overgekomen. Moest men die ook in den laatsten tijd betreuren, de vroeger zoo vaak verkregen ondervinding laat niet toe, daaraan een onrustbarend karakter te verbinden.

Vorbereiding van hervormingsplannen behoeft aan ambtenaren de tot uitoefening van het gezag vereischte kracht niet te ontnemen. Dat zij zich thans in Indie van die kracht zouden verstoken zien kan bezwaarlijk worden toegestemd. Voor zoover nogtans vroegere maatregelen, die van weifeling getuigden, voor de handhaving van het Nederlandsch gezag in die gewesten nadeelig mogen hebben gewerkt, kan daarvan toch wel geen verwijt worden gemaakt aan het tegenwoordig Bewind.

Benoemingen zouden zijn geschied, die eene weifelende staatkunde aan den dag leggen. Doet een bestuur geen onderzoek naar de staatkundige gevoelens van hen, aan wie ambten worden opgedragen; let men, gelijk betaamt, in de eerste plaats op kunde en geschiktheid, dit schijnt te mogen getuigen van onpartijdigheid.

De Minister kan niet ontveinen, met eenig leedwezen te hebben bemerkt, dat sommige leden hebben gemeend de benoeming van een bepaald persoon te moeten beoordeelen. De keus van personen toch moet der Regering blijven overgelaten. Evenwel, in antwoord op de bedenking, wil hij gaarne verzekeren, geenerlei berouw te gevoelen, de benoeming van een zoo bekwaam en achtenswaardig man als de heer VAN REES te hebben voorgestaan.

De ondergeteekende heeft het stelsel van bestuur in Nederlandsch Indie »viciëus" genoemd. Daaraan toch, niet uitsluitend aan het cultuurstelsel, kleven gebreken. Maar die overtuiging, doet zij al sinds lang beraande maatregelen om zich met den toestand van land en volk naauwkeuriger bekend te maken krachtig uitvoeren, behoeft in geen deele te leiden tot vernietiging van het bestaande.

Er zijn er, ook onder de meest verklaarde voorstanders van het cultuurstelsel, die in meer dan één opzicht verbetering verlangen van het geheele stelsel van bestuur.

Algemeen wordt behoefte gevoeld aan vaste grondslagen voor de heffing der landrente. Verligting van den druk der heerediensten, door het regeringsreglement bovendien uitdrukkelijk bevolen, betere bezoldiging der inlandsche hoofden, uitbreiding van het

Europeesch ambtelijk personeel in de binnenlanden, zijn maatregelen, waarop van de meest uiteenlopende zijden te regt wordt aangedrongen. Een sterk bewijs daarvan levert het rapport van den resident, waaruit de Minister eenige zinsneden aan de Tweede Kamer mededeelde en dat hij nu, in zijn geheel, als bijlage tot deze memorie overlegt. Op menig punt alzoo hervorming, geen vernietiging van »viciëuse» toestanden.

Dat de hervorming binnen de grenzen zal blijven van het bestaande regeringsreglement behoeft naauwelijks meer bevestiging. Bij verschillende gelegenheid heeft zich toch de Minister met de ruimte, in die wet tot invoering van verbeteringen geschonken, tevreden betoond.

Het bestaande *malaise*. Kan dit ooit zijn veroorzaakt door de houding eener Regering, die toont op wegneming van gebreken bedacht te zijn? De Minister schreef het den 20sten December aan andere oorzaken toe; maar hij sprak toen uitsluitend van een *malaise*, dat door handel en industrie ondervonden wordt. Een algemeen *malaise*, ook op ander gebied, kan hij niet waarnemen.

Een streven om de Oostersche maatschappij naar Westersche begrippen te hervormen is der Regering vreemd. Wanneer echter in de Oostersche maatschappij gebruiken voortleven, waartegen elk gemoed moet opkomen — de Minister wees bijv. op onmenselijke straffen. — mag dan de Regering voor hervorming terugdeinzen, alleen uit vrees van een begrip van humaniteit, dat in het Westen wortel schoot, naar het Oosten over te planten?

Het beweren, als of door eenigen maatregel zou zijn te kort gedaan aan hetgeen vereischt wordt tot behoud van het cultuurstelsel, kan de Minister moeilijk weêrleggen, zoolang hij dat niet met feiten vindt gestaafd. Aan ondermijning van dat stelsel wordt door hem niet gedacht. Maar bij de erkenning, dat het cultuurstelsel niet slechts voor de de schatkist, maar ook voor Java heilzaam is geweest, zal hij de schaduwzijde er van niet uit het oog verliezen. Hij blijft de meening toegedaan van den heer BAUD, dat door het cultuurstelsel »aan de Javaansche maatschappij eene gedeeltelijk reeds volbrachte omwenteling is voorbereid, die noch met de eischen der regtvaardigheid, noch met die van het staatsbelang kan worden overeengebracht.»

Indien onlangs bij de uitbesteding van twee suikerfabrieken geen enkel inschrijvingsbiljet is ingekomen — wat trouwens den Minister niet bekend is, — dan zal er toch wel op te letten zijn, dat die inrigtingen nooit bijzonder gunstig hebben gewerkt en dat de uitbesteding zamenviel met onrustige bewegingen, die in Tagal, waar zij gelegen zijn, hebben plaats gehad.

De hoofdbeginselen der wets-ontwerpen, in de troonrede aangekondigd, zijn voor zooveel mogelijk door den ondergeteekende medegedeeld in de zitting der Tweede Kamer van 27 Mei 1863 (*Bijblad* bladz. 842). Nog onlangs, op 20 December, werd verklaard dat daarbij ook de exploitatie der djatie-boschen zal geregeld worden. Allezins wordt gedeeld in de meening, dat de toegezegde ontwerpen zich niet lang meer mogen doen wachten. Het is den Minister dan ook aangenaam te kunnen verzekeren, dat dezer dagen ontvangen berichten hem bevestigden in het vooruitzicht eener spoedige afdoening bij zijn departement.

Bij zijn optreden heeft de ondergeteekende al dadelijk verklaard, dat hij ingrijpende maatregelen van de regeringstaak onafscheidelijk acht. Toch is hij zich bewust, op de wettelijke regeling der cultures niet te hebben ingegrepen. Het besluit van 1863 was niet meer dan eene poging om aan enkele bezwaren der suikercontractanten te gemoet te komen. Geen enkel contract is daardoor verlengd. En juist omdat de regeling ook van de op hoog gezag ingevoerde cultures nabij is, werd in dat besluit zorgvuldig ontweken al wat hieraan praëjudicieren kon.

De ondergeteekende had niet verwacht, dat in een verslag der Eerste Kamer eene grief zou worden gemaakt van de wijziging van het besluit van 1838, in afwachting eener wettelijke regeling. Toen hij voor de eerste maal zijne begroting in die hooge vergadering verdedigde, gaf hij zeer bepaald te kennen tot die wijziging te zullen overgaan, en dat wel op een oogenblik, nadat sommige sprekers hunne stem van eene tegenovergestelde verzekering hadden afhankelijk gemaakt.

Geheel vreemd aan de op hoog gezag ingevoerde cultures is het specerij-monopolie der Molukken. Een toestand, voor meer dan twee eeuwen geschapen, waaraan reeds de Gouverneur-Generaal VAN DER CAPELLEN had gewenscht een eind te kunnen maken, is moeilijk in verband te brengen met het in 1830 ingevoerde stelsel. Er wordt mededeeling verlangd van het deswege verordende. De Minister heeft de eer te verwijzen naar de Indische Staatsbladen van 1863, n°. 169, en 1864, n°. 71 a.

Ook het besluit omtrent de benoembaarheid van Indische ambtenaren heeft geen betrekking tot de eerlang te wachten overwegingen.

2. Ter uitvoering van art. 62, 3de lid, van het regeringsreglement zijn in 1856 op de uitgifte van woeste gronden regels gesteld, die voortdurend toepassing vinden. Die uitgifte staat geheel op zich zelve.

De verplaatsing van den resident NETSCHER van Pekalongan naar Rembang was een bloot administrative maatregel in het belang der dienst, waartoe men toch aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid niet zal willen betwisten. Zij is aan andere redenen toe te schrijven dan het verslag vermoedt. Intusschen mag de tegenwoordige Regering zich ontslagen rekenen van verantwoordelijkheid ten aanzien van het gebeurde op Simbang. De moeilijkheden sproten uit maatregelen voort, jaren geleden getroffen.

Dat het militair weduwen- en weezenfonds aanzienlijke sommen heeft verstrekt aan eene industriële onderneming is den Minister niet bekend, maar wellicht heeft dat fonds, met inachtneming van het reglement (*Indisch Staatsblad* 1841, n°. 33), gelden verstrekt op onderpand. Van latere uitbetaling van arbeidsloon, aldaar aan de bevolking onthouden, is den Minister niet gebleken; wel echter, dat de in vroeger tijd geregistreerde contracten aan die bevolking een uiterst karig loon verzekerden.

3. Omtrent de gouvernementen-indigocultuur zijn in de allerlaatste dagen berichten ontvangen, die zullen leiden tot eene in-trekking, althans voor zoover de opbrengst beneden een zeker peil per bouw is gedaald. Of zij van gouvernementenwege door eene andere zal worden vervangen, zal later kunnen worden beslist.

Voor alsnog is aan de oplossing dier vraag geringe behoefte, aangezien de gronden, door den indigo uitgeput, gedurende eenige jaren aan de volkscultuur moeten worden overgegeven, eer zij hunne vorige vruchtbaarheid terug erlangen.

4. Wettelijke regeling der Indische drukpers mag weldra worden te gemoet gezien. Het reglement van 1856 is zonder twijfel van kracht. De leden, hieromtrent in onzekerheid gebracht, zullen nogtans toestemmen, dat het gebruik maken eener bevoegdheid, den opperlandvoogd in het belang der openbare orde en rust door het regeringsreglement verleend, met de handhaving der verordening kan zamengaan.

5. Het heeft den Minister verwonderd, dat hetgeen geschiedt met betrekking tot den verkoop van producten in Indie stof kon geven tot de bedenkingen, welke hij in het verslag aantrof. De maatregelen, daaromtrent genomen, doen toch genoegzaam kennen, dat het in de bedoelingen van den ondergeteekende ligt, den verkoop, dien hij in werking vond, te bestendigen en daaraan alléén eenige uitbreiding te geven voor zoover de omstandigheden dit blijkbaar wenschelijk doen oordeelen in 's lands geldelijk belang. In de jongst bevolen uitbreiding ten opzichte van de suiker is te minder bezwaar gezien, dewijl dit voortbrengsel toch voor het grootste deel den weg vindt naar Nederland.

Eer men met eenigen schijn van zekerheid kunne bepalen, of de gewijzigde koffijveilingen op den duur gunstige finantieel gevolgen zullen opleveren, dient haar uitslag nog eenigen tijd te worden waargenomen. Of de wenschen van den handel in het algemeen met de nieuwe regeling overeenkomen kan ook kwalijk worden bevestigd. Toch mag men het vermoeden, terwijl van den handel geene klagen omtrent de verandering zijn vernomen, en daartoe ook niet werd besloten dan nadat met den handel was te rade gegaan.

6. Verdient de boekhouding bij het Departement van Kolonien tegenwoordig den lof van naauwkeurigheid, vóór 1841 was dit minder het geval. Hierin juist ligt eene oorzaak, die het onderzoek naar het aanzienlijk verschil, waarop gewezen wordt, zoowel bemoeijelijkt als zeer tijdroovend maakt. Dat onderzoek evenwel wordt en in Indie en hier te lande ijverig voortgezet.

Artt. 22 — 25. Dat aan den spoorweg van Samarang naar de Vorstenlanden eene andere rigting zij gegeven dan in art. 1 der concessie werd aangeduid is den Minister niet gebleken. Hij kan niet aannemen dat de landvoogd, zelfs zonder daarvan kennis te geven, van de daar vastgestelde rigting zoude afwijken.

De concessie tot vestiging van een paardenspoorweg langs de berglinie maakt nog een onderwerp van briefwisseling uit met de Indische Regering.

's Gravenhage, 31 December 1864.

De Minister van Kolonien,

I. D. FRANSSEN VAN DE PUTTE."

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord te zamen met de aanmerkingen der Afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 2den Januarij 1865.

MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN.
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.
VAN ANDRINGA DE KEMPENAER.
BLANKENHEYM.

BIJLAAG

*tot de Memorie van Antwoord betreffende het IXde
hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1865.*

N°. 1/1.

SAMARANG, den 14den December 1852.

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal
van Nederlandsch Indie.

Bij dezerzijdsche missive van den 12den Julij 1850 L. A. (geheim), waarbij ik in eene breedvoerige beschouwing ben getreden omtrent de oorzaken, die den deerniswaardigen stand van zaken hebben te weeg gebragt, waarin deze residentie verkeerde tijdens het bestuur derzelve door mij werd aanvaard, heb ik als eene dier oorzaken aangewezen het ontoereikende der bezoldigingen van de inlandsche ambtenaren en de noodzakelijkheid waarin zij dien ten gevolge waren gebragt hunne toevlugt te nemen tot kwade praktijken, ten einde langs ongeoorloofde wegen hun tekort aan inkomen op den gemeenen man te verhalen; terwijl ik, om daaraan een einde te maken, heb voorgesteld om de tractementen der inlandsche ambtenaren beneden den rang van regent in billijkheid te verhoogden, met streng verbod echter, om uit hun ambt andere voordeelen te trekken dan hun van landswege — en dus legaal — zijn toegekend.

In voorloopige beschikking op dit voorstel is mij bij de laatste alinea der Kabinet-missive van den 10den Augustus 1850, n°. 161 (geheim), medegedeeld, dat hetzelfde in bijzonder onderzoek in overweging en daarop nader gedisponeerd worden zal. Naar aanleiding van een schrijven van den algemeenen secretaris dd. 27 September 1851, n°. 2667, is sedert bij mij ontvangen de missive van de Generale Directie van Finantien, dd. 15 October A°.

p°, n°. 378, strekkende ten geleide van afschriften der aan Uwe Excellentie gerigte brieven van den directeur der cultures dd. 17 Februarij en 5 Junij bevorens, n°. 663/26 en 1668/15, waaruit mij blijkt, dat tegen het onderwerpelijk voorstel door dien hoofdamtenaar de navolgende bedenkingen zijn geopperd:

I. dat de inlandsche ambtenaren niet alleen als zoodanig, maar tevens als hoofden beschouwd moeten worden;

II. dat eene bezoldiging der inlandsche ambtenaren alleen in geld een Europeesch, geen Oostersch begrip, en de Javaansche huishouding mitsdien daarvoor nog niet rijp is;

III. dat de graad van beschaving der hoofden hun nog niet heeft geleerd, geld goed te besteden;

IV. dat de gewoonten en de zeden der bevolking medebrenge, om haar en hare hulpbronnen dienstbaar te maken aan hare hoofden.

Blijkens de in den hoofde dezes aangehaalde missive van de Generale Directie van Finantien heeft de Regering zich met deze beschouwingen van den directeur der cultures vereenigd, hetgeen dan ook wel de oorzaak zal wezen, dat mijn voorstel tot tractementsverhoging der inlandsche ambtenaren niet in nadere overweging genomen, althans de beslissing daarop onvoorwaardelijk uitgesteld is, met dat gevolg, dat die ambtenaren — uitgesloten zoo als zij zijn van aandeel in de velden — sedert twee jaren

gebrek lijden. Deze omstandigheid verplicht mij dan ook op het onderwerpelijk voorstel terug te komen, hetgeen ik de eer zal hebben te doen, na alvorens op bovengemelde bedenkingen van den directeur der cultures het volgende te hebben gerepliceerd.

I. Wil men de inlandsche ambtenaren niet alleen als zoodanig maar tevens als hoofden beschouwen, dan is er aan de ellende van den gemeenen man geen einde te zien, want zoo doende plaatst men den armen Javaan in een vierledig aspect, namelijk: jegens het Gouvernement als belastingschuldige en dienstplichtige en jegens zijne hoofden als contingent en almede als dienstplichtige; en hier is het dan ook bovenal, dat het gebrekkige van het admodiatie-stelsel, waartegen ook de directeur der cultures in zijne boven gemelde missives herhaalde malen te velde trekt, blijkt. Trouwens wat is anders te verwachten van een stelsel dat, zoo het al ooit eenige waarde bezat, sedert lang verouderd en uit zulke vreemde bestanddeelen te zamen gesteld is? Na de overname dezer kolonie van de Engelschen in het jaar 1816 is in overweging genomen, of tot het onder de voormalige Compagnie gevegeerd hebbend contingentstelsel teruggekeerd, dan wel het, gedurende het Engelsch tusschenbestuur ingevoerd, meer liberaal belastingsstelsel, waarbij de gemeene man van heerediensten vrij gesteld en aan de willekeur der hoofden onttrokken wordt, bestendig zoude worden. Noch tot het eerste, noch tot het laatste had men den moed. Wel heeft men het revenu-stelsel behouden, echter zonder de heerediensten af te schaffen; wel heeft men de inlandsche ambtenaren bezoldigd, doch zoo karig, dat men wel genoodzaakt is geweest, aan hen oogluikend toe te laten om hun tekort aan inkomen op den gemeenen man te verhalen, waarbij later dan nog is gekomen het stelsel van verplichte cultures; en zoo is een wangedrogt geboren dat, met de adat tot leidsvrouw, euvel gaat aan alle gebreken van de stelsels, waaraan het zijn aanwezen verschuldigd is, zonder een van derzelve goede hoedanigheden te bezitten, en onder den invloed waarvan de Javaan onmisbaar heeft moeten verarmen; terwijl het volstrekt onmogelijk is geworden, om de belastingen in billijkheid te regelen, doordien in de gegeven omstandigheden niemand weet, ja zelfs bij nadering niet eens kan gissen, wat de inlandsche bevolking nu opbrengt.

Het moge waar zijn dat, door de tractementen der inlandsche ambtenaren zeer laag te stellen en veel werk voor weinig of geen loon te doen verrigten, aanzienlijke sommen minder zijn uitgegeven dan anders besteed zouden zijn geworden; maar wat baat het, dat de begrooting van uitgaven een laag cijfer aantoon, wanneer dat lage cijfer wordt verkregen ten koste van millioenen inkomsten, en de bevolking in weerwil van dat verlies, dat het Gouvernement zich bij dezen stand van zaken wel moet getroosten, toch al dieper en dieper tot armoede vervalt? Ik moet dan ook met den directeur der cultures in gevoelen verschillen, daar waar Zijn Edel Gestr. beweert, dat door tot het oude terug te keeren en de adat tot maatstaf te nemen voor de regeling der belangen van land en volk, eene betere orde van zaken zal worden daargesteld. Neen! niet daardoor, niet door op bestuur en belastingen, de adat, een woord van zooveel omvattende beteekenis, voor zoo velerlei uitlegging vatbaar, en daarom juist de deur openstellende voor misbruiken van allerlei aard, toe te passen; maar door de invoering van een gezond belastingstelsel, dat alle willekeurige beschikking over den arbeid en de verdiensten van den gemeenen man uitsluit, kan deze tot arbeidzaamheid uit eigen beweging worden geprikkeld en zoo tot welvaart geraken; maar alvorens een zoodanig belastingsstelsel in te voeren, dient eene billijke regeling der tractementen van de inlandsche ambtenaren vooraf te gaan, want eerst nadat deze in billijke verhouding tot hunne behoeften gebragt zullen wezen, zal van hen gevorderd kunnen worden om zich van kwade praktijken te onthouden. De voormalige Oost Indische Compagnie is immers, zoo als hare geschiedenis ons leert, reeds het slagtoffer geworden van de te bekrompen bezoldiging harer dienaren. In den aanvang bloeiende, is zij later, nadat zij hare dienaren in het tweeledig aspect van geëmplojeerde en zelfstandige handelaren had geplaatst, onder haren schuldenlast bezweken, alleen omdat zij hen in eerstgemelde hoedanigheid te karig salarieerde en dus wel oogluikend moest toelaten, dat zij zich te haren prejudice verrijkten en zich die inkomsten toeëigenden, die eigenlijk in de kas der Compagnie hadden behooren te vloeijen.

Het verledene is de wegwijzer voor het tegenwoordige en voor de toekomst; en ook hier bevat het verledene eene les, wel waardig om betracht te worden door allen die den tegenwoordigen stand van zaken wenschen te bestendigen of die van oordeel zijn dat tot het oude moet worden teruggekeerd.

II. Of de inlandsche ambtenaren zich al dan niet kunnen vereenigen met het begrip, om alleen in geld te worden bezoldigd,